

הפיקוח על הבנקים היחידה הכלכלית

מערכת הבנקאות בישראל מחצית ראשונה 2023

תוכן עניינים

2	הקדמה.....
5	התוצאות העסקיות של מערכת הבנקאות.....
12	ניתוח תוצאות הבנקים לפי ערך השוק של מניותיהם לעומת ערכן בספרים MV/BV.....
14	היעילות התפעולית.....
20	הלימות ההון והמינוף.....
24	תמצית התפתחויות עיקריות בפעילות המאזנית והחוץ-מאזנית.....
30	תיק האשראי וסיכון האשראי.....
46	סיכון הנזילות.....
53	סיכון השוק.....
58	נספח א' - לוחות.....

הקדמה

סקירה זו, שמתפרסמת בעיצומה של מלחמת "חרבות ברזל", מפרטת את עיקרי ההתפתחויות במערכת הבנקאות בישראל במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023.¹ למלחמה יש השלכות רבות על משק המדינה ועל מערכת הבנקאות שלה בפרט ואנו נתייחס אליהן בהמשך. במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023, מערכת הבנקאות הישראלית המשיכה לשמור על איתנותה. הבנקים המשיכו לשמור על רמה גבוהה של יחסי הון ונזילות. במחצית זו, חלה האטה בקצב צמיחת תיק האשראי בכל מגזרי הפעילות, פרט למגזר העסקים הגדולים שהמשיך לצמוח בקצב דומה לשנת 2022. על אף העלייה בהוצאות להפסדי אשראי, איכות תיק האשראי נותרה טובה.

בטרם נרחיב על ניתוח נתוני המחצית הראשונה ראוי להתייחס במסמך זה גם לאירועים שפוקדים את ישראל בימים אלו, ולהם גם השפעות על מערכת הבנקאות והביאו למגוון צעדי מדיניות בנושא זה בהם נקט בנק ישראל:

ב-7 באוקטובר 2023 פרצה מלחמת "חרבות ברזל" לאחר ההתקפה האכזרית של ארגוני הטרור מעזה. למלחמה ישנן השלכות שונות על המשק הישראלי ובפרט השלכות כלכליות שונות, הן על הפעילות הריאלית והן על השווקים הפיננסיים. למערכת הבנקאות יש חשיבות בסיוע למשקי בית ולעסקים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה, בעיקר, על-ידי סיוע בצרכי האשראי של המשק. בנוסף, יש לבנקים תפקיד חשוב בהתאוששות המשק לאחר סיום המלחמה. בטווח המיידי, צפויה רווחיות הבנקים לקטון, על רקע הגידול הצפוי בהפרשות להפסדי אשראי, יישומו של חוק דחיית מועדים והמתווים השונים לדחיית התשלומים. כמו כן קיים סיכון להורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל, שיביא לעלייה בעלויות גיוס המקורות ולשחיקה ביחסי ההון של הבנקים. הצעדים הרבים שננקטו לאורך השנים על-ידי בנק ישראל, שיפרו את כושר העמידה של המערכת הבנקאית בפני זעזועים, כפי שמשקף גם בתוצאות מבחני הקיצון שנערכו בשנים האחרונות.

בנק ישראל והפיקוח על הבנקים פועלים מתחילתה של המלחמה לשמירה על יציבותה של מערכת הבנקאות ושוקדים על צעדי סיוע לאוכלוסייה שנפגעה בעקבות המלחמה ועם התמשכותה. צעדים אלה כוללים: מתווי סיוע ללקוחות שנפגעו באופן ישיר מנזקי המלחמה ושומצו על-ידי מערכת הבנקאות,² תכנית

¹ בינואר 2022 קיבל בנק וואן זירו הבנק הדיגיטלי בע"מ את אישור הנגיד להסרת המגבלות מרישיונו הבנקאי. סקירה זו לא כוללת התייחסות לפעילותו של הבנק נוכח היקף פעילותו המצומצמת מכלל מערכת הבנקאות.

² מתווה מקיף של בנק ישראל שאומץ על-ידי הבנקים לשם סיוע ללקוחות בהתמודדות עם השלכות מלחמת "חרבות ברזל", <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/b15-10-23/>, בנק ישראל מודיע על הרחבה של מתווי הסיוע לתושבי צפון הארץ בהתמודדותם עם השלכות מלחמת "חרבות ברזל", <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/08-11-23/>

מוניטורית מיוחדת, שנועדה להקל על תנאי האשראי למגזר העסקים הקטנים והזעירים³ וכן מתן הקלות ברכיבי אסדרה על מנת לאפשר לבנקים לשמור על רציפות במתן השירותים.⁴

נכון למחצית הראשונה של שנת 2023 יחס ההון העצמי רובד 1 של מערכת הבנקאות נותר יציב והוא נאמד בכ-10.9%. הרווחיות הגבוהה שרשמו הבנקים במחצית הראשונה של השנה והעלייה בשווי תיק האג"ח הזמין למכירה, פעלו לשיפור יחסי ההון. מנגד פעלו הגידול בנכסי הסיכון וחלוקת הדיבידנדים לשחיקת יחסי ההון.

האשראי הבנקאי לציבור צמח במחצית הראשונה של שנת 2023 בשיעור של כ-8.6% (במונחים שנתיים), שיעור צמיחה איטי יותר בהשוואה לשנת 2022, אז עמד שיעור הצמיחה על כ-12.3%. האשראי העסקי הוביל את צמיחת תיק האשראי עם צמיחה של כ-14% (בעיקר בענפי הבינוי והנדל"ן) ומנגד נרשמה האטה חזקה באשראי הצרכני למשקי בית, שצמח בכ-1.4% בלבד, נוכח רגישותם של משקי הבית לשינויים בסביבה הכלכלית. במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 נרשמה עלייה בשיעור ההוצאה להפסדי אשראי בכל מגזרי הפעילות בדגש על מגזרי העסקים הבינוניים והגדולים. עם זאת, יחס הכיסוי⁵, שמהווה מדד ליכולת הבנק לספוג הפסדים, נותר ברמה גבוהה. נציין כי ברבעון השלישי של שנת 2023 חלה עליה משמעותית בהוצאה להפסדי אשראי נוכח ההשלכות הצפויות מהמלחמה.

במחצית הראשונה של שנת 2023 חל קיטון בשיעור של כ-1.4% בפיקדונות הציבור (במונחים שנתיים), **בהשוואה לדצמבר 2022**. הקיטון בפיקדונות אפיין את פיקדונות התאגידים ואילו בפיקדונות הפרטיים המשיכה מגמת הגידול שנצפתה במהלך שנת 2022. הקיטון בסך פיקדונות הציבור מגיע מקיטון משמעותי בסך הפיקדונות לפי דרישה (ברובם יתרות עו"ש שאינן נושאות ריבית או נושאות ריבית), כתוצאה מהסטה שלהם אל פיקדונות נושאי ריבית לזמן קצוב. שיעור התמסורת של ריבית בנק ישראל אל ריבית הפיקדונות עומד על כ-70% ויש שונות בין מגזרי הפעילות השונים, כאשר שיעור התמסורת למשקי בית נמוך יותר בהשוואה לתמסורת למגזר העסקי.⁶

אי-הוודאות במשק נוכח המלחמה עדיין גדולה ומערכת הבנקאות נדרשת לשמור על חוסנה כדי לעמוד באתגרים נוספים שעומדים לפתחה: הפסדי האשראי צפויים לגדול בתקופה הקרובה באופן משמעותי ולשחוק עוד יותר את ההון. בנוסף נדרשים הבנקים להמשיך לסייע ולתמוך בלקוחותיהם בשעה קשה זו, ולצורך כך מוצעות תכניות סיוע שונות המתאימות לאוכלוסיות שונות של לקוחות שנפגעו כתוצאה מהמלחמה.

³ בנק ישראל מודיע על תכנית מוניטורית ממוקדת להקלת תנאי האשראי לעסקים קטנים וזעירים שנפגעו כתוצאה מהמלחמה, <https://www.boi.org.il/publications/pressreleases/06-11-23>

⁵ יחס הכיסוי מחושב כיחס בין יתרת ההפרשה להפסדי אשראי לסך האשראי הלא צובר והאשראי הצובר בפיקדון של מעל 90 יום.

⁶ נציין כי במהלך השנה ננקטו פעולות מצד בנק ישראל לשיפור התמסורת לפיקדונות של משקי הבית.

בנוסף, כחלק מתמיכה בפעילות הכלכלית והסיוע במאמצי השיקום והפיתוח שיופעלו לאחר המלחמה במשק, על הבנקים להמשיך להעמיד אשראי, ללקוחות עם יכולת החזר (creditworthy). בתוך כך פרסם הפיקוח על הבנקים מכתב שקורא לבנקים לבחון מחדש את מדיניות חלוקת הרווחים שלהם וזאת על רקע אי-ודאות זו.⁷

לאור התמשכות המלחמה עוקב הפיקוח על הבנקים באופן שוטף וצמוד אחר ההתפתחויות השונות והוא ימשיך לתמוך ולסייע לציבור במדינת ישראל.

⁷ הנדון: תכנוני הון ומדיניות חלוקת רווחים, 12 בנובמבר 2023.
[/https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/letters/letter202339](https://www.boi.org.il/roles/supervisionregulation/letters/letter202339)

התוצאות העסקיות של מערכת הבנקאות

רווחיות מערכת הבנקאות

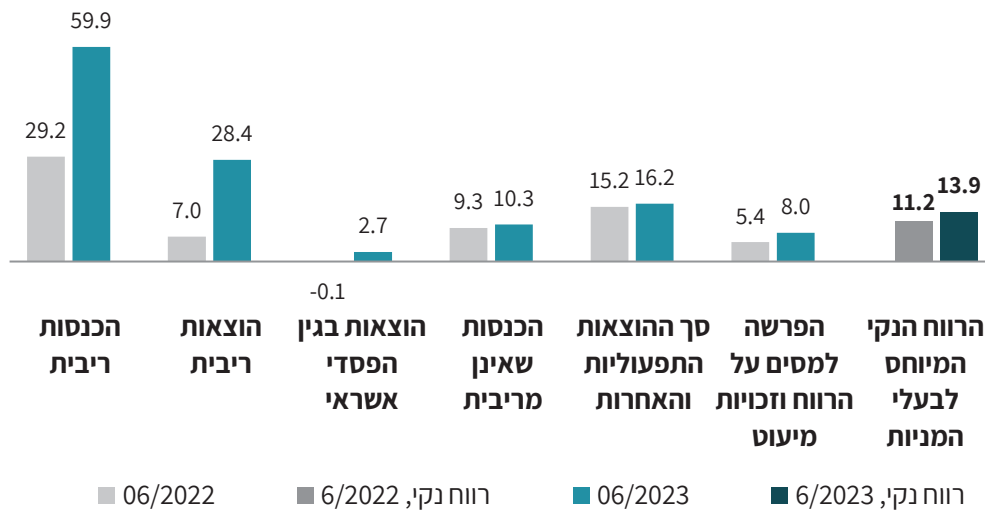
הרווח הנקי⁸ של מערכת הבנקאות במחצית הראשונה של שנת 2023 הסתכם ב-13.9 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-24% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, אז הסתכם הרווח הנקי ב-11.2 מיליארד ש"ח (לוח 2). העלייה נובעת בעיקרה מגידול בהכנסות הריבית (איור 1) – אשר הושפע במהלך המחצית מהמשך הגידול באשראי (בעיקרו האשראי העסקי והמסחרי) ומעליית ריבית בנק ישראל ב-4 נקודות אחוז, החל מיולי 2022 ועד למועד כתיבת סקירה זו.⁹ העלייה ברווח הנקי קוזזה בחלקה על ידי סעיף הוצאות הריבית (עלייה של יותר מפי שלושה בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד) וזאת על רקע המשך עליית הריבית על הפיקדונות והסטת כספי עו"ש שאינם נושאים ריבית אל פיקדונות נושאי ריבית (להרחבה ראו פרק המאזן). עליית מדד המחירים לצרכן תרמה לרווחיותם של הבנקים, אולם רמת האינפלציה במחצית הנוכחית הייתה מעט נמוכה יותר בהשוואה למחצית המקבילה אשתקד. בהתאם עמדה התשואה להון של מערכת הבנקאות במחצית הראשונה לשנת 2023 על 17.2% (15.6% בנטרול המדד), בהשוואה לכ-16% במחצית המקבילה אשתקד (לוח 2). בראייה היסטורית ניתן לראות כי התשואה להון במערכת הבנקאות ממשיכה להיות גבוהה (איור 2).

איור 1: לרווחיות הגבוהה תרמו בעיקר הכנסות הריבית, על רקע הגידול באשראי ועליית ריבית בנק

ישראל

רכיבי דוח רווח והפסד (מצטבר), סך מערכת הבנקאות

יוני 2022 מול יוני 2023 | מיליארדי ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

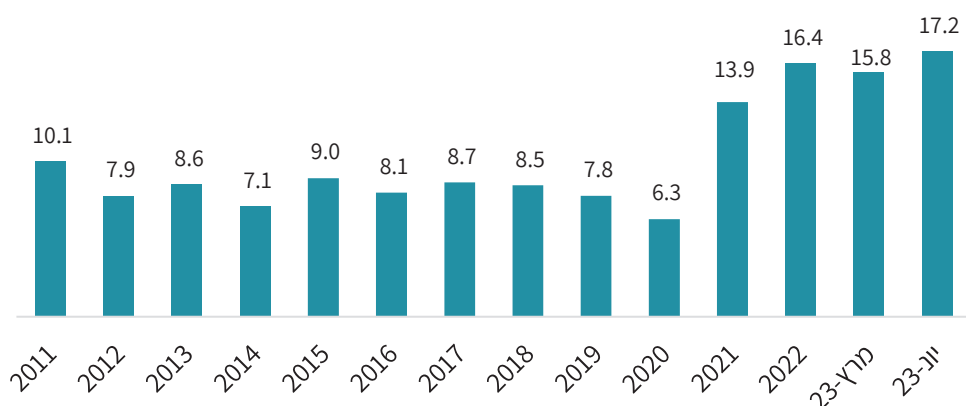
⁸ הרווח הנקי המיוחס לבעלי המניות בתאגידי הבנקאים.

⁹ נכון לנובמבר 2023, ריבית בנק ישראל עומדת על שיעור של 4.75%.

איור 2: התשואה להון במהלך המחצית הראשונה לשנת 2023 ממשיכה להיות גבוהה

התשואה להון (ROE) לאחר מס*, סך מערכת הבנקאות

2011 עד יוני 2023 | אחוזים

* במונחים שנתיים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

התפתחות סעיפי הכנסות והוצאות בדוח רווח והפסד

הכנסות הריבית נטו עלו במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד ב-41.5% והסתכמו בכ-31.5 מיליארד ש"ח (לוח 2). העלייה בהכנסות הריבית נטו באה על רקע המשך עליית ריבית בנק ישראל במהלך המחצית הראשונה שנת 2023, שעמדה נכון ליוני 2023 על שיעור של 4.75% וזאת לצד המשך הגידול ביתרת האשראי לציבור. נציין כי במחצית המקבילה אשתקד, עת החלו באפריל 2022 העלאות הריבית, עלתה הריבית עד יולי 2022 ב-65 נקודות בסיס בלבד, לעומת עלייה של 4 נקודות אחוז ב-12 החודשים מיולי 2022 עד יוני 2023. מנגד מיתנה רמת האינפלציה שהייתה נמוכה יותר (2.2% במחצית הראשונה של שנת 2023 בהשוואה ל-3.2% במחצית המקבילה אשתקד) את שיעור העלייה בהכנסות הריבית נטו. בנוסף, את הגידול בהכנסות הריבית נטו קיזזו באופן חלקי הוצאות הריבית, שהוכפלו בלמעלה מפי שלושה בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד וזאת בעיקר כתוצאה מעליית הריבית המשולמת על פיקדונות הציבור וכן מהסטה של פיקדונות עו"ש של הציבור אל פיקדונות נושאי ריבית.

מערכת הבנקאות מאופיינת בעודף נכסים נושאי ריבית על התחייבויות נושאות ריבית (איור 3), אך על רקע המשך ההסטה של כספי עו"ש אל פיקדונות נושאי ריבית, חלה במחצית הראשונה של שנת 2023 לראשונה מזה עשור ירידה בעודף זה, כאשר מנגד חלה האטה בקצב גידול האשראי. יחד עם זאת הפער עדיין גבוה ובסביבת ריבית גבוהה משפיע באופן משמעותי על הגידול בהכנסות הריבית נטו.

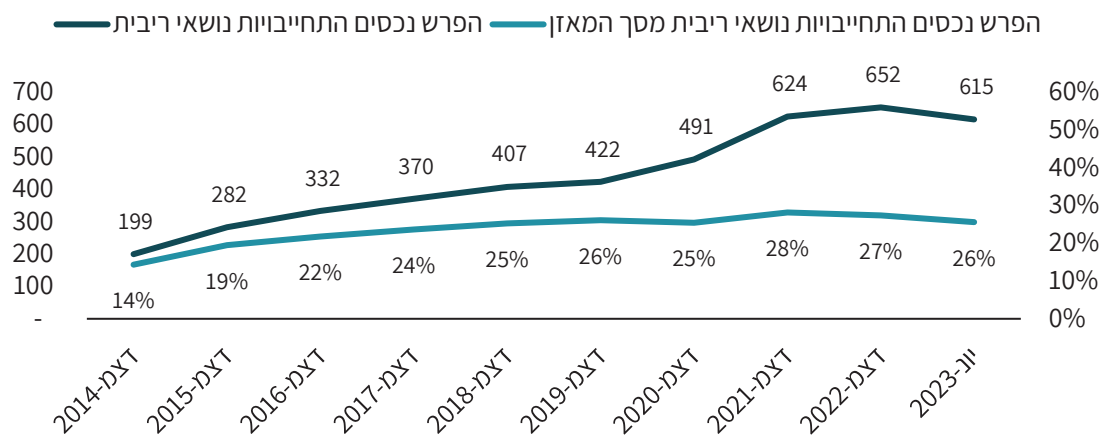
איור 3: במחצית הראשונה של שנת 2023 חלה לראשונה מזה עשור ירידה בעודף הנכסים נושאי ריבית על ההתחייבויות נושאות ריבית וזאת בעקבות גידול מהיר יותר בצד ההתחייבויות נושאות

הריבית

התפתחות הפרש בין נכסים נושאי ריבית להתחייבויות נושאות ריבית -

סכום וביחס למאזן

2014 עד יוני 2023 | מיליארדי ש"ח ואחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

השפעת המחיר מסבירה את כל העלייה בהכנסות הריבית נטו במחצית הנסקרת, כאשר עלייה זו קווצה מעט בהשפעת הכמות, שתרמה תרומה שלילית להכנסות הריבית נטו וזאת על רקע התחזקות התמסרות של עליית ריבית בנק ישראל אל הריבית על פיקדונות הציבור, יחד עם הסטת כספי עו"ש אל פיקדונות נושאי ריבית (לוח 3).

במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 חלה עלייה הן בשיעור הכנסות הריבית מאשראי לציבור והן בשיעור הוצאות הריבית על פיקדונות הציבור, כאשר האחרון עלה בהשוואה לשנים קודמות בשיעור חד יותר וזאת על רקע המשך עליית הריבית על הפיקדונות (איור 4). כתוצאה מכך ירד במהלך המחצית הראשונה של 2023 פער הריבית¹⁰ (שמסקף את רווחיות הבנקים מפעילות הליבה שלהם - מתן אשראי וקבלת פיקדונות) בחדות ועמד על כ-2.7% בהשוואה ל-3.24% בשנת 2022 (איור 4). נציין כי בעוד העלייה בסביבת האינפלציה השפיעה במהלך שנת 2022 בצורה לא מבוטלת על שיעורים אלה, במחצית הנוכחית השפיעה עליהם בעיקר רמת הריבית הגבוהה. פער הריבית מחושב כאשר הוא כולל בצד פיקדונות הציבור, פיקדונות נושאי ריבית בלבד. מניתוח של פער ריבית שכולל גם את יתרות העו"ש (שרובן המוחלט אינן נושאות ריבית, אבל משמשות בחלקן, כמקור למתן אשראי) ניתן לראות כי במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 מדד זה המשיך לעלות לשיעור של 3.77%, אך בקצב גידול איטי יותר בהשוואה לשנים קודמות (איור 5). העלייה מוסברת בעיקרה

¹⁰ לפי ההפרש שבין שיעור ההכנסה מאשראי, לבין שיעור ההוצאה על פיקדונות נושאי ריבית.

על ידי המשך עליית הריבית במהלך המחצית, כאשר ההתמתנות בקצב העלייה מוסבר מהסטת כספי עו"ש אל פיקדונות נושאי ריבית.

איור 4: במחצית הראשונה של שנת 2023 חל גידול משמעותי הן בשיעור ההכנסה מריבית על אשראי

לציבור והן בשיעור ההוצאה לריבית על פיקדונות הציבור

שיעור ההכנסה מריבית על אשראי לציבור, שיעור ההוצאה לריבית על פיקדונות

סך מערכת הבנקאות, 2019 עד יוני 2023 | אחוזים

שיעור הוצאות ריבית על פיקדונות הציבור ■ שיעור הכנסות ריבית מאשראי לציבור ■

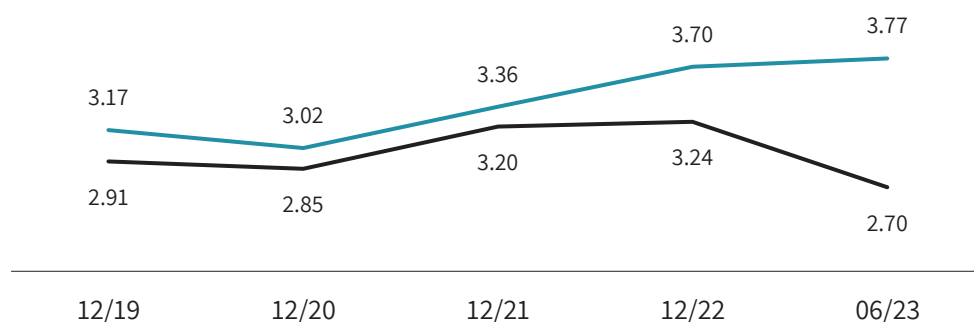
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 5: פער הריבית ירד במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023

פער הריבית (אשראי לציבור ופיקדונות הציבור)

סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2019 עד יוני 2023 | אחוזים

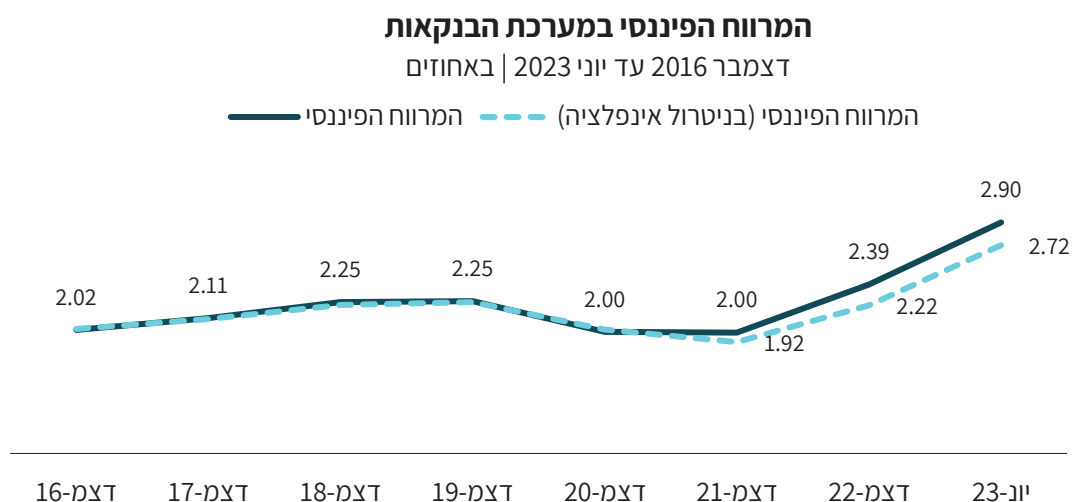
פער הריבית (כולל יתרות עו"ש) — פער הריבית —

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

המרווח הפיננסי¹¹, מדד שמשקף את יכולתה של מערכת הבנקאות להשיא רווחים מתוך סך הנכסים המשיאים הכנסות מימון, מציג עלייה. כך המשיכה מגמת העלייה במרווח והוא עמד בסוף המחצית הראשונה של שנת 2023 על 2.9%, בהשוואה ל-2.39% בסוף שנת 2022. העלייה במרווח הפיננסי במחצית הראשונה של שנת 2023 מוסברת בעיקר על ידי עליית ריבית בנק ישראל וכן מעלייה בהכנסות מימון שאינן מריבית בגין פעילויות שאינן למטרת מסחר. גם בנטרול השפעת האינפלציה עלה קצב הגידול במרווח הפיננסי באופן דומה (איור 6).

איור 6: הגידול במרווח הפיננסי מוסבר בעיקר על ידי עליית ריבית בנק ישראל

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ניתוח הכנסות והוצאות הריבית לפי מגזרי פעילות:

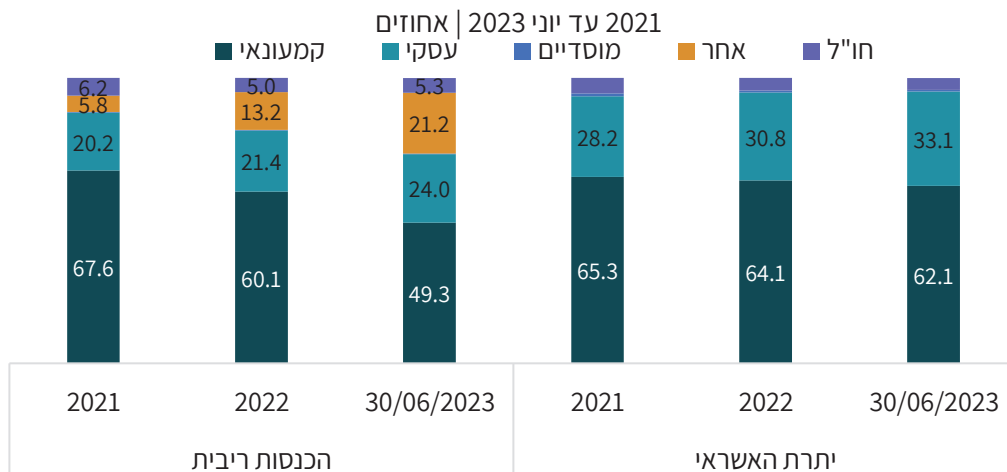
במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 חלה ירידה נוספת במשקלו של המגזר הקמעונאי בסך הכנסות הריבית וזאת לצד ירידה קלה בלבד במשקלו ביתרת האשראי הממוצעת (סך הכנסות הריבית של המגזר הקמעונאי עלה, אך משקלו קטן כתוצאה מעלייה בהיקף גבוה יותר בהכנסות ממגזרים אחרים). יש לציין כי משקלו של המגזר הקמעונאי בהכנסות הריבית נמוך ביחס למשקלו ביתרת האשראי הממוצעת (איור 7). נציין כי חלק מהירידה במשקל המגזר הקמעונאי מקורו בעלייה במשקל ההכנסות מפיקדונות הבנקים בבנק ישראל (תחת קטגוריית 'אחר' באיור 7; לוח 4). במקביל חלה במהלך המחצית עלייה משמעותית במשקלו של המגזר הקמעונאי בהוצאות הריבית וזאת על אף יציבות יחסית במשקלם ביתרת הפיקדונות הממוצעת, אך הוא עדיין נמוך יותר מחלקו ביתרת הפיקדונות (איור 8). המגזר העסקי שומר על יציבות יחסית, הן בסעיף הכנסות הריבית והן בסעיף הוצאות הריבית. עם זאת ניתן לראות כי משקלו בסך הכנסות הריבית נמוך מחלקו ביתרת האשראי הממוצעת (איורים 7 ו-8).

¹¹ סך הכנסות המימון נטו (מריבית ושאין מריבית), ביחס לסך הנכסים מניבי ריבית.

איור 7: במהלך המחצית הראשונה של 2023 חלה ירידה במשקלו של המגזר הקמעונאי בהכנסות

הריבית, לצד עלייה קלה במשקלו של המגזר העסקי

התפלגות הכנסות הריבית, לעומת התפלגות יתרת האשראי הממוצעת, בחלוקה למגזרי פעילות¹

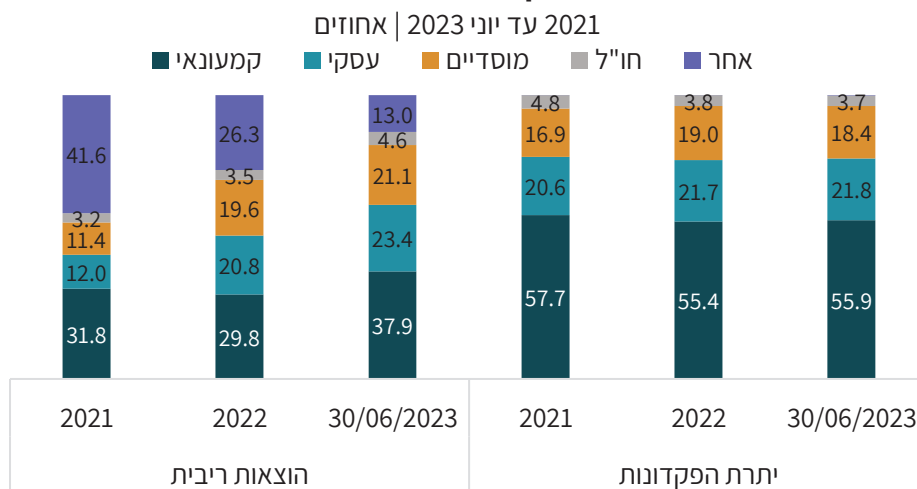
¹ המגזר הקמעונאי כולל את מגזר משקי הבית, בנקאות פרטית ומגזר העסקים הזעירים והקטנים. המגזר העסקי כולל את מגזרי העסקים הבינוניים והגדולים. בקטגוריית אחר נכללים מגזר ניהול פיננסי ומגזר אחר

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים

איור 8: במהלך המחצית הראשונה של 2023 נרשמה עלייה במשקל המגזר הקמעונאי בהוצאות

הריבית לצד עלייה קלה במשקלו של המגזר העסקי

התפלגות הוצאות הריבית, לעומת התפלגות יתרת הפקדונות הממוצעת, בחלוקה למגזרי פעילות¹

¹ המגזר הקמעונאי כולל את מגזר משקי הבית, בנקאות פרטית ומגזר העסקים הזעירים והקטנים. המגזר העסקי כולל את מגזרי העסקים הבינוניים והגדולים. בקטגוריית אחר נכללים מגזר ניהול פיננסי ומגזר אחר.

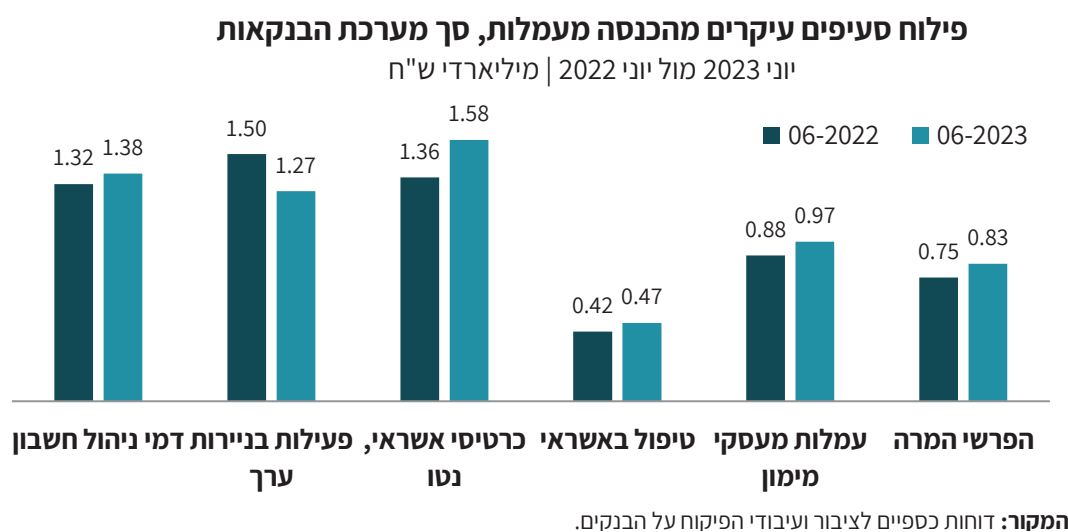
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים

ההוצאות בגין הפסדי אשראי עלו במחצית הראשונה של שנת 2023 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד והסתכמו בהוצאה של 2.7 מיליארד ש"ח (לוח 2). העלייה בהפרשות להפסדי האשראי התבטאה בגידול בשיעור ההוצאה להפסדי אשראי בתקופה זו וזאת על רקע הגדלת ההפרשה הקבוצתית בשל התאמות בגין השפעות מאקרו חזויות, נוכח עליית אי-הוודאות בתנאים הכלכליים וההסתברות להאטה כלכלית (להרחבה ראו פרק האשראי).

ההכנסות שאינן מריבית עלו במחצית הראשונה של שנת 2023 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד ב-10.4% והסתכמו ב-10.3 מיליארד ש"ח (לוח 2). הגידול נבע מעלייה בהכנסות מימון שאינן מריבית, בעיקר כתוצאה מהתאמות לשווי הוגן של מכשירים נגזרים בחלק מהתאגידים הבנקאים ומעלייה בהכנסות מעמלות.

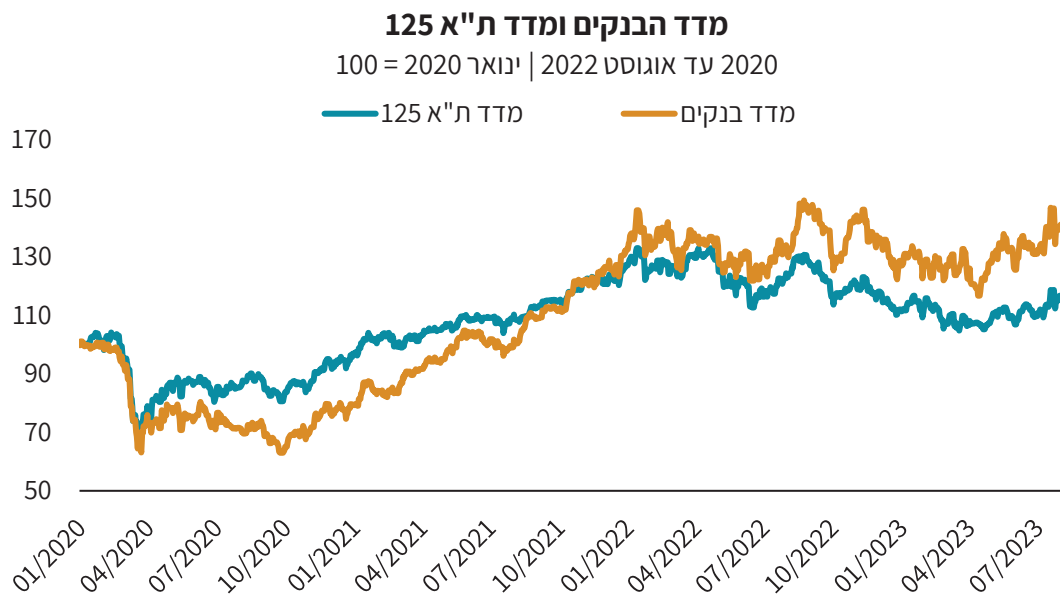
ההכנסות מעמלות עלו במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד בשיעור של 3.6% ועמדו על 7.4 מיליארד ש"ח (לוח 2). עיקר העלייה מקורה בפעילות בכרטיסי אשראי וכן מפעילויות בעסקי מימון, בהפרשי המרה ובדמי ניהול חשבון (איור 9), פעילויות אשר משקפות עלייה בצריכה ובפעילות הכלכלית של הלקוחות. עלייה זו קוזזה בחלקה על ידי ירידה בעמלות מפעילות בניירות ערך, על רקע הירידה במחזורי הפעילות בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד.

איור 9: עיקר העלייה בהכנסות מעמלות משקפת גידול בפעילות הכלכלית של הלקוחות

ההכנסות האחרות עמדו במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 על 642 מיליון ש"ח, לאחר בסוף שנת 2022 הן עמדו על כ-1.3 מיליארד ש"ח וזאת לאור השפעתן של הכנסות חד פעמיות ממכירת נכסים של מספר תאגידים בנקאים.

איור 11 – מדד מניות הבנקים הציג ביצועים עדיפים על מדד המניות הכללי, ת"א 125

המקור: נתוני הבורסה לניירות ערך.

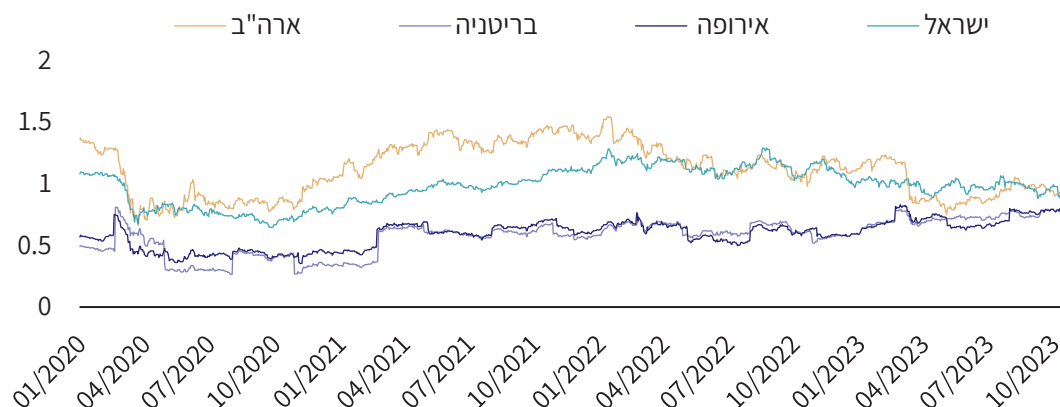
התנודות ביחס ה-MV/BV אינן מאפיינות רק את השוק הישראלי, כאשר בתחילת שנת 2023 נצפתה מגמת ירידה דומה גם בשווקים הבין-לאומיים. אולם נראה כי בחודשים האחרונים יחס ה-MV/BV בשוק הישראלי תנודתי יותר מאשר בשווקים בחו"ל. ייתכן שהדבר נובע מתגובת השוק לחוסר הוודאות נוכח שינויי החקיקה ששרר בישראל מתחילת השנה.

איור 12 – בחודשים האחרונים טובים ביצועי מניות הבנקים הישראלים בהשוואה למניות הבנקים

בחו"ל

יחס ה-MV/BV בענף הבנקאות, ישראל ומדינות נבחרות,*

2013 עד אוקטובר 2023 | אחוזים

*ישראל - מדד בנקים בנק ישראל, בריטניה - FTSE 350 Banks Index, אירופה - MSCI Europe Banks Index, ארה"ב - KBW Bank Index.

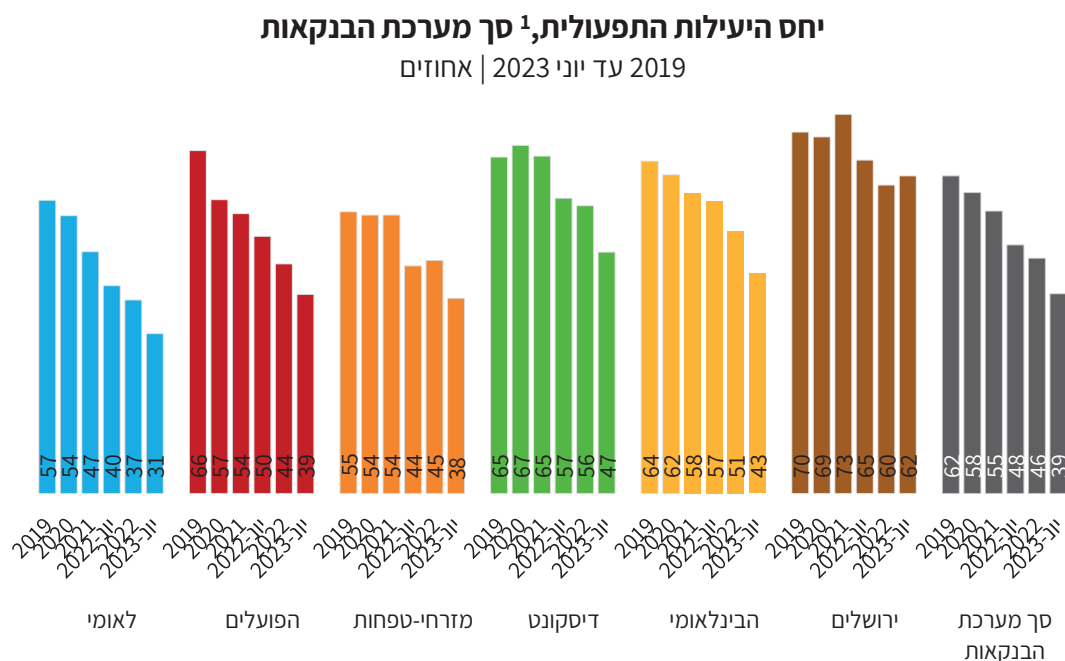
המקור: Bloomberg, הבורסה לניירות ערך בתל אביב ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

היעילות התפעולית

במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 נמשכה מגמת השיפור ביחסי היעילות במערכת הבנקאות. יחס היעילות התפעולית¹² ירד משמעותית כמעט בכל הבנקים ועמד ברמת המערכת על כ-39%, בהשוואה לכ-46% בסוף שנת 2022 (איור 13). השיפור המהותי ביחס היעילות התפעולית נובע מהמשך העלייה בהכנסות הריבית נטו, על רקע צמיחת תיק האשראי והמשך העלייה בריבית בנק ישראל ובאינפלציה (להרחבה ראו פרק התוצאות העסקיות). בנטרול השפעות המדד עמד בסוף המחצית הראשונה של שנת 2023 יחס היעילות התפעולית על כ-41%, בהשוואה ל-48% בסוף שנת 2022. יחס העלות ליחידת תפוקה¹³ ירד מעט במהלך המחצית הראשונה של השנה ועמד על כ-1.35 בהשוואה לסוף שנת 2022, אז עמד היחס על כ-1.37 (איור 14), כאשר בין הבנקים נרשמה שונות בהתפתחותו של יחס זה.

איור 13 – במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 נמשכה מגמת השיפור ביחס היעילות של כמעט

כל הבנקים בהשוואה לסוף שנת 2022 ולתקופה המקבילה אשתקד

(1) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות, לבין סך ההכנסות מריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית (cost to income).
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

¹² היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות, לבין סך ההכנסות מריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית (cost to income).
¹³ היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות, לבין יתרת הנכסים הממוצעת (average cost).

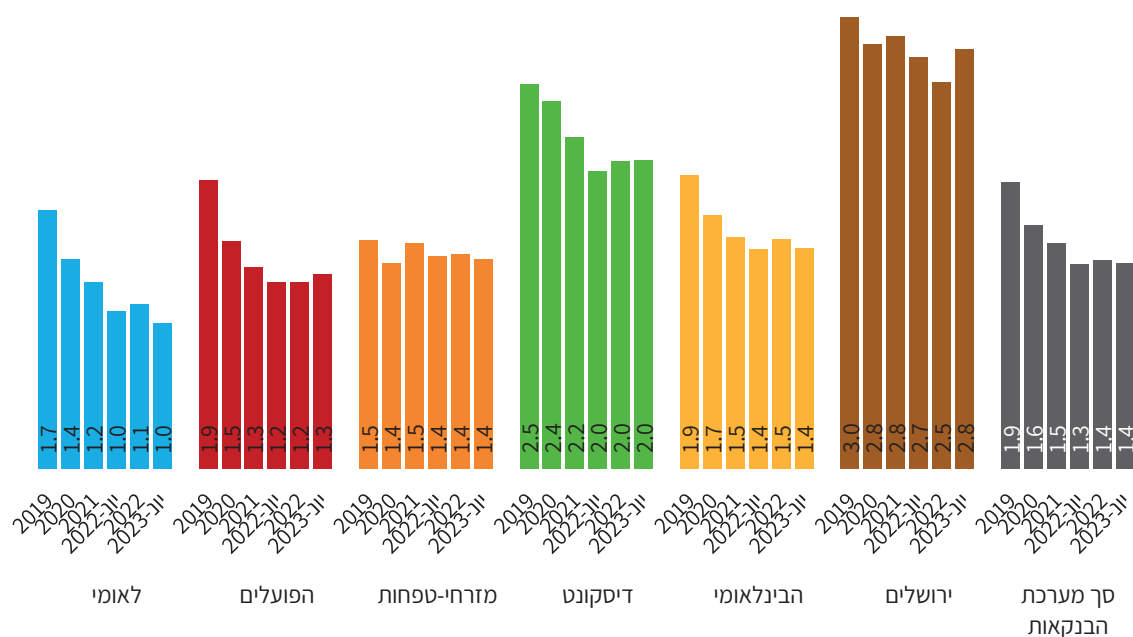
איור 14 - העלייה בהוצאות התפעוליות ואחרות לצד העלייה ביתרת הנכסים הממוצעת, הובילו לכך

שיחס העלות ליחידת תפוקה נותר ללא שינוי ניכר בהשוואה לסוף שנת 2022 ולתקופה המקבילה

אשתקד ונותר נמוך בראייה היסטורית

עלות ליחידת תפוקה¹, סך מערכת הבנקאות

2019 עד יוני 2023

(1) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות, לבין יתרת הנכסים הממוצעת (average cost).
המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

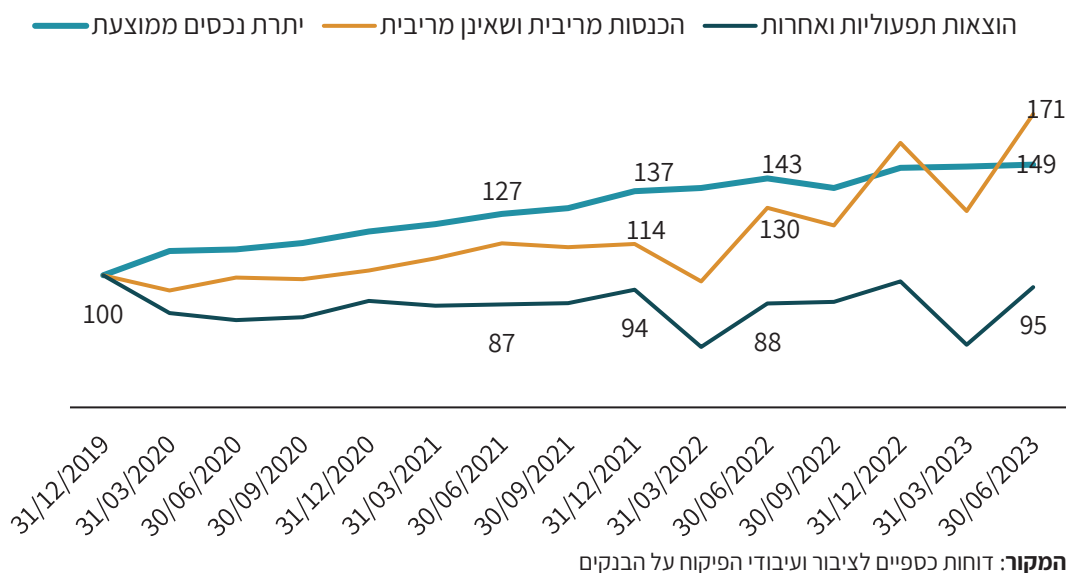
סך ההוצאות התפעוליות והאחרות עלו בהשוואה לתקופה מקבילה אשתקד ובהשוואה לסוף שנת 2022 בשיעור של כ-6.3% וכ-2.9%, בהתאמה (מונחים שנתיים; איור 15). העלייה הינה על רקע גידול בכל סעיפי ההוצאות והתפעוליות והאחרות במהלך התקופה. נזכיר כי שנת 2022 אופיינה בהוצאות תפעוליות גבוהות והיותה שנת שיא בהשוואה לשנים שקדמו לה ואלה הסתכמו בעלייה של כ-2.2% בהשוואה לשנת 2021.

איור 15 – השיפור ביחסי היעילות במהלך המחצית הראשונה של השנה נובע בעיקר מהעלייה בסך הכנסות הריבית נטו והכנסות שאינן מריבית וכן מצמיחה של סך הנכסים וזאת על אף עלייה בהוצאות

התפעולות והאחרות

התפתחות רכיבי יחסי היעילות, סך מערכת הבנקאות

דצמבר 2019 עד יוני 2023 (דצמבר 2019=100)

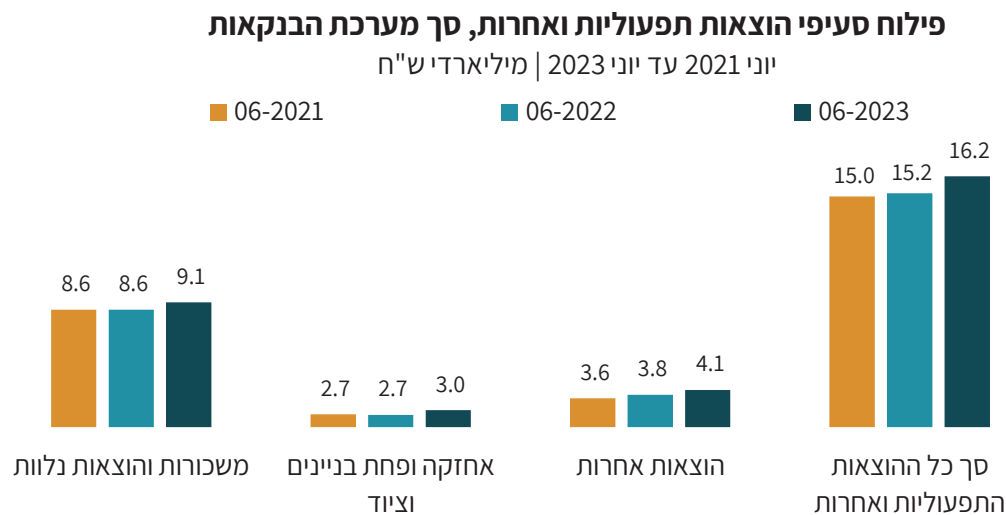
סעיף הוצאות בגין משכורות והוצאות נלוות במערכת הבנקאות רשם במהלך המחצית הראשונה של השנה עלייה של כ-4.8% בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד. עלייה זו מסבירה כ-43% מהעלייה בסך ההוצאות התפעוליות והאחרות בתקופה הנסקרת ומהווה את הרכיב העיקרי בסך העלייה האמורה. העלייה בהוצאות השכר והנלוות משותפת לכל הבנקים למעט לבנק לאומי. העלייה בסעיף זה, הינה, בין היתר, לאור תגמול העובדים נוכח התוצאות העסקיות הטובות של הבנקים (בדומה למגמה בשנת 2022) ומענקים חד פעמיים שהוענקו לעובדים בגין חתימה על הסכמי שכר חדשים שנחתמו לתקופה האחרונה.

בסעיף הוצאות האחזקה והפחת על בניינים וציוד נרשמה בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד עלייה של כ-9.9% (איור 16), כאשר מגמה זו מאפיינת את כלל המערכת.¹⁴ העלייה בהוצאות האחזקה והפחת היווה בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד כ-28% מהתרומה לעלייה בהוצאות התפעוליות ואחרות של מערכת הבנקאות.

¹⁴ הקיטון בהוצאות השכר בבנק לאומי בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד נובע בעיקר מצמצום הוצאות מענקים, שהיו גבוהות בתקופה הבסיס שאליה משווים.

בסעיף ההוצאות (התפעוליות) האחרות נרשמה במחצית הראשונה של 2023 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד עלייה של כ-7.1% והוא עמד על כ-4.1 מיליארד ש"ח (איור 16). העלייה בהוצאות האחרות חלה ברוב הבנקים, כשעיקר העלייה מקורה בעלייה בהוצאות בגין פנסיה,¹⁵ הוצאות שיווק ופרסום והוצאות בגין עמלות.¹⁶

איור 16 – כלל סעיפי ההוצאות התפעוליות העיקריים ובפרט הוצאות שכר תרמו לעלייה בהוצאות התפעוליות ואחרות במחצית הראשונה של 2023, בהשוואה לתקופות המקבילות בשנתיים שקדמו לה

(1) לא כלול סעיפים המהווים פחות מ-0.5% מסך ההוצאות התפעוליות ואחרות (כגון הפחתת ערך, מוניטין וכו').
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בשנים האחרונות רואים שיפור ביחסי היעילות במערכות בנקאות בעולם, בדומה להתפתחות המערכת המקומית. בפרט חל במערכת הבנקאות בארה"ב שיפור משמעותי ביחס היעילות (ירידה של כ-9 נקודות אחוז ברבעון הראשון של 2023 בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד), בזכות הצמיחה המשמעותית בהכנסות הריבית נטו במהלך התקופה הנסקרת ועל אף העלייה בהוצאות התפעוליות ואחרות, בהובלת הוצאות שכר ומענקים לעובדים (איור 17).¹⁷ גם בקרב מערכות הבנקאות באיחוד האירופי נרשם במהלך שנת 2022 שיפור ביחסי היעילות, אם כי בקצב מתון יותר וזאת גם בחסות עליית הריבית, שתרמה לעלייה בהכנסות הבנקים.¹⁸ עם זאת **בולט השיפור במדדי היעילות במערכת הבנקאות הישראלית בהשוואה בין-לאומית**. עליית ריבית בנק ישראל החל מחודש אפריל 2022, הובילה לצמיחה משמעותית יותר בצד ההכנסות בהשוואה

¹⁵ לרבות פיצויים ותגמולים.

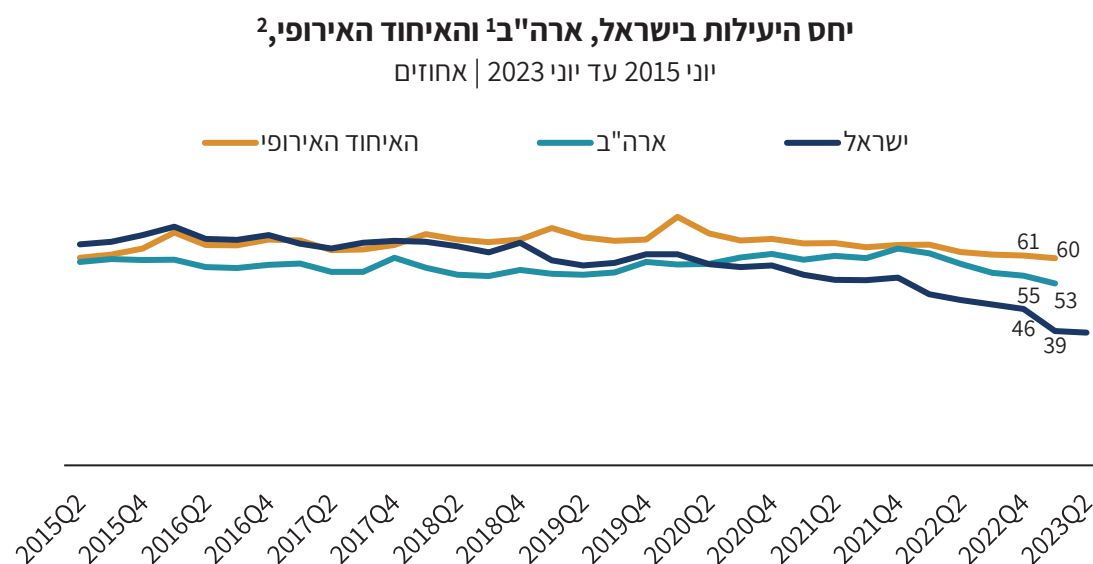
¹⁶ הגידול בהוצאות על עמלות מגיע כמעט כולו מגידול בעמלות בגין פעילות בכרטיסי אשראי שמשלם בנק דיסקונט לחברת כרטיסי האשראי שבבעלותו ואשר משלמת עמלות למנפיקי כרטיסים, שלהם היא מעניקה שירותי תפעול. הגידול בהוצאות על עמלות מתואם עם הגידול בהיקף הפעילות בכרטיסי אשראי.

¹⁷ מתוך [הסקירה הרבעונית של ה-FDIC לרבעון הראשון של 2023](#). להרחבה על הגורמים שהובילו לשיפור ביחס היעילות, ראו סקירה זאת.

¹⁸ מתוך [הסקירה הרבעונית של ה-ECB לרבעון הראשון של 2023](#). להרחבה על הגורמים שהובילו לשיפור היחס היעילות, ראו סקירה זאת.

למדינות ההשוואה והיותה גורם משמעותי לירידה ביחס היעילות בבנקים בישראל וזאת לצד יישום צעדי ההתייעלות שבהם נקטו הבנקים בישראל בשנים האחרונות.¹⁹

איור 17 - מערכת הבנקאות המקומית ממשיכה לשמור על יחס יעילות נמוך בהשוואה בינ"ל

(1) הנתונים המעודכנים ביותר הינם לרבעון הראשון של שנת 2023.
(2) הנתונים המעודכנים ביותר הינם לרבעון הראשון של שנת 2023, ומתייחסים לבנקים משמעותיים (Significant Institutions).
המקור: האיחוד האירופי - ECB; ארה"ב - FDIC; ישראל - דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודיהם.

בתקופה הנסקרת הוסיף הציבור לצרוך חלק ניכר מהמוצרים והשירותים הבנקאים בערוצים הישירים,²⁰ כפי שבא לידי ביטוי בשיעור הגבוה של פעולות שנעשות על ידי הלקוחות בערוצים ישירים. שיעור זה נותר במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 יציב ועמד על כ-89% (איור 18). היציבות בשיעור הגבוה של פעולות שמבוצעות בערוצים ישירים חל למרות עלייה של כ-7% בסך כל הפעולות המבוצעות במהלך המחצית הראשונה של 2023 (בהשוואה לשנת 2022, במונחים שנתיים) ומוסבר ברובו המוחלט (כ-95%) על ידי העלייה במספר הפעולות שמבוצעות בערוצים אלה. מגמה זו מוסיפה לתרום להתייעלות המערכת, דרך העלייה בביצוען של פעולות בנקאיות שלא באמצעות הגדלת המשאב האנושי.

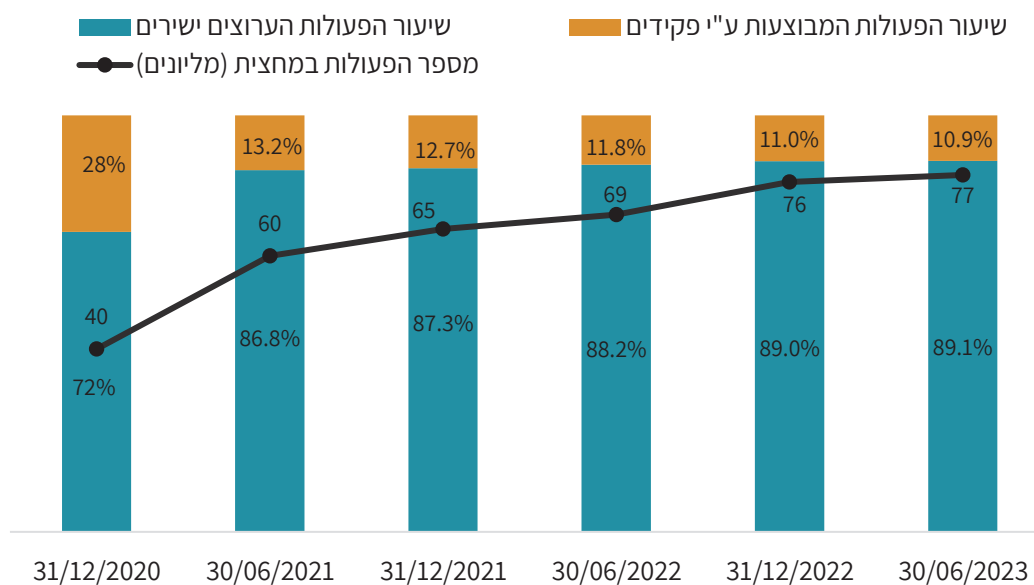
¹⁹ השיפור המהיר ביחס היעילות של הבנקים הישראליים נובע הן מצעדי ההתייעלות שבהם נקטו הבנקים לאורך השנים, להרחבה ראו תיבה ג'1- לסקירה הפיקוח על הבנקים לשנת 2022.

²⁰ "הערוצים הישירים" הם אתרי מרשתת, יישומונים סלולריים, עמדות אוטומטיות לשירות עצמי ומוקדי שירות טלפוני (לא כולל מענה טלפוני של גורם טלפוני בסניף).

איור 18 - גם במהלך המחצית הראשונה של 2023 ממשיך הציבור להגדיל את משקל השימוש בערוצים ישירים לצורך קבלת שירותים בנקאיים

שיעור ביצוע פעולות בערוצים השונים ביחס לפעילות בסניף

חמש הקבוצות הבנקאיות, דצמבר 2020 עד יוני 2023

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודיהם.

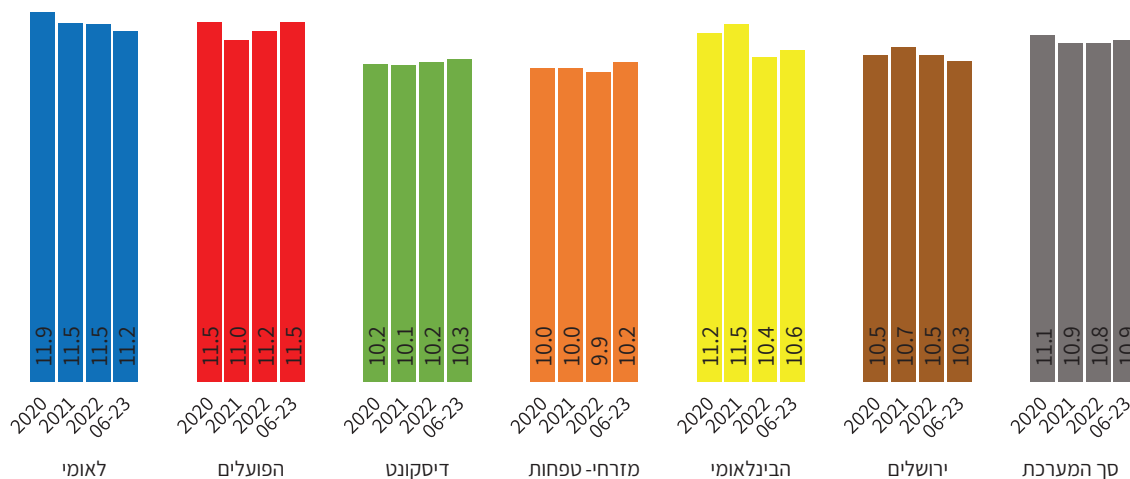
הלימות ההון והמינוף

נכון למחצית שנת 2023 יחס ההון העצמי רובד 1 של מערכת הבנקאות נותר יציב והוא נאמד בכ-10.9% (איור 19). רמות יחסי ההון בכל הבנקים נותרו גבוהות ומעל לדרישות המזעריות. עם זאת יש שונות בין הבנקים השונים במערכת בהתפתחותם של יחסי ההון, שנבעה בעיקר מהבדלים בקצב צמיחת תיק האשראי בבנקים השונים. הרווחיות הגבוהה שרשמו הבנקים במחצית הראשונה של השנה והעלייה בשווי תיק האג"ח הזמין למכירה, פעלו לשיפור יחסי ההון. מנגד פעלו הגידול בנכסי הסיכון וחלוקת הדיבידנדים לשחיקה של יחסי ההון. כמו כן נמשך השיפור ביחס המינוף והוא נאמד בסוף המחצית הראשונה של שנת 2023 בשיעור של 6.34%, בהשוואה לשיעור של 6.06% בסוף שנת 2022.

איור 19 - שונות בהתפתחות יחס ההון עצמי רובד 1 בין הבנקים במערכת

יחס ההון העצמי רובד 1, סך מערכת הבנקאות

דצמבר 2020 עד יוני 2023 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ההון העצמי רובד 1 במערכת הבנקאות גדל במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 בכ-12.6% והסתכם בכ-169 מיליארד ש"ח (לוח 6). קצב הגידול (במונחים שנתיים) בשנת 2023 דומה יחסית לשיעור הגידול שנרשם במהלך בשנת 2022 (12.1%) וגבוה בהשוואה לשיעור הגידול השנתי הממוצע בשנים 2021-2020 (7.7%). לעלייה בהון תרמו הרווחיות הגבוהה שהציגה המערכת במחצית זו (רווח נקי של 13.9 מיליארד ש"ח בהשוואה ל-11.2 מיליארד ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד) וכן העלייה הקלה בשווי תיק אג"ח הזמין למכירה (עלייה של כ-560 מיליון ש"ח). מנגד מיתנה חלוקת הדיבידנדים מתחילת השנה בסך 4.2 מיליארד ש"ח את העלייה בהון.

את העלייה בהון מיתנו הגידול בנכסי הסיכון וחלוקת הדיבידנדים. נכסי הסיכון גדלו במהלך המחצית הנסקרת בכ-10.9% (לוח 6), קצב נמוך בהשוואה לשיעורי הצמיחה בשנתיים האחרונות – 12.2% ו-11.4% בשנים 2021 ו-2022 בהתאמה. ההתמתנות בקצב הגידול בנכסי הסיכון נובעת מהאטה בקצב הגידול בנכסי סיכון האשראי (שמהווים כ-92% מסך נכסי הסיכון המשוקללים) ועל אף עלייה בקצב הגידול בנכסי הסיכון התפעולי וסיכון השוק במהלך השנה. במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 עמד שיעור הגידול בנכסי סיכון האשראי על 9.9%, שיעור צמיחה נמוך בהשוואה לשיעור הצמיחה השנתי הממוצע שנרשם בשנים 2021-2022 (12.9%). זאת על רקע ההאטה בקצב צמיחת תיק האשראי במהלך השנה (להרחבה ראו פרק האשראי) ועל אף העלייה במשקל הסיכון הממוצע בתיק. משקל הסיכון הממוצע בתיק עלה לשיעור של 55.1% בהשוואה ל-53% בסוף שנת 2022, עלייה שנבעה הן מעלייה במשקל החשיפות לנדל"ן מסחרי לכ-10.4% (בהשוואה ל-7.5% בסוף שנת 2022; לוח 7), על רקע המשך העלייה באשראי לענף והן כתוצאה מעלייה בהיקף האשראי בפיגור במהלך השנה.²¹ מנגד חלה במהלך מחצית ראשונה של שנת 2023 עלייה בקצב צמיחת נכסי הסיכון התפעולי (22% (במונחים שנתיים), בהשוואה לשיעור של 14.4% במהלך שנת 2022), על רקע העלייה בהיקף הפעילות ובסיכון השוק (31% (במונחים שנתיים) במהלך מחצית שנת 2023, בהשוואה ל-0.6% במהלך שנת 2022), בין היתר, על רקע אי-הוודאות והתנודתיות בשווקים. **נציין כי לדירוג האשראי של מדינת ישראל יש השפעה על דרישות ההון בגין חשיפות הבנקים לממשלת ישראל, לישויות סקטור ציבורי, לגופים מוסדיים ולבנקים. מהערכות הבנקים בדוחות הכספיים לרבעון השני של שנת 2023 עולה כי ירידה בדירוג האשראי של מדינת ישראל (notch אחד), ככל שתהיה, תביא לירידה של כ-0.2 נקודות אחוז ביחס ההון העצמי רובד 1 של סך מערכת הבנקאות.²²**

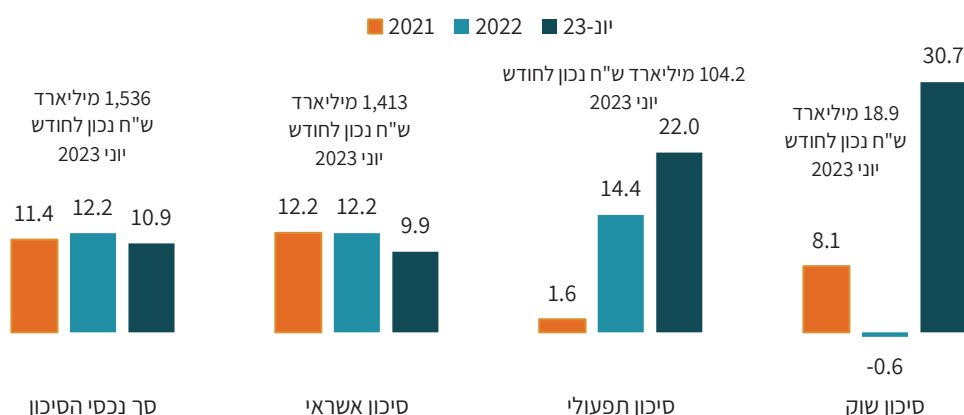
²¹ אשראי בפיגור משוקלל במשקל סיכון של 150%.

²² פרט לבנק לאומי שמשמש בדירוגי אשראי של שלוש חברות דירוג (Moody's ו-Fitch, S&P), כל שאר הבנקים משתמשים בדירוג של חברת S&P בלבד. נכון להיום הדירוג של מדינת ישראל לפי S&P (-AA), גבוה ב-notch אחד בהשוואה ל-Fitch (-A) ול-Moody's (1A) והורדת דירוג האשראי של מדינת ישראל על ידי חברת S&P, ככל שתהיה, תביא לעלייה בנכסי סיכון האשראי בבנקים ולשחיקת יחסי ההון בכל הבנקים במערכת, פרט לבנק לאומי, שכבר היום מקצה הון בגין הדירוג המחמיר יותר. ההשפעה על יחס ההון עצמי רובד 1 על פי הגילוי בדוחות הכספיים נעה מ-0.2 נקודות אחוז עד 0.25 נקודות אחוז.

איור 20 – האצה בקצב הגידול של נכסי הסיכון

שיעור השינוי בשנתי בנכסי הסיכון, סך מערכת הבנקאות,

2021 עד יוני 2023 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בדומה ליחס ההון עצמי רובד 1 נותר במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 יחס ההון הכולל יציב

ונאמד בכ-14.1% (בהשוואה ל-13.9% בסוף שנת 2022; לוח 6). השיפור הקל ביחס ההון הכולל נובע, בין היתר, מגידול של כ-3 מיליארד ש"ח בהון רובד 2 במערכת, שנגרם בתורו ברובו מגיוס מכשירי הון שכשירים להכללה בהון הפיקוחי (Coco's) במהלך השנה.

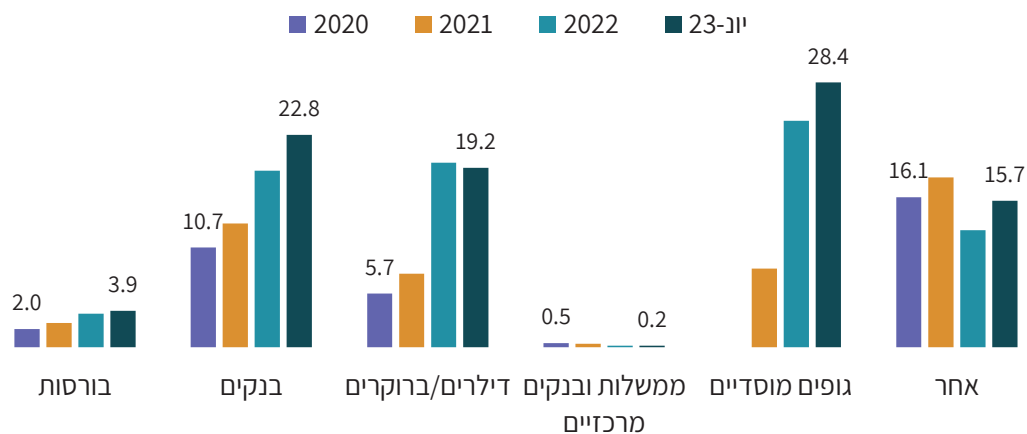
השיפור ביחס המינוף נמשך במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 והוא עומד על 6.34% בהשוואה

ל-6.06% בסוף שנת 2022 (לוח 8). השיפור ביחס המינוף של מערכת הבנקאות במהלך שנת 2023 נובע משיעור צמיחה מהיר יותר של ההון רובד 1 (12.6%) בהשוואה לשיעור העלייה של החשיפות – 3.2%. מקורה של הירידה בקצב בגידול של סך החשיפות נעוצה בהתמתנות העלייה של החשיפות המאזניות במערכת, שמהוות כ-87% מסך החשיפות, לשיעור של 2.2% במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 בהשוואה לשיעור של 4.9% במהלך שנת 2022. הירידה בקצב הגידול של החשיפות המאזניות נבעה מהאטה בקצב הצמיחה של מאזני הבנקים במהלך השנה (להרחבה פרק המאזן). במקביל נמשך הגידול בחשיפות לנגזרים, שנובע מהעלייה בהיקף הפעילות של המערכת בנגזרים, בעיקר מול דילרים/ברוקרים וגופים מוסדיים (איור 21). כך עמד במחצית שנת 2023 קצב הגידול השנתי של החשיפות בגין נגזרים על 29% (עלייה של כ-11.7 מיליארד ש"ח) ו-150% בשנת 2022 (עלייה של כ-49.2 מיליארד ש"ח) וזאת בהשוואה לשיעור צמיחה שנתי ממוצע של 16% בין השנים 2020-2021.

איור 21- עלייה בהיקף הפעילות בנגזרים במהלך שנת 2022

התפלגות סיכון האשראי בגין מכשירים נגזרים, לפי צד נגדי לחוזה

2020 עד יוני 2023 | מיליארדי ש"ח

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

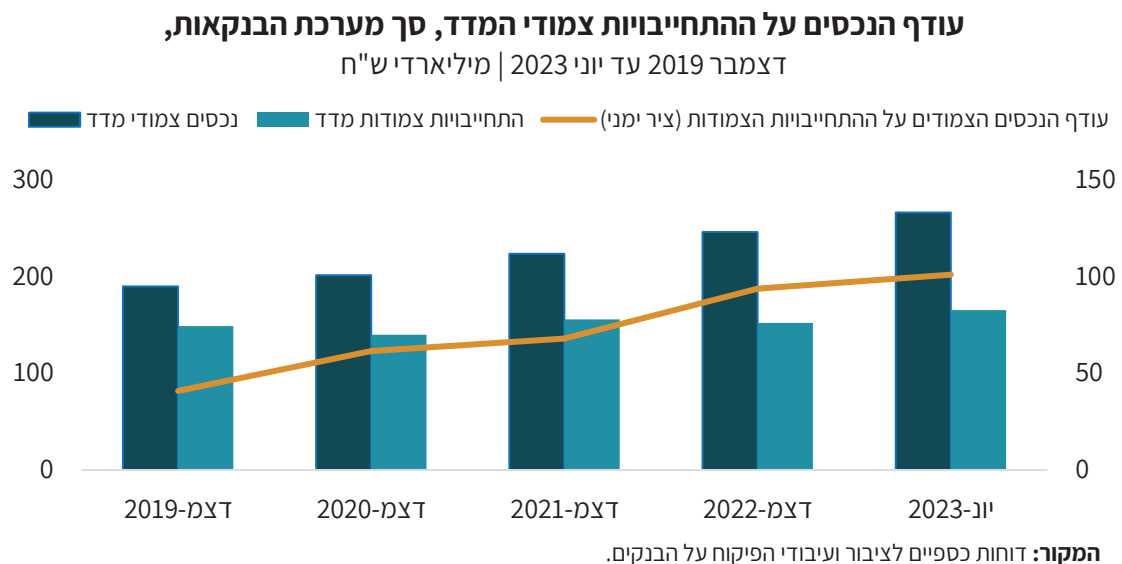
תמצית התפתחויות עיקריות בפעילות המאזנית והחוץ-מאזנית

המאזן המצרפי של מערכת הבנקאות עמד בסוף המחצית הראשונה של שנת 2023 על 2,408 מיליארד ש"ח, גידול של 2% בהשוואה לדצמבר 2022 (במונחים שנתיים;²³ לוח 9) – קצב גידול מתון בהרבה בהשוואה לזה שנרשם החל משנות משבר הקורונה (קצב גידול ממוצע של 13.8% בשנים 2020-2022). עודף הנכסים על ההתחייבויות צמודי המדד המשיך לגדול גם במהלך המחצית הראשונה של השנה (בשיעור של 15%, במונחים שנתיים, שמבטא קצב איטי יותר בהשוואה לשנת 2022, אז עמד שיעור זה על 38%; איור 22). לעלייה בסך המאזן של מערכת הבנקאות תרמה גם סביבת האינפלציה, כאשר בנטרולה צמח המאזן ב-1.55% בלבד. המשך היחלשותו של השקל במהלך התקופה הנסקרת מול הדולר השפיעה גם היא במידה ניכרת על העלייה במאזני הבנקים (שכן 16% מסך הנכסים הינם במט"ח, כאשר רובם הגדול הוא דולרי), כך שבנטרול ההשפעה של פחות השקל אל מול הדולר, צמחו נכסי הבנקים ב-1.68%. קיזוז שתי ההשפעות יחדיו (הן שע"ח והן האינפלציה), מצביע על עלייה של 1.23% בסך המאזן של מערכת הבנקאות.

העלייה המתונה של סך המאזן נובעת בעיקר מגידול בהיקף תיק ניירות הערך של הבנקים (82 מיליארד ש"ח) ומגידול בהיקף ביתרת האשראי לציבור (63 מיליארד ש"ח), כפי שיפורט להלן, כאשר קיטון של 124 מיליארד ש"ח בסעיף מזומנים ופיקדונות בבנק ישראל קיזז את העלייה של סך המאזן באופן משמעותי.

איור 22: עודף הנכסים על ההתחייבויות צמודי המדד המשיך לגדול במהלך המחצית הראשונה של

שנת 2023, אך בקצב איטי יותר

²³ כל שיעורי הגידול בפרק זה הינם במונחים שנתיים, אלא אם כן נאמר אחרת.

התפתחויות עיקריות בצד הנכסים של מערכת הבנקאות

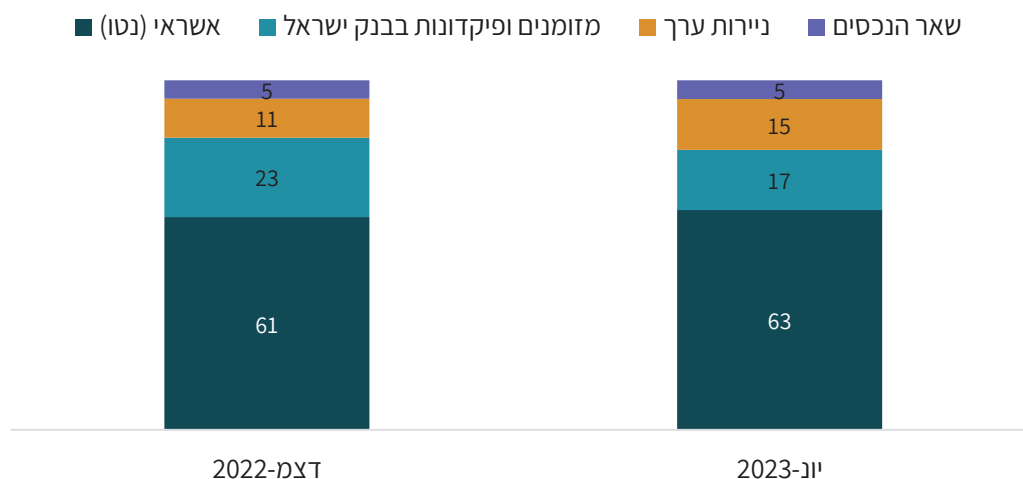
ההתפתחות העיקרית בצד הנכסים של מערכת הבנקאות הגיעה מסעיף מזומנים ופיקדונות בבנק ישראל (ובעיקרו, ברזרבות בבנק ישראל), שהצטמצם ב-124 מיליארד ש"ח, שיעור קיטון של 46% בהשוואה לדצמבר 2022, כך שחלקו בסך הנכסים עומד על 17% (בדומה לחלקו טרם משבר הקורונה; איור 23). האשראי לציבור (נטו), שמהווה את הרכיב העיקרי בצד הנכסים של הבנקים (איור 23), צמח בתקופה הנסקרת ב-61 מיליארד ש"ח, שמבטא שיעור גידול של 8.5% (בהשוואה לשיעור ממוצע של 13.2% בשנים 2021-2022, שהיו שנות שיא; בנטרול השפעות שע"ח והאינפלציה גדל האשראי לציבור נטו בכ-9.6%). תיק ניירות הערך רשם עלייה של כ-61% (82 מיליארד ש"ח) וחלקו בסך הנכסים גדל ל-15%, בהשוואה ל-11% בסוף שנת 2022 (איור 23; איור 24).

איור 23: חלקם של המזומנים והפיקדונות בבנק ישראל ירד במהלך המחצית הראשונה של 2023.

לצד עלייה במשקלם של האשראי לציבור (נטו) ושל תיק ניירות הערך

התפלגות סך הנכסים

יוני 2023 בהשוואה לדצמבר 2022 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

הקיטון בסעיף מזומנים ופיקדונות בבנק ישראל במחצית הראשונה של שנת 2023 נובע מקיטון בהיקף הפיקדונות המוניטריים של הבנקים בבנק ישראל (מיתרה ממוצעת של 424 מיליארד ש"ח בדצמבר 2022 ליתרה ממוצעת של 324 מיליארד ש"ח ביוני 2023 – ירידה של 23.6%). קיטון זה, נובע מהמשך קצב הנפקות המק"מ וכן מספיגה (נטו) של נזילות כתוצאה מפעולות הממשלה.²⁴

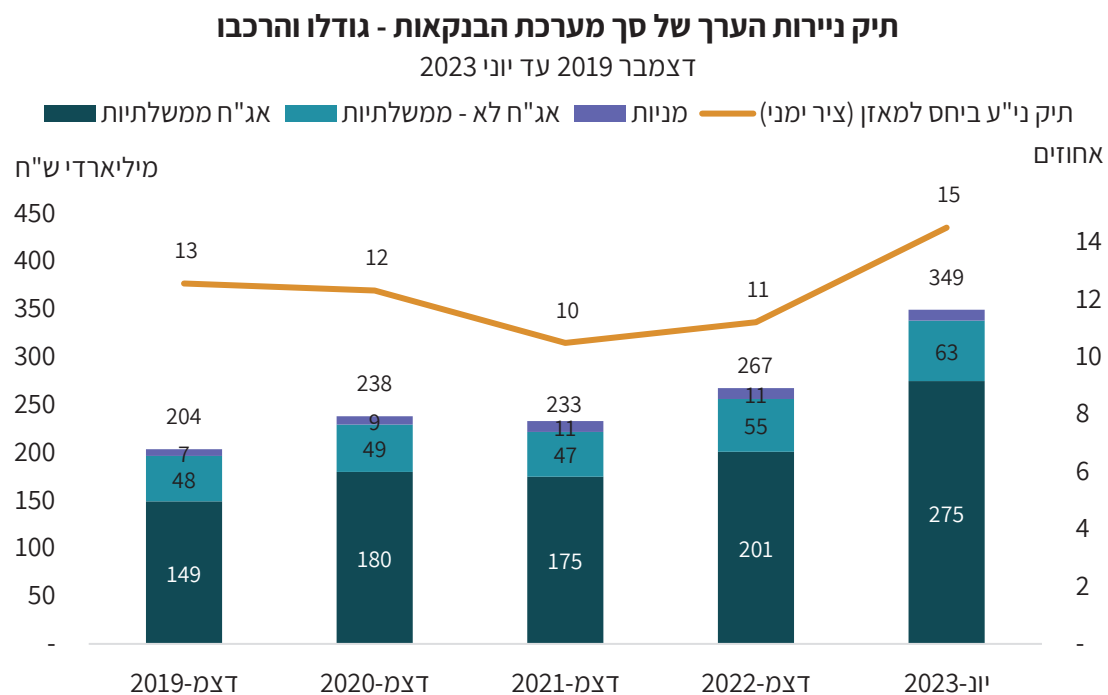
²⁴ פעולות מסוימות של הממשלה (כגון: פירעון אג"ח ממשלתי; תשלומי העברה) ושל בנק ישראל (רכישת אג"ח או מט"ח), מזרימות נזילות למערכת הבנקאות, בעוד שפעולות אחרות של הממשלה (גביית מיסים; הנפקת אג"ח) ושל בנק ישראל (הנפקת מק"מ), סופגות נזילות ממערכת הבנקאות.

עיקר הצמיחה בתיק האשראי מקורה באשראי לעסקים גדולים. בתקופה זו גדלה גם יתרת ההפרשה להפסדי אשראי (ב-21.5%), אולם שיעור יתרת ההפרשה להפסדי אשראי בסך האשראי המאזני נותר בהשוואה לסוף שנת 2022 כמעט ללא שינוי (להרחבה ראו פרק האשראי).

עיקר העלייה בתיק ניירות הערך נבע מגידול באגרות החוב הממשלתיות (בעיקר בתיק הזמין למכירה), שעלו ב-94% (לוח 10; איור 24). התיק לפדיון צמח במהלך המחצית הראשונה של 2023 בשיעור של 20% בהשוואה לדצמבר 2022, אך חלקו בתיק ניירות הערך הצטמצם מ-17% ל-15% וזאת נוכח צמיחה גבוהה יותר בתיק למסחר (חלקו בתיק ניירות הערך צמח מ-11% ל-15%; איור 25).²⁵ על אף העלייה בתיק לפדיון, הוא מהווה כ-2% בלבד מנכסיה של מערכת הבנקאות, כך שגם בתרחיש של מימוש נכסים אלה במחיר השוק (גם במקרה של מימוש בהפסד), לא צפויה להשפיע באופן מהותי על יחסי ההון או על רווחיותה של מערכת הבנקאות.

איור 24: תיק ניירות הערך המשיך לצמוח במחצית הראשונה של שנת 2023, על רקע הגידול באג"ח

ממשלתיות

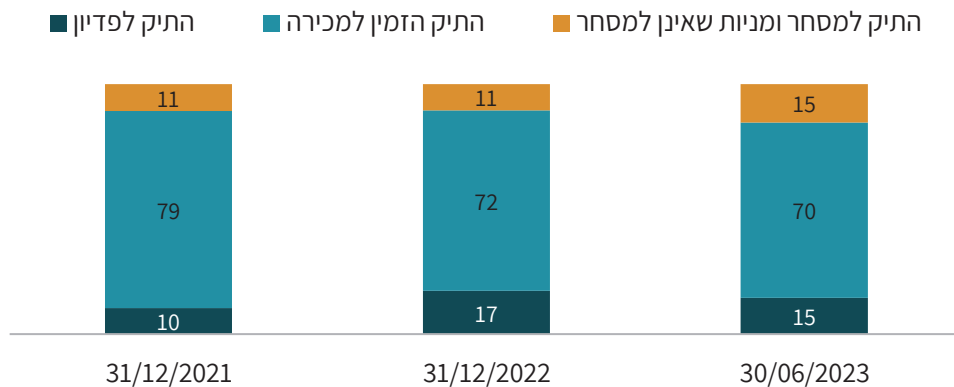
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

²⁵ השקעות באגרות חוב בתיק ניירות הערך מסווגות בעת הרכישה לאחד מתוך שלושה תיקים אפשריים: התיק המוחזק לפדיון; התיק הזמין למכירה; והתיק למסחר. בנוסף מסווגות מניות כמניות למסחר או שאינן למסחר. בהתאם לסיווג נייר הערך נקבעת השיטה להצגת הערך במאזן (למשל: אג"ח לפדיון מוצגות במאזן לפי עלות, בעוד שאג"ח זמינות למכירה מוצגות במאזן לפי השווי ההוגן ביום הדיווח (וכן אופן הרישום של רווחים או של הפסדים מהתאמות לשווי הוגן, למשל, רווחים או הפסדים שטרם מומשו מהתאמות לשווי הוגן מאג"ח זמין למכירה מדווחים במסגרת רווח כולל אחר, בעוד שרווחים והפסדים מהתאמות לשווי הוגן מאג"ח למסחר, נזקפים לדוח רווח והפסד).

איור 25: חלה עלייה במשקלו של התיק למסחר בתיק ניירות הערך

הרכב תיק ניירות ערך, סך מערכת הבנקאות

דצמבר 2021 עד יוני 2023 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

התפתחויות עיקריות בצד ההתחייבויות וההון של מערכת הבנקאות

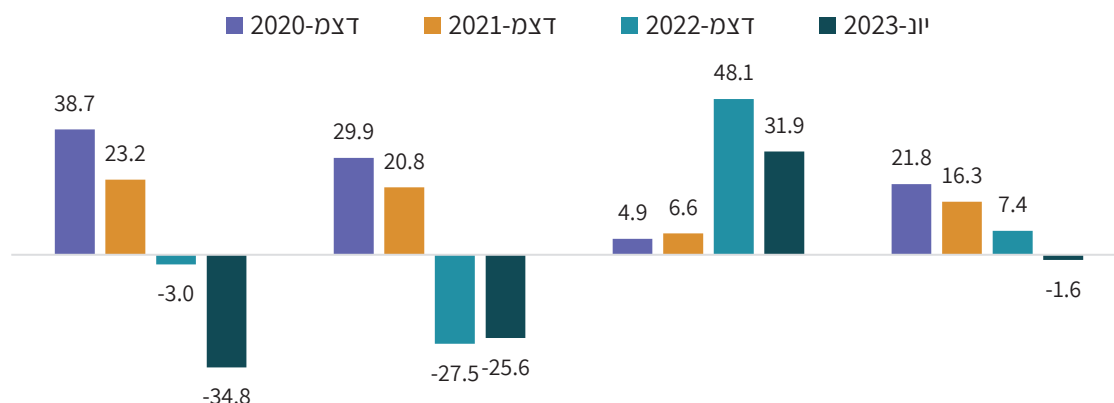
סך ההתחייבויות של מערכת הבנקאות גדלו במחצית הראשונה של שנת 2023 ב-1.2%. **בסך פיקדונות הציבור חל בתקופה הנסקרת קיטון של 1.4%** (קיטון של 13 מיליארד ש"ח; לוח 9), כאשר קיימת שונות בין סוגי הפיקדונות השונים ובין סוגי המפקידים השונים: (1) סוגי פיקדונות (איור 26) – הקיטון בסך פיקדונות הציבור מגיע מקיטון משמעותי בסך הפיקדונות לפי דרישה (נושאי ריבית ושאינם נושאי ריבית), שחלקו הגדול קוזז כתוצאה מהסטה לפיקדונות נושאי ריבית לזמן קצוב, כאשר יתרת הכספים הופנתה ככל הנראה מפיקדונות בתאגידים הבנקאים אל השקעה במק"מ; (2) סוגי מפקידים (איור 27) – הקיטון בפיקדונות אפיין את פיקדונות התאגידים, כאשר בפיקדונות הפרטיים המשיכה מגמת הגידול שנצפתה במהלך שנת 2022 ובפיקדונות הגופים המוסדיים חלה בהשוואה לשנים קודמות האטה בקצב הגידול. בהתאם, יחס האשראי לפיקדונות הציבור המשיך לעלות והוא עומד על 79.8%.

איור 26: הקיטון בסך פיקדונות הציבור מגיע מקיטון משמעותי בסך הפיקדונות לפי דרישה, שחלקו

הגדול קוזז כתוצאה מהסטה לפיקדונות נושאי ריבית לזמן קצוב

שיעור השינוי בפיקדונות הציבור לפי סוג הפיקדון

סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2020 עד יוני 2023 | אחוזים | מונחים שנתיים

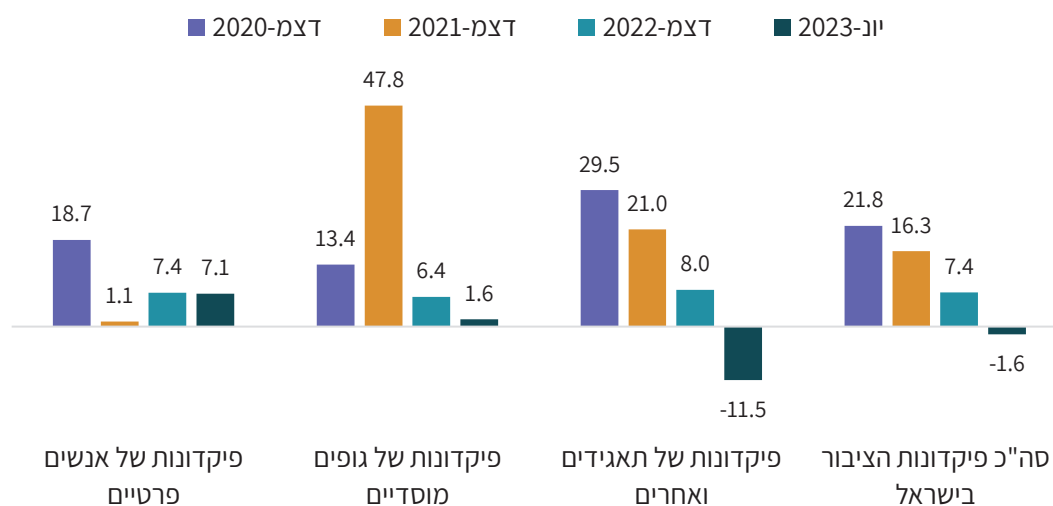

סה"כ פיקדונות הציבור פיקדונות לזמן קצוב נושאי פיקדונות לפי דרישה נושאי פיקדונות לפי דרישה אינם
בישראל ריבית ריבית קצוב ריבית
המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 27: חלה ירידה בהיקף הפיקדונות של תאגידים, לצד המשך עלייה בפיקדונות של אנשים פרטיים

שיעור השינוי בפיקדונות הציבור לפי סוג המפקיד

סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2020 עד יוני 2023 | באחוזים | מונחים שנתיים

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

סעיפי הנכסים וההתחייבויות של הפעילות בגין מכשירים נגזרים המשיכו לגדול במחצית הראשונה של שנת 2023 (בשיעור של 12.7%), בשל העלייה בפעילות במכשירים אלה, בין היתר לאור התנודתיות בשווקים.

סך ההון העצמי של מערכת הבנקאות גדל גם הוא במחצית הנוכחית, בשיעור של 13%. צבירת ההון היא תוצאה של הרווחיות הגבוהה בכלל הבנקים במערכת, שקוזזה במידת מה בשל חלוקת דיבידנדים.

התפתחויות עיקריות בפעילות החוץ-מאזנית

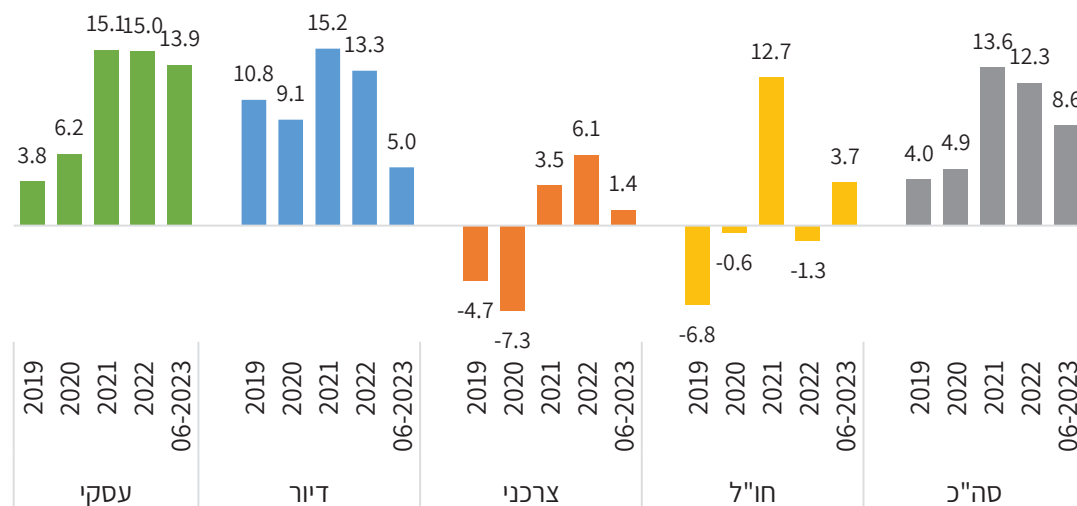
בסעיפים החוץ-מאזניים גדלה סך החשיפה החוץ-מאזנית בגין עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים שבהן הסכום הנקוב מייצג סיכון אשראי בשיעור של 9.7% (שיעור צמיחה גבוה יותר בהשוואה לשנת 2022, אז עמד שיעור זה על 2.5%, אך נמוך בהשוואה לשנים 2020-2021, שבהן נרשם שיעור צמיחה שנתי ממוצע של 13%; לוח 11). עיקר העלייה בהתחייבויות החוץ-מאזניות מקורו בהתחייבויות בלתי חוזרות למתן אשראי שאושר אך טרם ניתן, בהתחייבויות להוצאת ערבויות וכן במסגרות בכרטיסי אשראי שלא נוצלו. סך הערבויות לרוכשי דירות ירדו מעט וזאת לאחר שנתיים של עלייה משמעותית של אלה, על רקע ההאטה בעסקאות לרכישות של דירות חדשות בשוק הבנייה למטרת מגורים.

תיק האשראי וסיכון האשראי

במחצית הראשונה של שנת 2023 צמח האשראי הבנקאי לציבור בשיעור של כ-8.6% (במונחים שנתיים), שיעור צמיחה נמוך בהשוואה לשנת 2022, אז עמד שיעור הצמיחה על כ-12.3% (נזכיר כי בשנת 2022 החלה האטה בשיעורי האשראי, לאור עליות הריבית שהחלו החל מאפריל 2022 ונמשכו גם ב-2023; איור 28). האשראי העסקי הוביל את צמיחת תיק האשראי והעלייה שנצפתה בו מהווה כ-74% מסך הגידול ביתרת האשראי לציבור. ההאטה החזקה ביותר נרשמה באשראי הצרכני למשקי בית, שהינם רגישים במיוחד לזעזועים מאקרו כלכליים (כך היה גם בתקופת הקורונה). **האטה באשראי, בפרט על רקע עליות הריבית, שמשקפת עלייה בנטל החוב על הלווים, עלולה להיות מלווה בעלייה במדדי הסיכון, בירידה באיכות החיתום ובהוצאות להפסדי אשראי - ואכן, ניכרת עלייה קלה בשיעור ההוצאה להפסדי אשראי** (על כך יורחב בהמשך). במהלך המחצית הנסקרת ובפרט ברבעון הראשון, חלו שינויים קלים בשיעורי הריבית בכל מגזרי הפעילות הפיקוחיים. ניתן לייחס את רוב העלייה שנרשמה להמשך עליית ריבית בנק ישראל גם במהלך המחצית הראשונה של 2023 (ובעיקר ברבעון הראשון), אם כי בקצב איטי יותר, בהלימה לקצב השינוי בריבית בנק ישראל, כך שהריבית הממוצעת ב-2023 עלתה בשיעור נמוך יותר בהשוואה לעלייה שנצפתה בה ב-2022 (איור 29, על כך יורחב בהמשך).

איור 28 - האשראי הבנקאי לציבור צמח בהשוואה לשנתיים האחרונות בקצב נמוך

שיעור השינוי ביתרת האשראי המאזני בענפי משק מרכזיים
סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2019 עד יוני 2023 | אחוזים

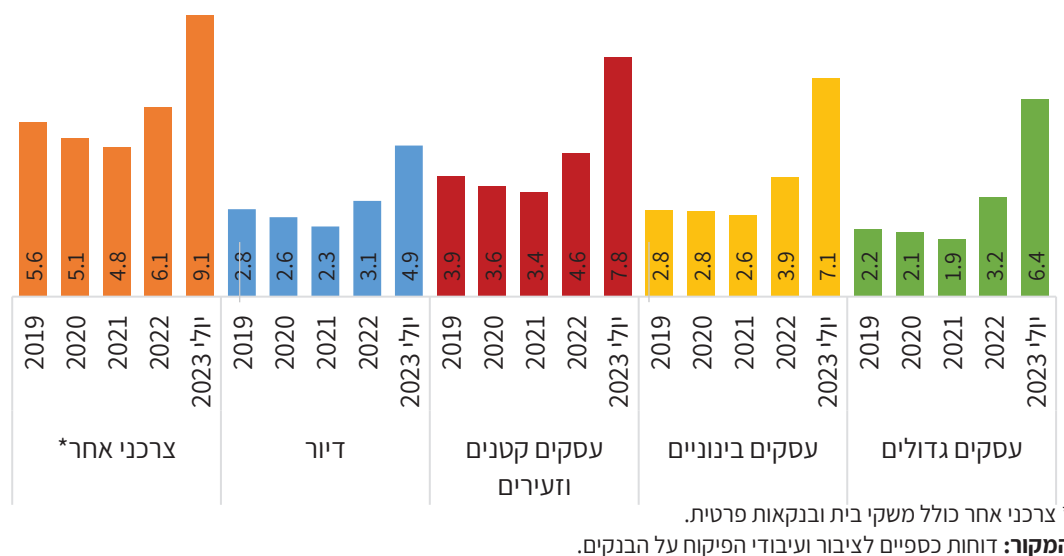

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 29 - חלה עלייה משמעותית בשיעור הריבית בכל מגזרי הפעילות הפיקוחיים

שיעור הריבית הממוצעת על אשראי לא צמוד שניתן לציבור במגזרי הפעילות השונים

סך מערכת הבנקאות, 2019 עד יולי 2023 | אחוזים

ביצועי האשראי

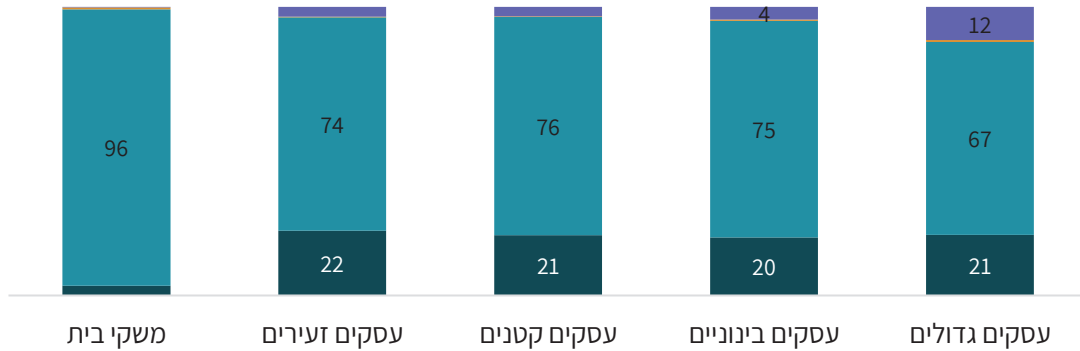
בשבעת החודשים הראשונים של שנת 2023 חלה בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד, ירידה בסך ביצועי האשראי של משקי הבית (ללא אשראי לדיור) ושל מגזר העסקים הזעירים, לעומת עלייה בביצועי האשראי בשאר מגזרי הפעילות העסקיים, (ירידה של 9.5% במגזר משקי הבית, ירידה של 4.6% במגזר העסקים הזעירים ומנגד: עלייה של 10.6% במגזר העסקים הקטנים; 17.4% במגזר העסקים הבינוניים; ו-33.8% במגזר העסקים הגדולים, על כך יורחב בהמשך). מבחינת מספר הלוואות ניכרת מגמה דומה, למעט במגזר העסקים הזעירים (שאמנם רשם ירידה בביצועי האשראי, אך רשם עלייה מבחינת מספר הלוואות) ובמגזר העסקים הגדולים (שאמנם רשם עלייה בביצועי האשראי אך רשם ירידה מבחינת מספר הלוואות – כלומר במגזר העסקים הגדולים נלקחה בהשוואה לתקופה המקבילה אשתקד כמות נמוכה יותר של הלוואות, אך בסכומים גבוהים יותר). רוב האשראי ניתן במגזר השקלי, בריבית משתנה לא צמודה למדד (שלרוב, צמודה לריבית הפריים; איור 30). ההאטה שנצפתה באשראי מקורה בעליית ריבית הפריים, שגולגלה לציבור הלוואים (איור 31).

איור 30- רוב האשראי (שאינו לדיור) ניתן במגזר השקלי הלא צמוד, בריבית משתנה

תמהיל אשראי לפי מגזרי פעילות

ממוצע ביצועים דצמבר 2021 עד יוני 2023 | אחוזים

מט"ח ■ ריבית צמודה (קבועה ומשתנה) ■ ריבית משתנה לא צמודה ■ ריבית קבועה לא צמודה

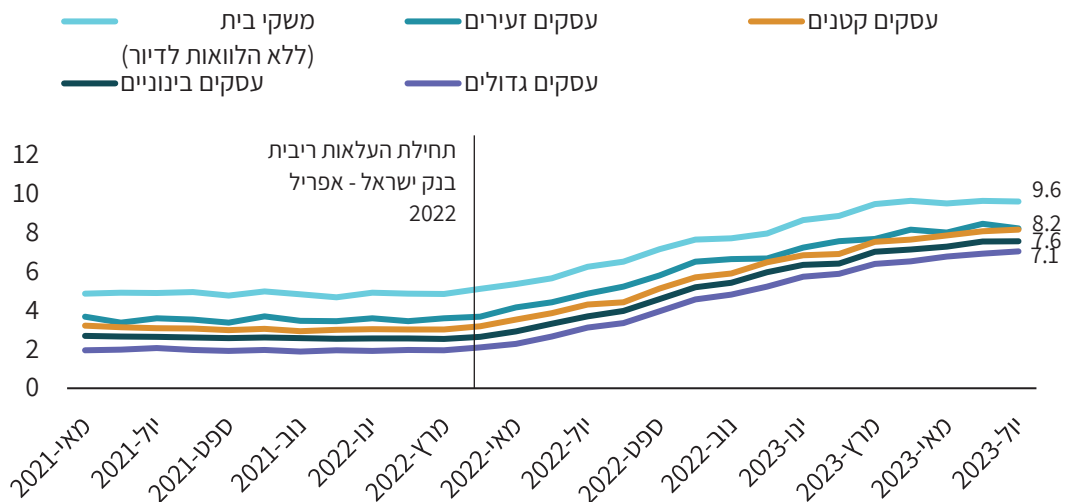

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 31 - יש תמסורת מלאה של עליית ריבית בנק ישראל אל מגזרי הפעילות השונים

שיעור הריבית במגזר השיקלי הלא צמוד בריבית משתנה

סך מערכת הבנקאות, מאי 2021 עד יולי 2023 | אחוזים

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

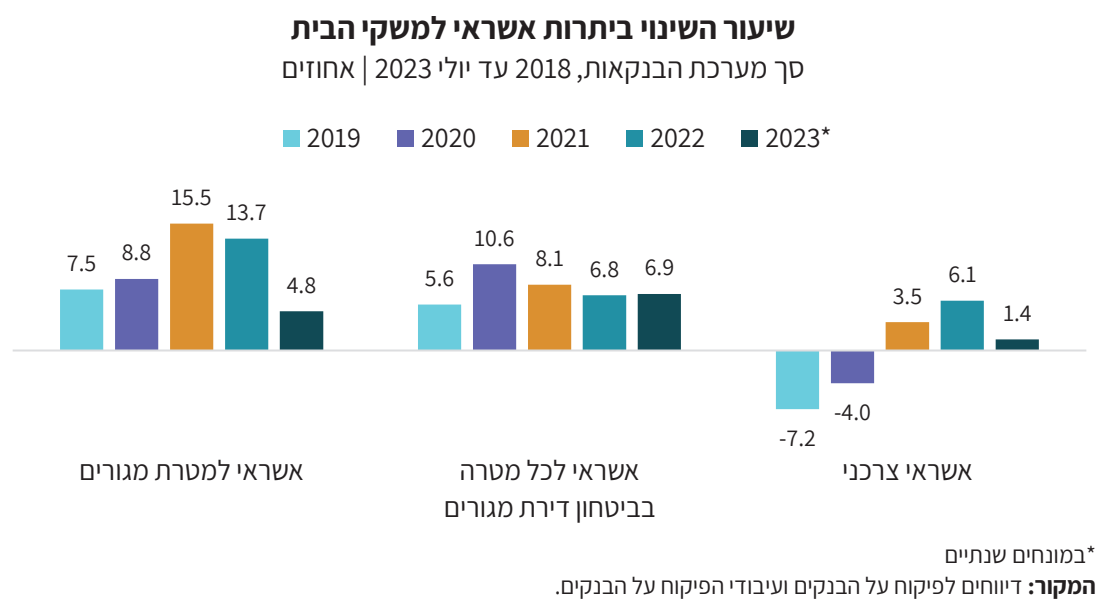
משקי בית

במחצית הראשונה של 2023, חלה האטה משמעותית בצמיחת האשראי הצרכני (1.4% במונחים שנתיים) כאשר גם משקלו בסך האשראי לציבור ירד במעט (מ-10.2% ל-9.8%). צמצום זה נובע משיעורי הריביות הגבוהים על האשראי הצרכני, שהאמירו החל מאפריל 2022 בעקבות עליית ריבית בנק ישראל. האשראי הצרכני מורכב מעו"ש בחובה, פעילות בכרטיסי אשראי בנקאים, הלוואות מגובות בביטחון (בשעבוד רכב) והלוואות שאינן מגובות בביטחון, כאשר האחרונים מהווה כ-67% מהאשראי שאינו לדיור שניתן לאנשים

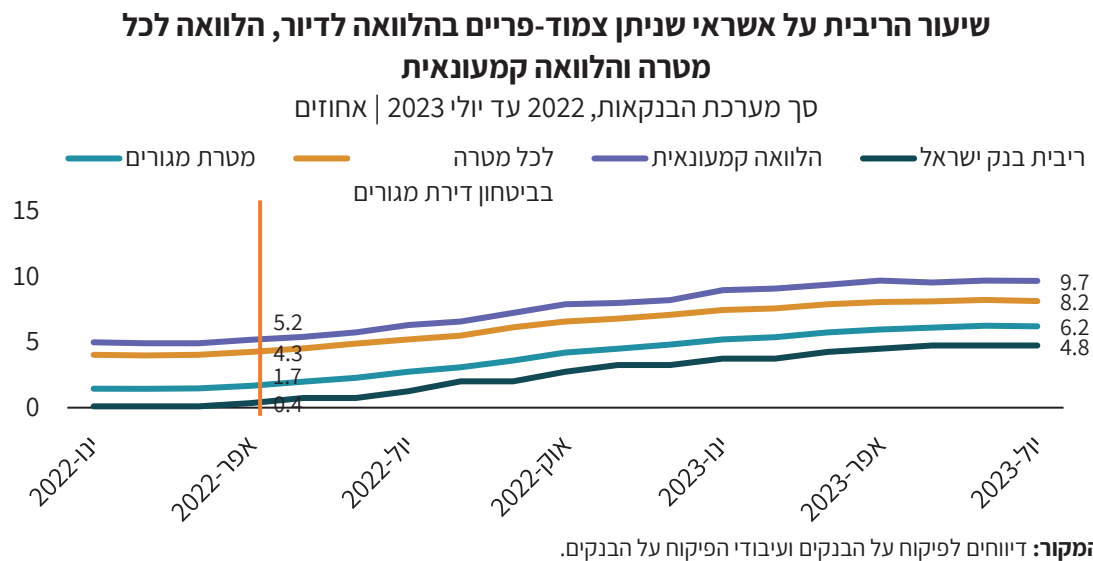
פרטיים. בעוד שלא ניכר שינוי משמעותי בשיעור האשראי שהועמד להלוואות שאינן בשעבוד, האשראי בגין פעילות בכרטיסי אשראי (בנקאים) עלה ב-2023 ב-5.6% והאשראי שניתן במסגרות העו"ש (עו"ש ביתרת חובה) ירד ב-3%. אירועי העבר מצביעים על כך שהאשראי הצרכני הינו האשראי שמגיב ראשון לזעזועים מאקרו כלכליים שמתרחשים בשוק והדבר בא לידי ביטוי בהרעה במדדי האיכות של אשראי זה (כשלים כמו פיגורים, חריגות בעו"ש ועוד). נציין כי כאשר לא מכלילים באשראי הצרכני אשראי בגין פעילות בכרטיסי אשראי, נצפה במחצית הראשונה של 2023 למעשה צמצום באשראי הצרכני המנוכה הזה בשיעור של כ-2% (במונחים שנתיים). על אף ההאטה שנרשמה באשראי הצרכני, שיעור השינוי באשראי לכל מטרה בביטחון דירת מגורים נשאר ב-2023 יציב (6.9% במונחים שנתיים, איור 32).

בחינת הריבית הממוצעת בסוגי האשראי השונים במסלול פריים (שכן רוב האשראי הצרכני והאשראי בביטחון דירת מגורים צמוד לפריים), מצביעה על כך שהריבית על הלוואה לכל מטרה בביטחון דירת מגורים, שהיא מעין הלוואה צרכנית, נמוכה יותר מהריבית על אשראי צרכני (ללא בטוחה, איור 33). הריבית על אשראי בביטחון דירת מגורים עלתה בשיעור נמוך יותר מהריבית על האשראי הצרכני, דבר שיכול הסביר מדוע לא ניכרת האטה משמעותית בסוג אשראי זה.

איור 32 - ניכרת האטה באשראי של משקי הבית, למעט באשראי לכל מטרה בביטחון דירת מגורים

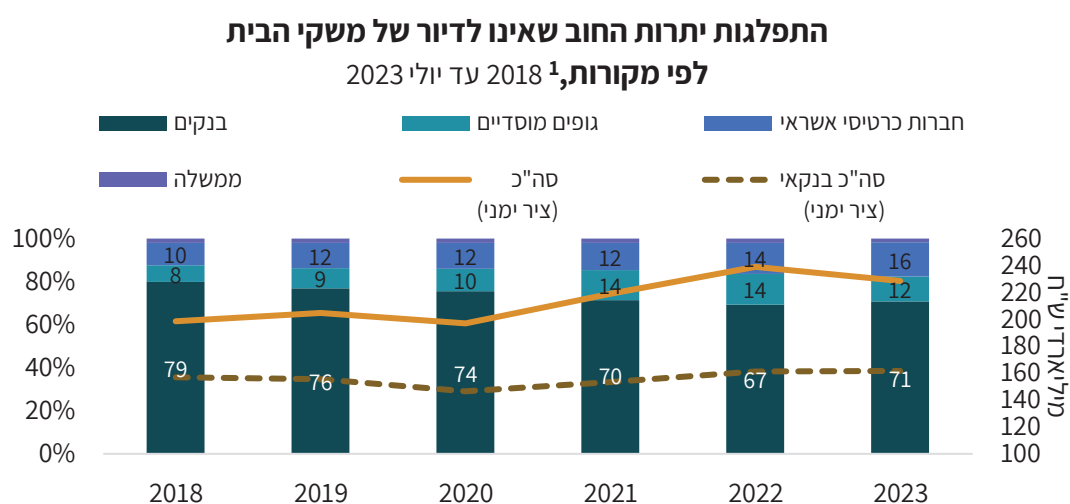

איור 33 - שיעורי הריבית על הלוואות משקי הבית שצמודות לפריים עלו בשיעור גבוה יותר מאשר שיעורי הריבית על הלוואות בביטחון דירת מגורים

יש כמה מקורות מימון מרכזיים לאשראי הצרכני – בנקים, גופים מוסדיים וחברות כרטיסי אשראי (איור 34). סך האשראי הצרכני משלושת מקורות מימון אלה עלה בין השנים 2018 ו-2022, כאשר ב-2023 חל צמצום קל (1.8%, שהם כ-4.3 מיליארד ש"ח) ככל הנראה, לאור התייקרות האשראי. בעוד שב-2022 חל צמצום בשיעור האשראי שניתן על ידי הבנקים, לטובת חברות כרטיסי האשראי, ניכרת ב-2023 עלייה בשיעור האשראי הבנקאי, במקביל להמשך הגידול באשראי שניתן על ידי חברות כרטיסי אשראי. חלקם של הגופים המוסדיים בסך האשראי הצרכני במשק הוא קטן.

איור 34 - לאחר ירידה שנצפתה בשנתיים האחרונות במשקל הבנקים באשראי הצרכני, חלה ב-2023 עלייה במשקלם

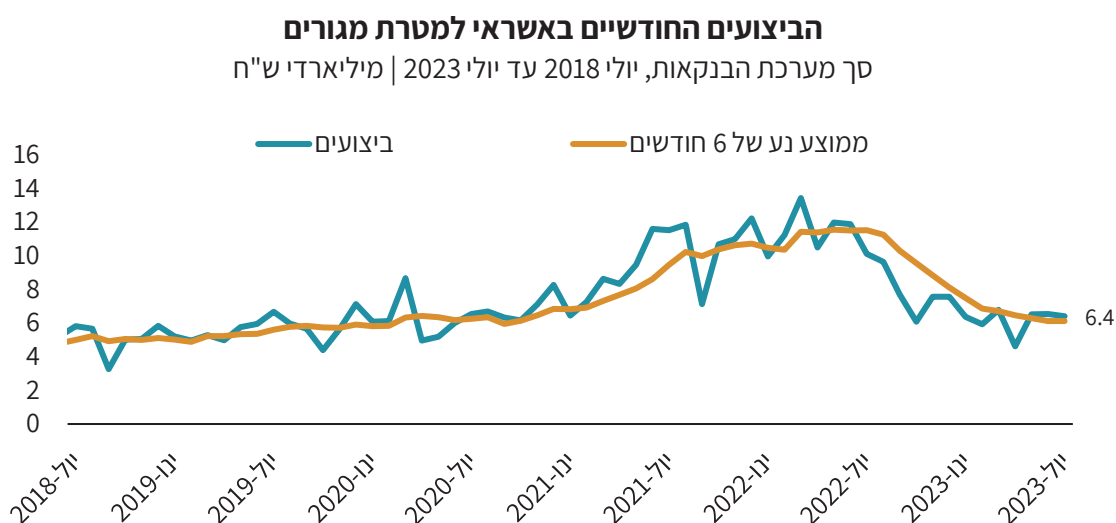
¹ יתרת החוב בבנקים כוללת גם את האשראי שניתן במסגרת הלוואה לכל מטרה בביטחון דירת מגורים ואשראי שהינו באחריות או בערבות הבנקים. לא כולל אשראי מתושבי חוץ, עקב היעדר נתונים. בחישוב זה לא נכלל האשראי שניתן על ידי מקורות חוץ-בנקאיים שאינם מוסדיים ועל ידי חברות כרטיסי אשראי.

המקור: דיווחים לבנק ישראל, הבורסה לניירות ערך ועיבודי בנק ישראל.

אשראי לדיור

מגמת ההאטה בביצועי אשראי למטרות מגורים, שהחלה במהלך שנת 2022, נבלמה והביצועים החודשיים שומרים על רמה יציבה יחסית, כפי שנצפתה לפני הקורונה. במחצית הראשונה של שנת 2023 הועמד אשראי למטרות מגורים בהיקף של כ-43 מיליארד ש"ח (איור 35) ומספר העסקאות עמד על כ-45 אלף, ירידה של כ-45% בהשוואה לתקופה המקבילה בשנת 2022, הן בצד האשראי והן בצד מספר העסקאות, אך מדובר על רמת ביצועים דומה בהשוואה לתקופה שקדמה לקורונה. ההאטה בשוק הדיור מגיעה בעקבות עליות ריבית בנק ישראל (שהחלו ברבעון השני של 2022), שהביאו להאטה בשוק האשראי כולו ובפרט בשוק הנדל"ן. ההאטה בשוק הנדל"ן המשיכה גם בשנת 2023, עם המשך עליות הריבית ואי-הוודאות במשק. האטה זו מתכתבת עם המגמה שנצפתה בסקירת הנדל"ן של הכלכלנית הראשית של משרד האוצר לחודש יוני 2023, שבה ניכרת ירידה בשיעור הדירות הנרכשות. בחלוקה לפלחים, יש שונות קלה: בהשוואה ליוני אשתקד חלה ירידה בשיעור משחלפי הדיור ואילו בקרב הפלחים האחרים התמתן שיעור הירידה. בסקירה צוין כי חלה בחודש יוני עלייה ברכישות של דירות על ידי משקיעים לעומת חודש מאי שקדם לו ושבו נרשם שפל בשיעור הרכישות על ידי משקיעים), אך "מלאי" דירות המשקיעים המשיך לרדת.

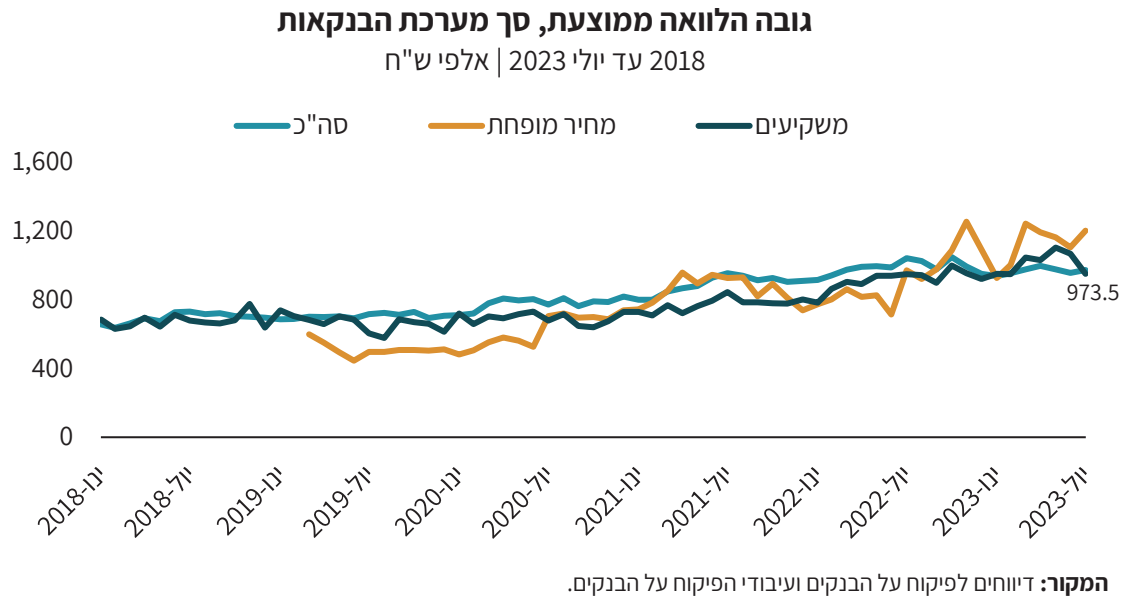
איור 35- הביצועים החודשיים חזרו להיקפים שנצפו בתקופה שקדמה לקורונה

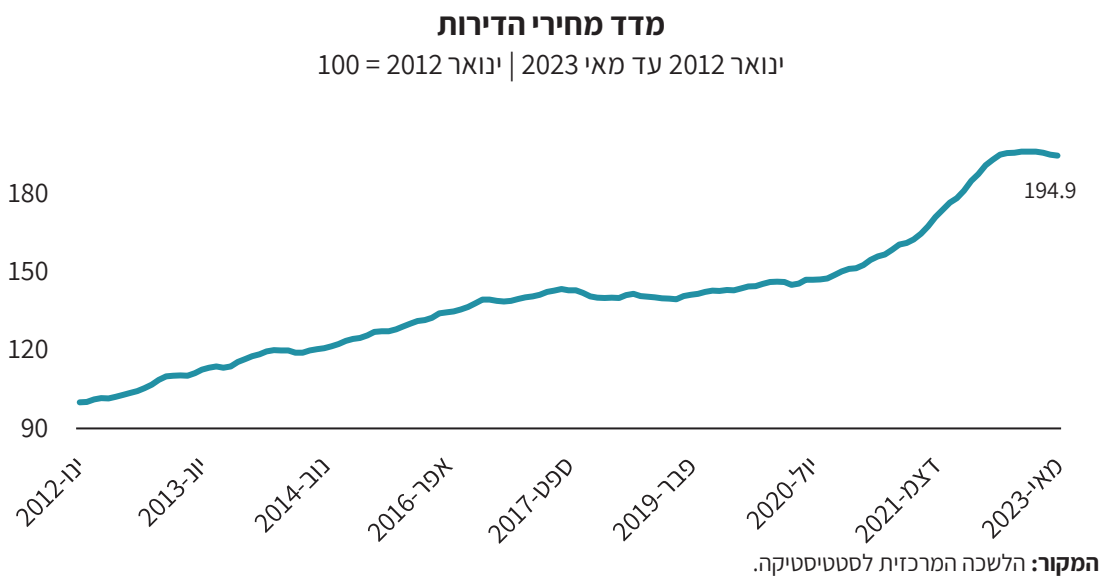
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

שיעור השינוי בהיקף הביצועים דומה מתחילת שנת 2023 לשיעור השינוי במספר העסקאות, כך שלא ניכר שינוי משמעותי באומדן לגובה ההלוואה הממוצעת (מ-951 אלף ש"ח בסוף שנת 2022 ל-973.5 אלף ש"ח בחודש יולי 2023). נראה כי אומדן זה נותר יציב יחסית מתחילת שנת 2023 (איור 36) וזאת בהלימה למגמת היציבות במדד מחירי הדירות באותה התקופה (איור 37). נציין כי החל מאפריל 2023 חלה ירידה קלה במדד מחירי הדירות, אך למרות זאת מדד יוני 2023 עדיין מצביע על שיעור עלייה שנתי של כ-5.2%.

איור 36 - נשמרת יציבות יחסית באומדן לגובה ההלוואה הממוצעת

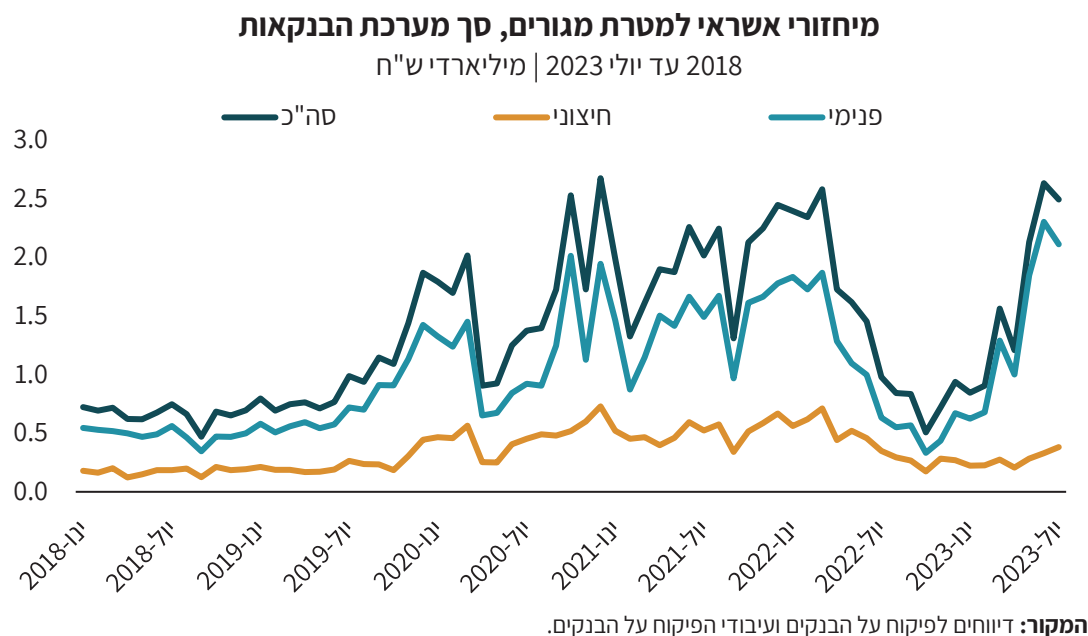
איור 37 - חלה האטה משמעותית בקצב עליית מחירי הדירות

עיקר פעילות האשראי למטרת מגורים ממשיך להיות עבור רכישת דירה יחידה ודירה חלופית (משקלם מהווה כ-85% מהביצועים). בחודש יוני 2023 אף חלה עלייה קלה במשקל הדירות החלופיות ורמה זו נשמרה גם בחודש יולי 2023. שיעור המשקיעים ממשיך להוות, בממוצע, כ-10% מביצועי המשכנתאות, אם כי בחודש יולי האחרון נרשמה ירידה קלה ושיעור זה עומד על כ-9%.

החל מנובמבר 2022 רואים עלייה בשיעור המחזורים²⁶ (איור 38) ובפרט החל מחודש מאי 2023, תקופה שבה החלו הבנקים לפנות ללקוחות לצורך ביצוע מיחזורים עבור מי שמתקשים לעמוד בתשלומי המשכנתא החודשיים. בחלק מהבנקים התרחשה העלייה במיחזורים הפנימיים כבר בסוף 2022.

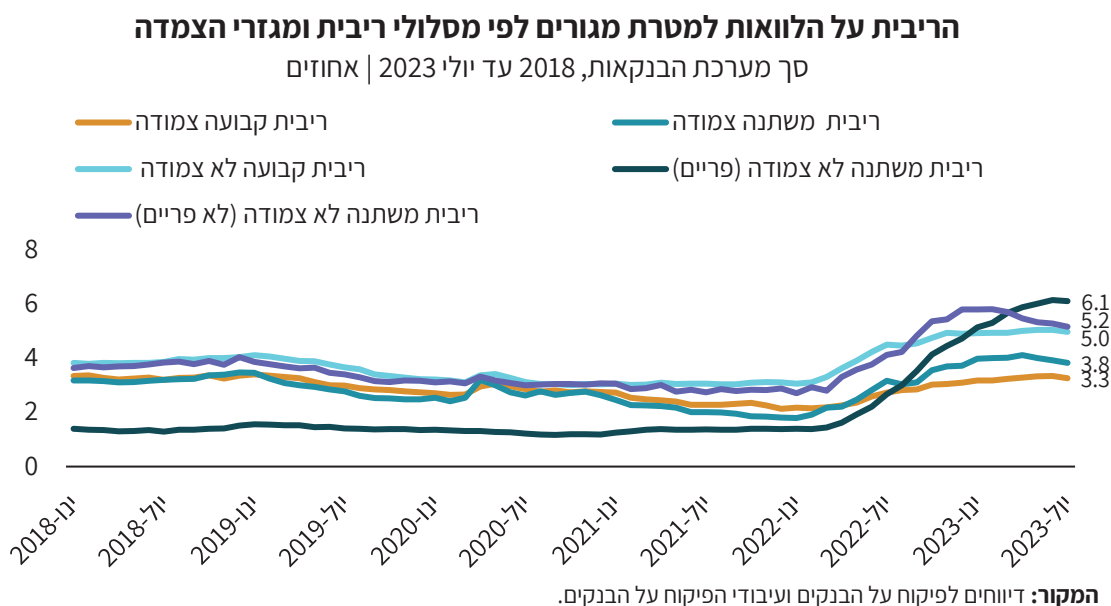
איור 38 - מתחילת השנה חלה באשראי למטרת מגורים עלייה במיחזורים

העליות בריבית במסלולים השונים נמשכו גם במחצית הראשונה של שנת 2023, למעט במסלולי בריבית משתנה צמודה (מ"צ) ובריבית משתנה שאינה צמודה – לא פריים (מל"צ), אם כי לאור ההאטה בקצב עליות ריבית בנק ישראל, ניכרת האטה בקצב עליית הריביות בשאר המסלולים (איור 39). החל מחודש מרץ 2023 נבדלה הריבית במסלולי ריבית מ"צ ומל"צ מהמגמה בריביות של שאר המסלולים, כך ששיעור הריבית במסלול זה נמצא במגמת ירידה, בעקבות ירידת תשואות של אג"ח ממשלתי שקלי בטווחים קצרים (עד 5 שנים). הפער בין ריבית הפריים לבין ריבית הקל"צ (קבועה לא צמודה), מצביעים על ציפיית השוק לירידת ריבית בנק ישראל בעתיד. העלייה בריבית במסלולים הצמודים הייתה על רקע העלייה בסביבת האינפלציה מתונה יותר.

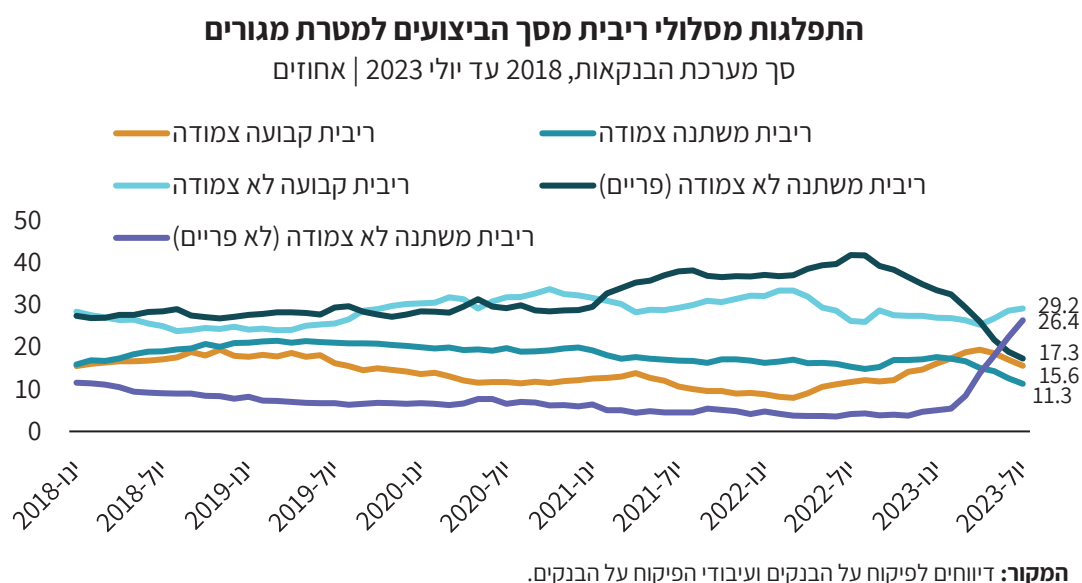
²⁶ עיקר המיחזורים של אשראי למטרת מגורים ממשיך להיות בקרב המיחזורים הפנימיים (מיחזור באותו הבנק).

איור 39 - החל מחודש מרץ ניכרת באשראי למטרת מגורים מגמה מעורבת בריביות במסלולים השונים

העלייה המשמעותית והממושכת בריבית הפריים הביאה לירידה חדה ועקבית במשקל מסלול הפריים באשראי למטרת מגורים משיאו בחודש יולי 2022 (42%) לכ-17% בחודש יולי 2023 (איור 40). מול הירידה במשקלו של מסלול הפריים בתמהיל ההלוואות, ניכרת העלייה החדה במשקלו של מסלול ריבית המל"צ, שהגיע באפריל לשיעור של כ-26%, כאשר החל מחודש אפריל ניכרת עלייה גם בשיעור ריבית הקל"צ.

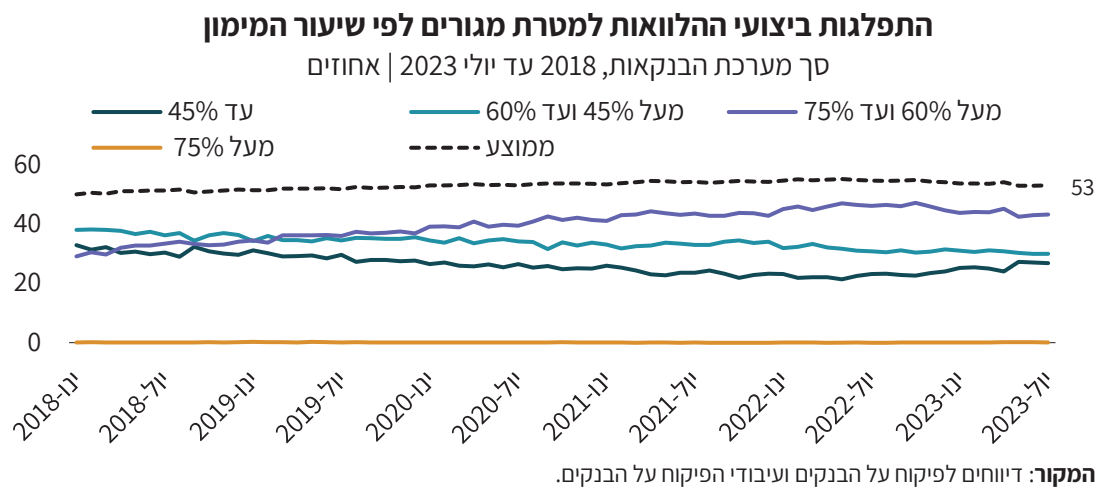
איור 40 - מתחילת השנה יש באשראי למטרת מגורים תחלופה בין מסלול הפריים שהתייקר, לבין המסלול בריבית המשתנה הלא צמודה (מל"צ)

איכות תיק האשראי לדיור

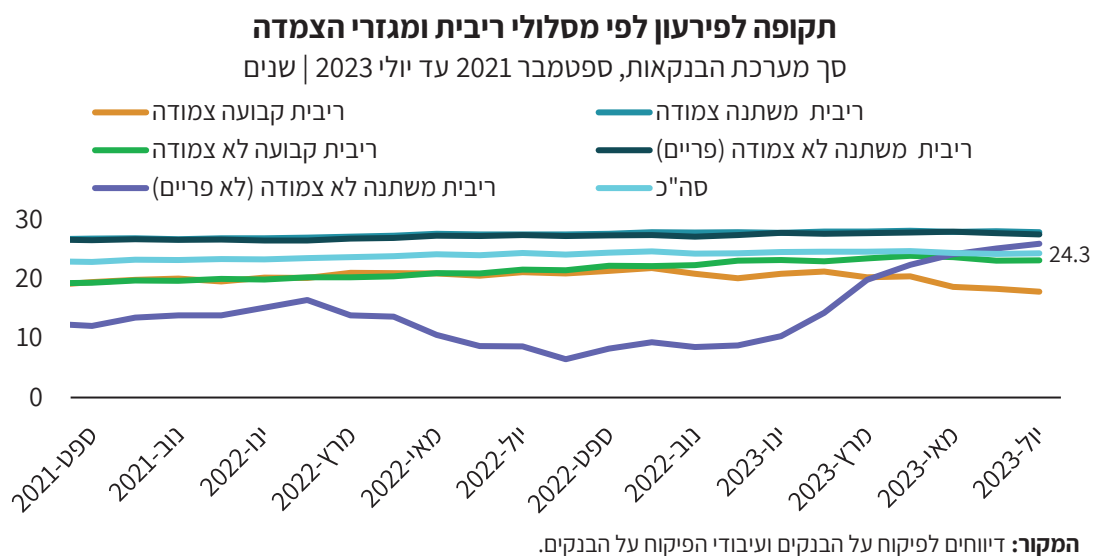
מתחילת השנה לא חל שינוי מהותי במדדי הסיכון בתיק האשראי לדיור: חלה ירידה קלה בשיעור המימון הממוצע, אך התקופה הממוצעת לפירעון, שיעור ההחזר מהכנסה ושיעור ההלוואות בשיעורי מימון ובשיעורי החזר גבוהים, נותרו ללא שינוי מהותי, אך שיעור הפיגורים עלה מעט. שיעור המימון הממוצע נותר כמעט ללא שינוי עד אפריל 2023, אך החל מאפריל חלה ירידה קלה, כך ששיעור המימון הממוצע עומד על כ-53% (ירידה של כ-1 נקודות אחוז מתחילת השנה; איור 41).

איור 41 - בחודשים האחרונים חלה ירידה קלה בשיעור המימון הממוצע, שמקורה בעלייה קלה במשקל קבוצת הלווים בשיעור מימון נמוך (עד 45%)

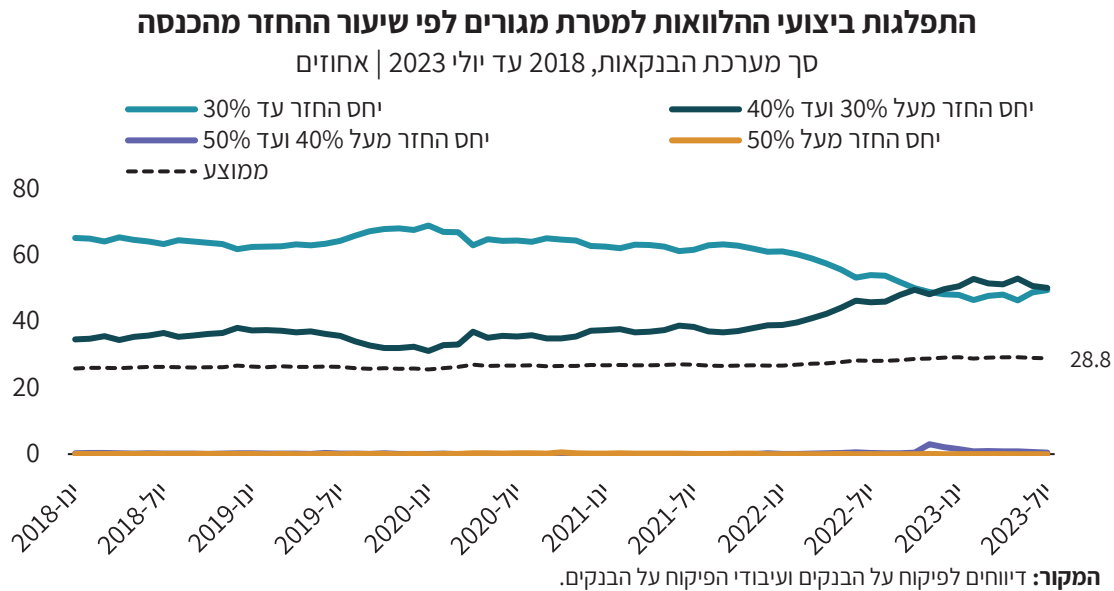
התקופה הממוצעת לפירעון נותרה מתחילת השנה ללא שינוי (את העלייה הקלה שנרשמה בתחילת השנה קיזזה ירידה קלה בחודשים האחרונים), כך שהתקופה הממוצעת לפירעון עומדת כעת על כ-24.3 שנים (איור 42). ניכר כי חלה עלייה בתקופה הממוצעת לפירעון במסלול בריבית מ"צ, אך מנגד חלה ירידה בתקופה הממוצעת לפירעון במסלול בריבית ק"צ.

איור 42 - לא ניכר שינוי מהותי בתקופה הממוצעת לפירעון

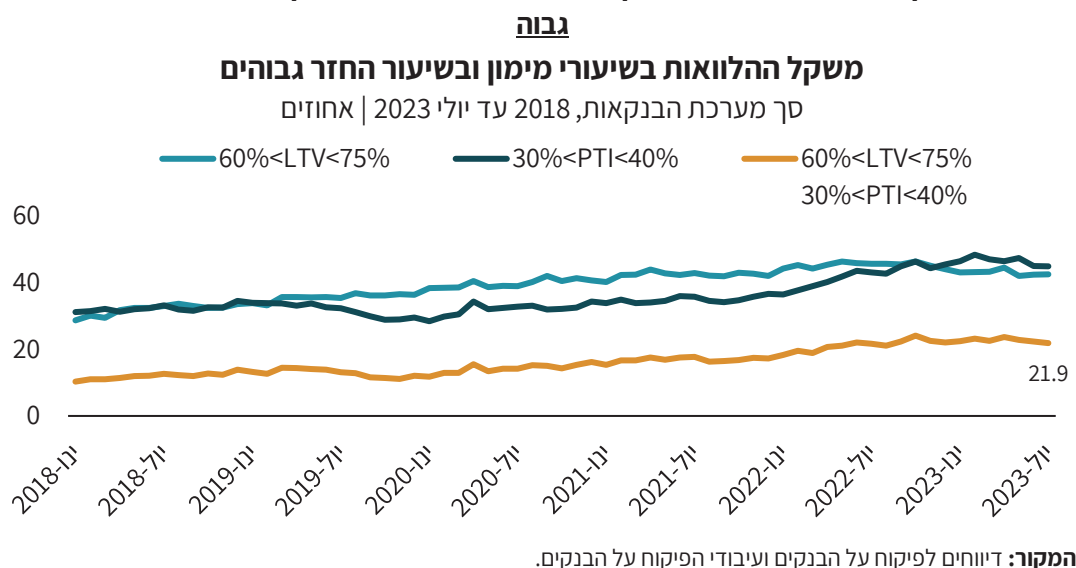
שיעור ההחזר מההכנסה הממוצע נותר בהשוואה לתחילת שנת 2023 יציב (כ-29%) וזאת על אף שירד משקל הלווים שיחס ההחזר מההכנסה שלהם הוא נמוך (עד 30%). נציין כי משקלם עלה מעט בחודשים האחרונים, אך הוא נותר נמוך בהשוואה לשיעורם ב-2022 (איור 43).

איור 43 - שיעור ההחזר מההכנסה הממוצע נותר יציב לאורך 2023

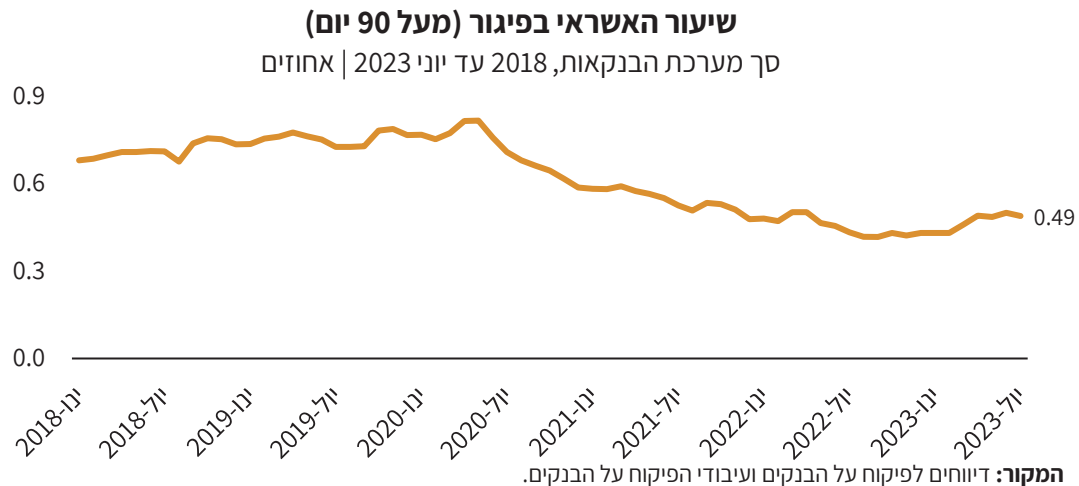
על אף היציבות היחסית שנרשמה בשיעור ההחזר מההכנסה הממוצע והשיפור שחל בשיעור המימון הממוצע שנרשמו עד כה ב-2023, שיעור הלוואות שניתנו בשיעורי מימון גבוהים (60%-75%) ובשיעורי החזר מהכנסה גבוהים (30%-40%) נותר בהשוואה לשנים הקודמות גבוה. העלייה בשיעור הלוואות אלה התחילה באפריל 2022 ועל אף השיפור (הקל) שנצפה בחלק ממדדי איכות האשראי, ניכרת רק ברבעון האחרון (החל מאפריל 2023) ירידה קלה בשיעור הלוואות אלה (איור 44).

איור 44 - משקל הלוואות בשיעורי מימון ובשיעורי החזר גבוהים ממשיך להיות בראייה היסטורית

שיעור הפיגורים באשראי למטרת מגורים נותר בראייה היסטורית נמוך (0.49%), על אף עלייה קלה שחלה החל מנובמבר 2022 (איור 45).

איור 45 - שיעור האשראי בפיגור מעל ל-90 יום מסך האשראי למטרת מגורים נמצא במגמת עלייה קלה, אך נותר בהשוואה לשנים קודמות נמוך

כאמור, במהלך שבעת החודשים הראשונים של שנת 2023 (בפרט החל מחודש מאי 2023), נעשתה פנייה יזומה מצד כלל הבנקים ללקוחותיהם באמצעות פרסום פומבי ואף פנייה ממוקדת ללקוחות שחויים קושי בתשלומי החוב לדיוור, בהצעה לבחינת הקפאה או מיחזור – כל בנק קבע לעצמו את התנאים לזכאות להטבה וייתכן שפעולות אלה מנעו מלווים אלה להיכנס לכשל, כאשר שיעור האשראי שבפיגור תומך בהשערה זו.

ענפי משק

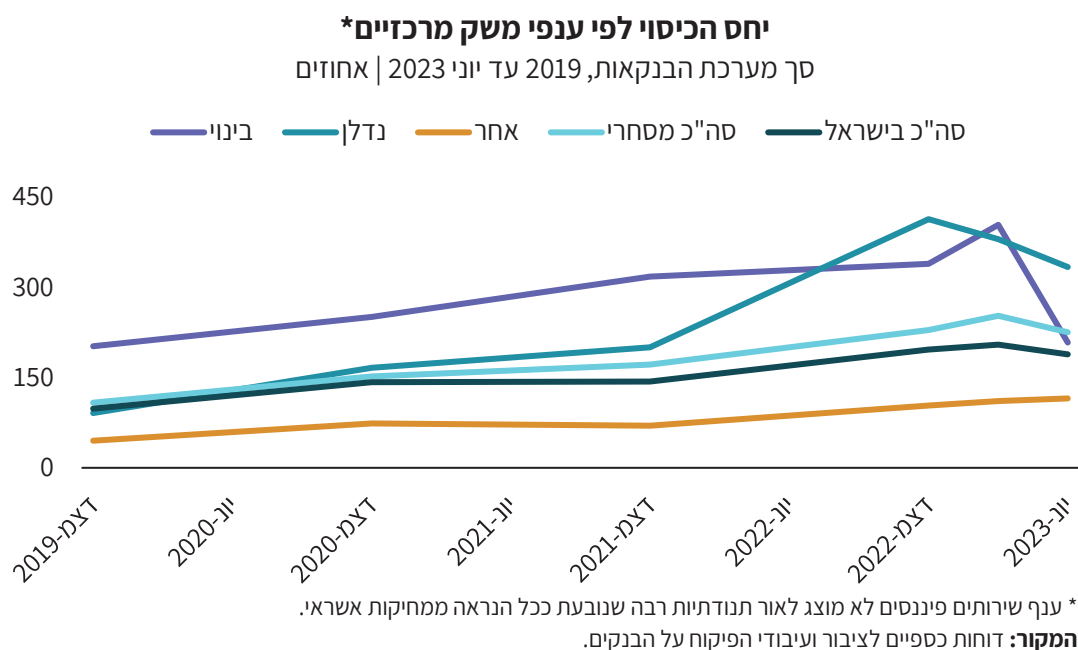
כ-40% מהאשראי העסקי ניתן לענף הבינוי והנדל"ן, כ-15% לענף השירותים הפיננסים והיתר, כ-46%, לשאר ענפי המשק (לוח 12). קצב הגידול באשראי לענף הבינוי והנדל"ן התמתן מעט בהשוואה לגידול שחל בשנת 2022 (17% ב-2023, במונחים שנתיים, בהשוואה ל-18.6% ב-2022) ואילו קצב גידול האשראי לענף השירותים הפיננסים עלה. התמתנות זו בקצב הגידול באשראי לבינוי ונדל"ן היא, בין היתר, תוצאה מחד של ההאטה שנרשמה בשוק הדיור, שגולגלה גם לענף הבינוי והנדל"ן ושהאטה את קצב המכירות והבנייה ומאידך, האטה בענף ההיי-טק שהביא להאטה בשוק הנדל"ן למשרדים. במחצית הראשונה של 2023 צמחה מעט רמת החבות הענפית של מערכת הבנקאות לענף הבינוי ונדל"ן (לאחר ירידה שנצפתה ביוני 2022) והיא מתקרבת לשיעור השיא שנצפה במהלך 2021.

על אף ההתמתנות בגידול באשראי לענף הבינוי והנדל"ן, משקלם של אשראי זה ושל האשראי לדיוור ממשיך להיות משמעותי ביותר והוא מהווה מעל למחצית מסך האשראי הבנקאי לציבור (כ-55%). לאור ההתקרבות של חלק מהבנקים למגבלת החבות הענפית באשראי לבינוי ונדל"ן, פועלים הבנקים במגוון דרכים כדי להקטין את החבות – בין היתר באמצעות ביטוחים שמקטינים את החבות לענף הבינוי והנדל"ן על ידי העברת החשיפה

המבוטחת לענף השירותים הפיננסיים. בהתאם ממשיך ענף השירותים הפיננסיים לצמוח בקצב גבוה (26.5% במונחים שנתיים, בהשוואה לצמיחה של 19.5% בשנת 2022).

הגידול המואץ ביתרות האשראי בענף הבינוי והנדל"ן שנצפה בשנתיים האחרונות (וגם דרך ענף השירותים הפיננסיים), מצביע על עלייה בסיכון האשראי במערכת הבנקאות לענף זה. ניתן לראות מיחס הכיסוי (הפרשה להפסדי אשראי ביחס לאשראי בפיגור מעל ל-90 יום ואשראי לא צובר; איור 46), כי הבנקים מחזיקים עבור ענפי הבינוי והנדל"ן כרית גדולה, על אף שבעת הזו נמוכים הן שיעור הפיגורים והן שיעור האשראי שאינו צובר ריבית.

איור 46 – הבנקים מחזיקים כרית אשראי גדולה עבור ענפי הבינוי והנדל"ן

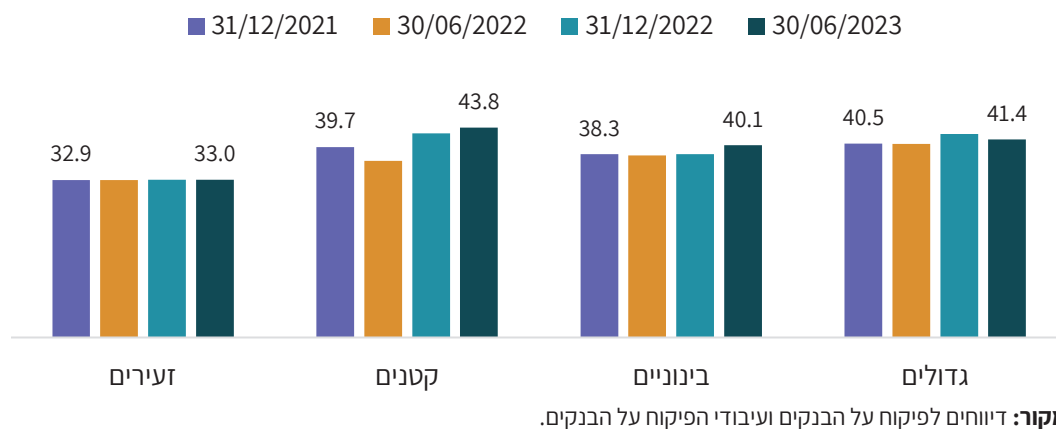

כאשר בוחנים את ענפי הבינוי והנדל"ן לפי מגזרי עסקים, ניתן לראות כי שיעור האשראי לבינוי ונדל"ן מסך האשראי בכל מגזר נע מ-33% (במגזר העסקים הזעירים) עד 43.8% (במגזר העסקים הקטנים; איור 47). עם זאת, רוב האשראי לענף זה ניתן במגזר העסקים הגדולים (מעל ל-50%).

איור 47 – שיעור האשראי לבינוי ונדל"ן דומה בין מגזרי הפעילות השונים

שיעור האשראי לבינוי ונדל"ן לפי מגזרי פעילות (מסך האשראי בכל מגזר)

סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2021 עד יוני 2023 | אחוזים

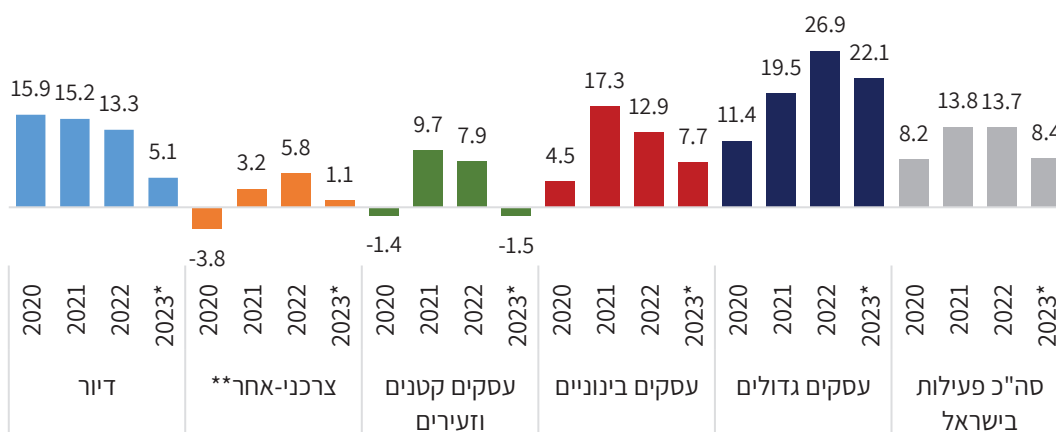
מגזרי פעילות פיקוחיים

הצמיחה באשראי העסקי במחצית הראשונה של שנת 2023 הואטה בצורה משמעותית והיא עומדת על כ-8% (במונחים שנתיים). ההאטה בצמיחת האשראי נצפתה בכלל מגזרי הפעילות ועל אף שבמגזר העסקים הגדולים והבינוניים נמשכת מגמת הצמיחה, ניכר במגזר העסקים הזעירים והקטנים צמצום ביתרת האשראי (איור 48), משום שהוא יותר רגיש לשינויי הריבית (הריבית עבור מגזר זה כפי שהוצג בתחילת הפרק גבוהה יותר מהריבית במגזר העסקים הבינוניים והגדולים).

איור 48 – יש האטה בצמיחת האשראי העסקי ואף צמצום במגזר העסקים הקטנים והזעירים

שיעור השינוי ביתרת האשראי המאזני לפי מגזרי פעילות פיקוחיים

סך מערכת הבנקאות, 2020 עד יוני 2023 | אחוזים

* במונחים שנתיים.

** כולל בנקאות פרטית. ללא מסגרות בכרטיסי אשראי נצפה שיעור שינוי שלילי.

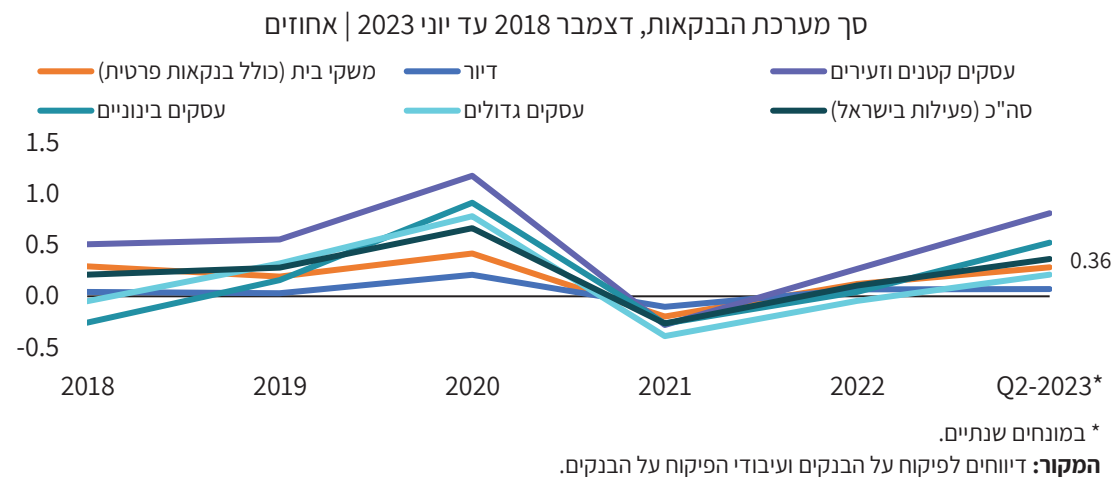
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איכות תיק האשראי

במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 נרשמה עלייה בשיעור ההוצאה להפסדי אשראי בכל מגזרי הפעילות (אם כי פחות במגזר העסקים הגדולים; איור 49). העלייה במגזר העסקים הבינוניים והגדולים מוסברת בעיקר מעלייה בהפרשה הפרטנית (ובעיקר באשראי לבינוי ונדל"ן). נציין כי באשראי למשקי הבית (לדיור וצרכני) ההפרשה להפסדי אשראי היא בעיקר קבוצתית.

איור 49 – שיעור ההוצאה להפסדי אשראי עלה בכלל מגזרי הפעילות

שיעור ההוצאה להפסדי אשראי ביתרת האשראי לסוף תקופה, לפי מגזרי פעילות

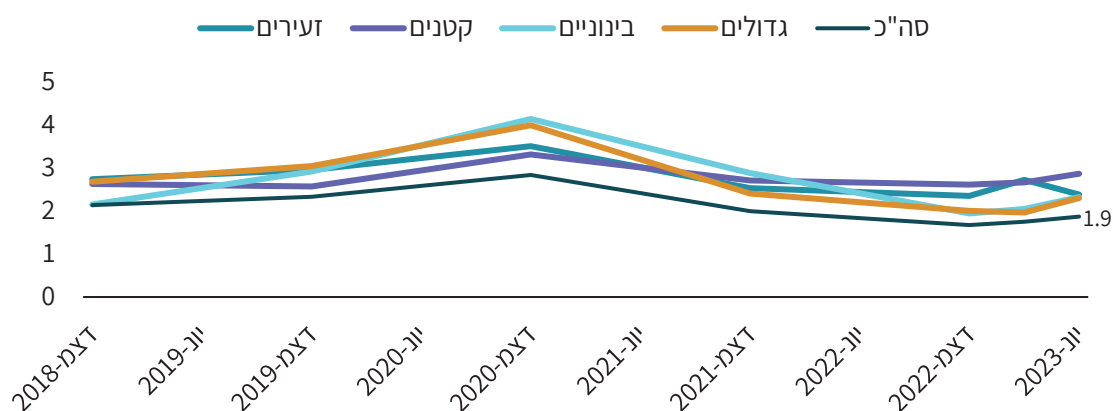
שיעור ההפרשה הקבוצתית נקבע לכל ענף בנפרד ומחושב לפי מקדם החלטה של הבנק, בתוספת התאמות איכותיות. ניתוח שיעור ההפרשה הקבוצתית לפי פילוחים שונים (מסחרי, עסקים קטנים, דיור וצרכני-אחר) מצביע על כך ששיעור ההפרשה הקבוצתית עלה עבור כולם. עיקר העלייה הינה במגזרי העסקים הקטנים והצרכני-אחר.

מבחינת אשראי בעייתי (אשראי לא צובר, נחות או בהשגחה מיוחדת), לא ניכר שינוי משמעותי במגזר העסקים הזעירים. עם זאת חל בשאר מגזרי הפעילות גידול של 11% (במגזר העסקים הקטנים) עד 28% (במגזר העסקים הגדולים). חלק מהגידול מיוחס לאשראי לא צובר (שגדל במגזר העסקים הזעירים ב-5%, עד 14% במגזר העסקים הגדולים), שמהווה מדד אובייקטיבי יחסית לאיכות האשראי. אף על פי כן נותר חלקו של האשראי הבעייתי מסך האשראי נמוך (פחות מ-3% במגזרי הפעילות השונים, איור 50). נציין כי יתרת האשראי בפיגור מעל ל-90 יום במגזר העסקים הזעירים והגדולים גדלה בצורה משמעותית, אך ביחס לסך האשראי שניתן במגזרים אלה, מדובר בשיעורים נמוכים מאוד (0.12%-0.06% בהתאמה). חלק משמעותי מהגידול של יתרת האשראי בפיגור מעל ל-90 בעסקים הזעירים מיוחס לעלייה בפיגורים בענף הבינוי והנדל"ן. באופן כללי עלה במחצית הראשונה של 2023 מעט שיעור האשראי הבעייתי בסך האשראי המאזני לציבור, לשיעור של 1.86% (בהשוואה ל-1.67% בדצמבר 2022).

איור 50 - שיעור האשראי הבעייתי מסך האשראי נותר בכלל מגזרי הפעילות נמוך

שיעור האשראי הבעייתי מסך האשראי לפי מגזרי פעילות

סך מערכת הבנקאות, 2019 עד יוני 2023 | אחוזים

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

בבחינת האשראי שאינו בדירוג ביצוע (שנחשב כאשראי מסוכן יותר), כ-63% הינם באשראי המסחרי, כ-16% באשראי לדיור וכ-21% באשראי הפרטי. בהשוואה לדצמבר 2022, חלה עלייה קלה במשקל האשראי של משקי הבית (דיור וצרכני), על חשבון משקל האשראי העסקי. מגמה זו תואמת את ההתפתחויות שנצפו באשראי הצרכני ובאשראי העסקי ושתוארו קודם לכן. נציין כי חלה עלייה קלה של כ-0.03 נקודות אחוז בשיעור האשראי שאינו בדירוג ביצוע מסך האשראי המאזני לציבור והוא עומד נכון ליוני 2023 על שיעור של 2.7%. עלייה בממדד סיכון זה נובעת משיעור גידול חד יותר בסיכון האשראי שאינו בדירוג ביצוע, מאשר שיעור הגידול ביתרת האשראי המאזני לציבור.

סיכון הנזילות

כחלק מניהול סיכון הנזילות נקבעו במסגרת באזל III שני יחסי נזילות סטנדרטים שבהם נדרשים הבנקים לעמוד. הראשון הוא יחס כיסוי הנזילות (LCR – Liquidity Coverage Ratio),²⁷ שנועד לבחון האם יש לבנקים כרית נזילות מספקת כדי לעמוד בתרחיש קיצון משמעותי הנמשך 30 ימים קלנדריים. היחס השני הוא יחס המימון היציב נטו (NSFR – Net Stable Funding Ratio),²⁸ שנועד לבחון האם הבנקים שומרים על פרופיל מימון יציב בהתאם להרכב נכסיהם המאזניים ולפעילותיהם החוץ-מאזניות. עמידה ביחס זה מצביעה על כך שיש בידי התאגידים הבנקאיים די מקורות מימון יציבים זמינים כדי לעמוד במימון הנדרש (בהסתכלות קדימה לטווח של שנה אחת). עמידה בשני היחסים הללו בו זמנית ממתנת את סיכון הנזילות שעלול להיגרם כתוצאה משינויים בלתי צפויים בתזרימי המזומנים.

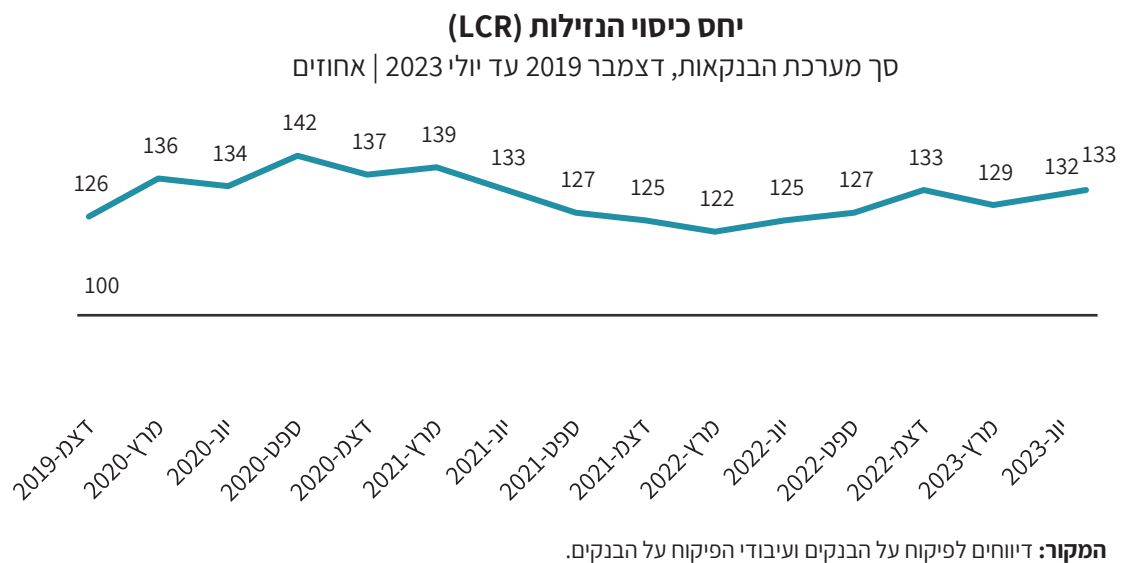
יחס כיסוי הנזילות המצרפי הממוצע בתאגידים הבנקאיים עמד בחודש יולי 2023 על 133%, רמה זהה לזו שנאמדה בחודש דצמבר 2022 (אזור 51). בתחילת שנת 2023 נרשם קיטון מהיר יותר במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, מאשר קצב הירידה בתזרים היוצא נטו, התפתחות שבאה לידי ביטוי במהלך הרבעון הראשון של השנה בירידה ביחס כיסוי הנזילות. מגמה זו השתנתה במהלך הרבעון השני בשל עלייה קלה במלאי הנכסים הנזילים, לצד ירידה מתונה בתזרים היוצא נטו. הקיטון ברבעון הראשון במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה נבע בעיקר מירידה בהיקף הפיקדונות המוניטריים בבנק ישראל, שקוזזה בחלקה על ידי עלייה בהנפקות המק"מ של בנק ישראל. הקיטון בתזרים היוצא נטו נבע מפעילות הבנקים במט"ח, שהביאה לעלייה בתזרים הנכנס, זאת בשילוב הסטה של פיקדונות הציבור (בעיקר קמעונאיים ועסקים קטנים) לתקופות ארוכות של יותר מ-30 יום ועלייה בעיקר מחודש דצמבר 2022 ברכישת מק"מ על ידי הגופים המוסדיים, שהביאו לקיטון מתון יותר בתזרים היוצא.

²⁷ המדד יחס כיסוי הנזילות פותח בידי ועדת באזל במטרה לקדם את העמידות קצרת הטווח של פרופיל הנזילות בתאגידים הבנקאיים. היחס מראה מהו היקף הנכסים הנזילים האיכותיים שתאגידים צריכים להחזיק כדי לשרוד בתרחיש קיצון משמעותי שנמשך 30 ימי קלנדריים. יחס כיסוי הנזילות מורכב משני רכיבים: במונה – מלאי הנכסים הנזילים האיכותיים (HQLA, High Quality Liquid Assets). מלאי זה בנוי משתי רמות של נכסים: רמה 1 – נכסים איכותיים שהיקף החזקתם אינו מוגבל; ורמה 2 – נכסים שהיקף החזקתם מוגבל ל-40% ממלאי הנכסים הנזילים האיכותיים. (רמה זו מחולקת לשתי רמות משנה: 2א ו-2ב; היקף החזקתם של נכסים ברמה האחרונה מוגבל ל-15%). במכנה – סך תזרים המזומנים היוצא נטו, דהיינו סך תזרים המזומנים היוצא הצפוי בתרחיש הקיצון, בניכוי סך תזרים המזומנים הנכנס הצפוי באותו תרחיש. את סך תזרים המזומנים היוצא הצפוי מחשבים על ידי הכפלת היתרות של קטגוריות או של סוגים שונים של התחייבויות מאזניות וחוץ-מאזניות ובשיעורי משיכתן הצפויים (drawn down או run off). את סך תזרים המזומנים הנכנס הצפוי מחשבים על ידי הכפלת היתרות של חייבים חוזיים (contractual receivables) בשיעורי קבלתן הצפויים בתרחיש, עד לרף מצטבר של 75% מסך תזרים המזומנים היוצא הצפוי.

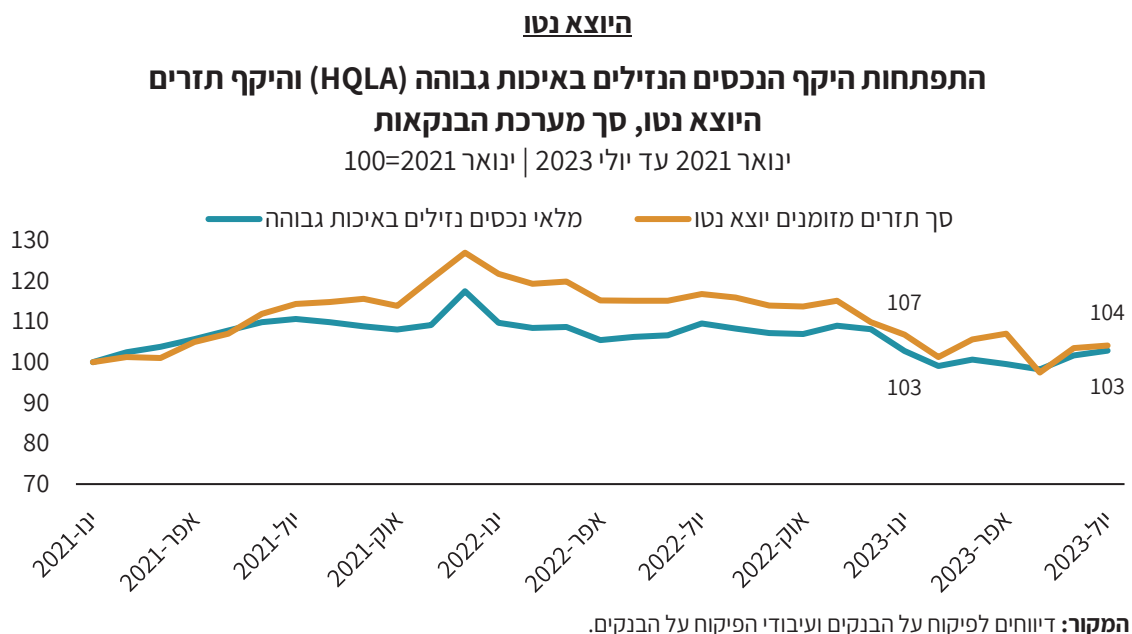
²⁸ מטרתו של יחס המימון היציב נטו הינה לשפר בטווח הארוך את יציבותו של פרופיל המימון של מערכת הבנקאות על ידי דרישה שמימון פעילותו של הבנק תיעשה בעיקרה על ידי מקורות מימון עמידים באופן יחסי וארוכי טווח (של שנה ויותר). יחס המימון היציב נטו מורכב משני רכיבים: במונה – סך מימון יציב זמין (ASF, Available amount of stable funding) – החלק מההון ומההתחייבויות שניתן להסתמך עליו כמקור מימון על פני אופק זמן של שנה ויותר. במכנה – סך מימון יציב נדרש (RSF, Required amount of stable funding) – סך הנכסים (לרבות חשיפות חוץ-מאזניות) שהבנק צפוי להידרש לממן על פני אופק זמן של שנה ויותר ולפיכך יש להחזיק כנגדו מימון יציב זמין.

לצד זה נרשמה ירידה במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (איור 52), בעיקר ברבעון הראשון של השנה. בחודשים הראשונים של שנת 2023 נמשכה העלייה בהנפקות המק"מ של בנק ישראל והסטת הפיקדונות של הגופים המוסדיים אל מכשירים אלה, מה שהשפיע הן על המשך הקיטון בתזרים המזומנים היוצא נטו (דרך קיטון ברכיב התזרים היוצא) והן על קיטון דומה במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (דרך קיטון ברכיב המזומנים והפיקדונות בבנק ישראל). בקרב הבנקים המגמות הן מעורבות, כאשר רוב הבנקים הראו החל מהרבעון השני מגמת שיפור ביחס כיסוי הנזילות ובכל מקרה נותר היחס בקרב כל הבנקים גבוה מהדרישה המזערית שקבע הפיקוח על הבנקים (100%; איור 53).

איור 51 - במהלך הרבעון השני של שנת 2023 חל שיפור ביחס כיסוי הנזילות

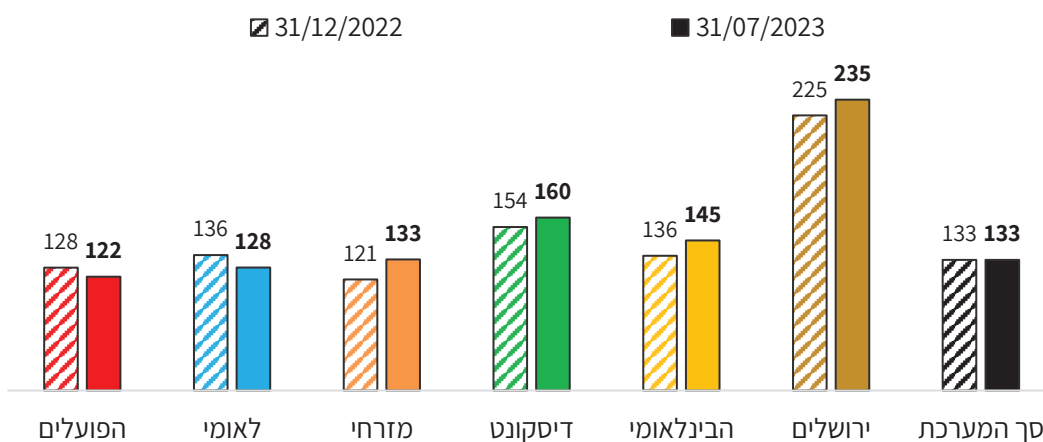
איור 52 - מתחילת המחצית הנסקרת חלה ירידה עקבית, הן במלאי הנכסים הנזילים והן בתזרים

איור 53 – כל הבנקים ממשיכים לעמוד ביחס כיסוי נזילות גבוה ומעל לדרישה המזערית (100%)

יחס כיסוי הנזילות (LCR)

לפי בנקים וסך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022 מול יולי 2023 | אחוזים

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

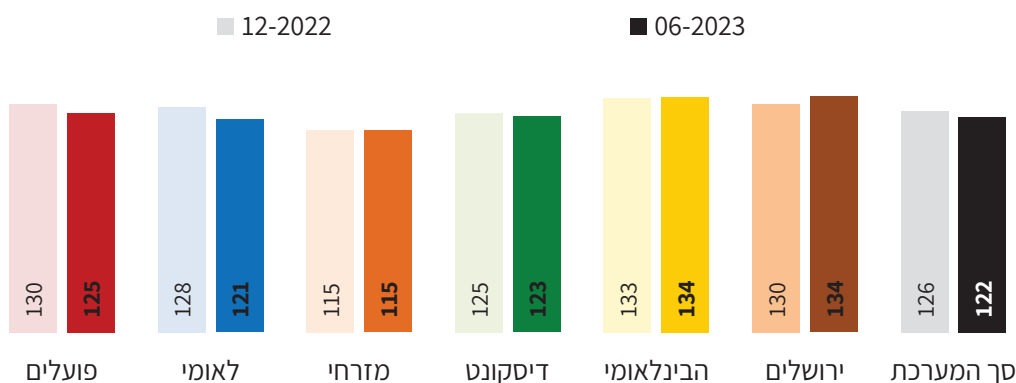
יחס המימון היציב נטו נשחק מעט במחצית הראשונה של שנת 2023, כאשר הוא ירד ברבעון הראשון מ-125% ל-122% ונותר ללא שינוי במהלך הרבעון השני (איור 54). הירידה ביחס זה לעומת חודש דצמבר 2022, נובעת מגידול בפרטי המימון היציב הנדרש (גידול של 7.8% במונחים שנתיים; איור 55), בעיקר על רקע הגידול ביתרת ההלוואות, אל מול גידול של כ-1.8% בלבד (במונחים שנתיים) בפרטי המימון היציב הזמין (איור 55), שנובע מגידול בפיקדונותיהם של קמעונאים ושל עסקים קטנים וכן מעלייה בסעיף ההון. על אף שחיקה זו, מוסיף יחס המימון היציב נטו להיות גבוה מהדרישה המזערית שקבע הפיקוח על הבנקים (100%).

איור 54 – יחס המימון היציב נטו ירד מעט מתחילת שנת 2023, על רקע גידול מהיר יותר באשראי.

בהשוואה לגידול בפיקדונות הציבור

יחס מימון יציב נטו (NSFR)

סך מערכת הבנקאות, יוני 2023 מול דצמבר 2022 | אחוזים

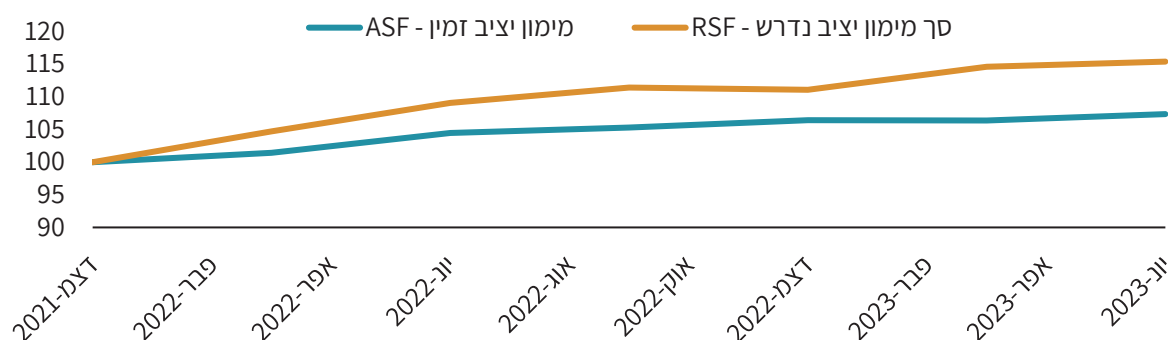
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 55 – גידול מהיר יותר בסך המימון היציב הנדרש, בעיקר על רקע הגידול באשראי, בהשוואה

לגידול איטי יותר בסך המימון היציב הזמין

התפתחות סך המימון היציב הזמין (AFS) וסך המימון היציב הנדרש (RSF)¹

סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2021 עד יוני 2023 | דצמבר 2021=100

¹ כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 222.

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

מלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה (HQLA) נשחק במחצית הראשונה של שנת 2023. מתחילת השנה

עד אמצע הרבעון השני נרשמה ירידה מתמשכת במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, כאשר הגורם לכך הינו קיטון של כ-116 מיליארד ש"ח (מתוכם 99 מיליארד ש"ח ברבעון הראשון) בהיקף הרזרבות בבנק ישראל, שקוזז בחלקו עם עלייה בהשוואה לסוף שנת 2022 של כ-65 מיליארד ש"ח בניירות ערך סחירים כשירים (איור 56). מגמה זו בחודשים הראשונים של שנת 2023 נבעה בעיקר מגביית מסים ממשלתית גבוהה, שכתוצאה ממנה נרשם קיטון בבסיס הכסף²⁹ וכן מהגידול בהנפקות המק"מ של בנק ישראל (שהחלה כבר בנובמבר 2022; איור 57)³⁰ ויציאת כספי מוסדיים אל מכשירים אלה. בנוסף, הלוואות מוניטריות לטווח ארוך, שניתנו למערכת הבנקאות במהלך משבר הקורונה, נפרעו במהלך הרבעון השני של שנת 2023 ותרמו גם הן במעט לקיטון בבסיס הכסף. במהלך הרבעון השני של השנה התמתנה הירידה בהיקף הרזרבות בבנק ישראל, לעומת המשך העלייה בניירות ערך סחירים כשירים, כך שמלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה התייצב, אך ברמה נמוכה מזו שבה היה בתחילת השנה.

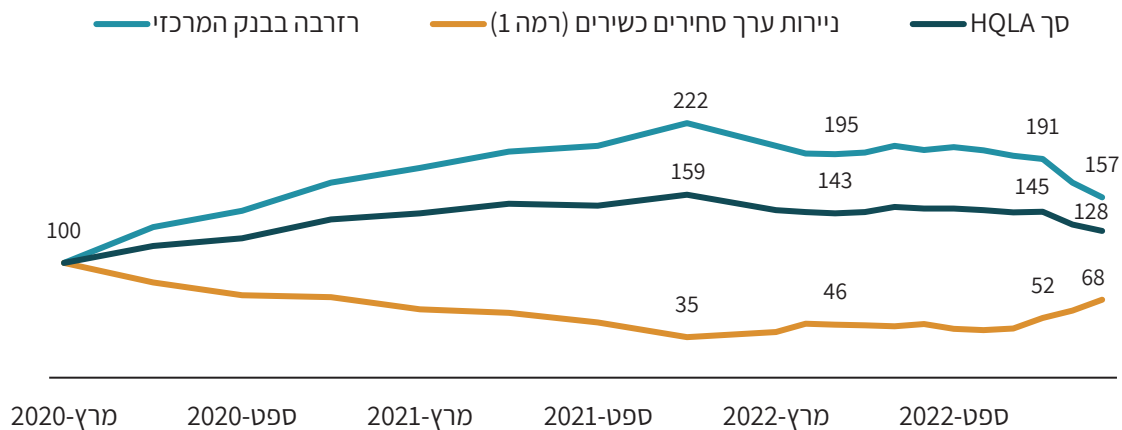
²⁹ בסיס הכסף, שמורכב מיתרת המזומנים המוחזקים בידי הציבור ובבנקים, משקף בפועל את יתרת השקלים במשק אשר אינם נובעים ממתן אשראי. בסיס הכסף מושפע הן מהמדיניות המוניטרית והפיסקלית והן מהביקוש של הציבור למזומן. בראי מערכת הבנקאות, בסיס הכסף, בנטרול המזומנים שבידי הציבור, משתקף בסעיף 'מזומנים ופיקדונות בבנקים', שרובו מורכב, כאמור, מהרזרבות שמפקידים הבנקים בבנק ישראל.

³⁰ מק"מ הוא נייר ערך שבנק ישראל מוכר לתקופות קצרות (עד כשנה), אשר באמצעותו יכול בנק ישראל להזרים או לספוג נזילות. ניירות ערך אלה מונפקים לציבור הרחב וניתן לסחור בהם בבורסה לניירות ערך. המק"מ מונפק בכל חודש, כך שבכל נקודת זמן יש 12 סדרות מק"מ סחירות עד לטווח של שנה. תשואות המק"מ מסייעות בחישוב ציפיות הציבור לאינפלציה וכך – בניהול המדיניות המוניטרית לטווחים של עד שנה.

איור 56 – בחודשים הראשונים של שנת 2023 ניכרת ירידה במלאי הנכסים הנזילים באיכות גבוהה, שנובע מקיטון בהיקף הרזרבות בבנק ישראל, שקוזז בחלקו עם עלייה בניירות ערך סחירים כשירים

התפתחות היקף סך נכסים נזילים באיכות גבוהה¹ (HQLA) ורכיבים עיקריים מתוכו

סך מערכת הבנקאות, מרץ 2020 עד פברואר 2023 | מרץ 2020=100

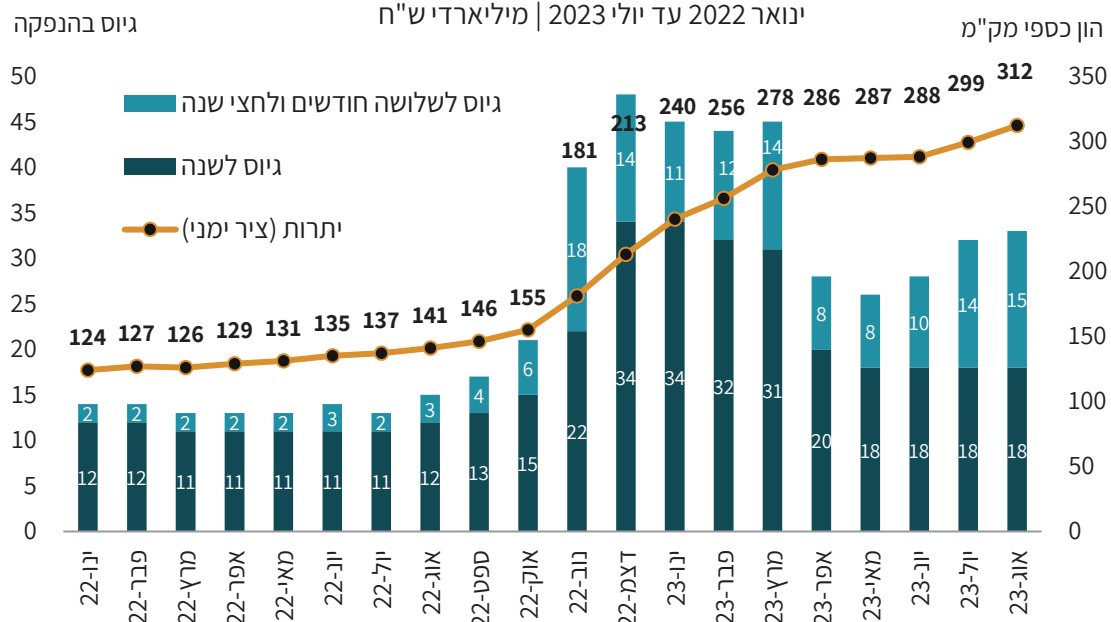

¹ כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 221. **המקור:** דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

איור 57 – בסוף שנת 2022 ובתחילת 2023 עלה היקף הנפקות המק"מ בחדות

הרכב ההנפקה החדשה וסך יתרות המק"מ הסחיר

ינואר 2022 עד יולי 2023 | מיליארדי ש"ח

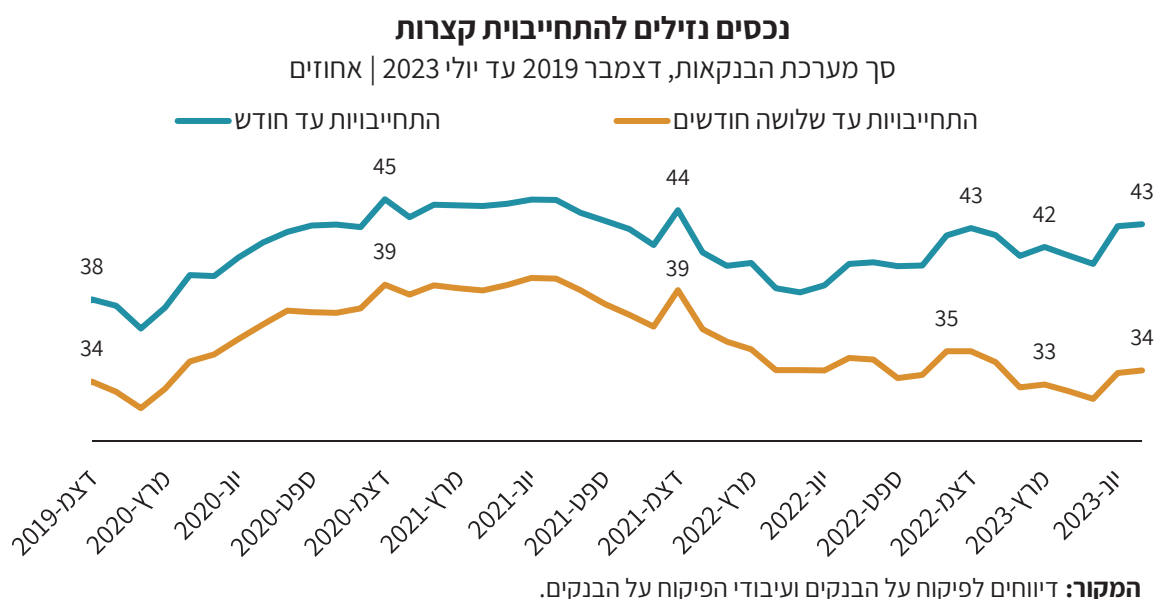
המקור: החטיבה למידע ולסטטיסטיקה בבנק ישראל.

הקיטון האמור בחודשים הראשונים של שנת 2023 במלאי הנכסים הנזילים מקבל ביטוי **בירידה קלה ביחס מלאי הנכסים הנזילים להתחייבויות קצרות** עד שלושה חודשים והוא עומד קרוב לרמתו ערב הכניסה למשבר הקורונה. יחס מלאי הנכסים הנזילים להתחייבויות עד לתקופה של חודש עלה מעט, בשל הסטה של

כספים לפיקדונות לתקופה ארוכה יותר (איור 58). מגמה נוספת שניתן לראות בחודשים הראשונים של שנת 2023 ושהשפיעה על ירידת יחסים אלה, היא המשך ההסטה של פיקדונות מפירעון של עד חודש אל פיקדונות עם מועד פירעון ארוך יותר: פיקדונות הציבור למשיכה עד חודש קטנו בכ-99 מיליארד ש"ח, קיטון של כ-12.9% (במונחים שנתיים); קיטון של 14%, 17% ו-7% בפיקדונות קמעונאים ועסקים קטנים, פיקדונות סיטונאים שאינם פיננסים ופיקדונות סיטונאים פיננסים, בהתאמה), בעוד שפיקדונות הציבור למשיכה מעל לחודש גדלו בכ-113 מיליארד ש"ח, עלייה של כ-33% (במונחים שנתיים); גידול של 49%, 1% ו-32% בפיקדונות קמעונאים ועסקים קטנים, פיקדונות סיטונאים שאינם פיננסים ופיקדונות סיטונאים פיננסים, בהתאמה). סך פיקדונות הציבור בשבעת החודשים הראשונים של השנה גדלו ב-14 מיליארד ש"ח, עלייה של 1.3% (נציין כי חלק משמעותי מהעלייה התרחשה בחודש יולי, כאשר בבחינת השינוי בפיקדונות הציבור מתחילת השנה עד חודש יוני עולה כי נרשם קיטון, במונחים שנתיים).

איור 58 – התאוששות ביחס בין מלאי הנכסים הנזילים לבין התחייבויות קצרות, בעיקר עבור

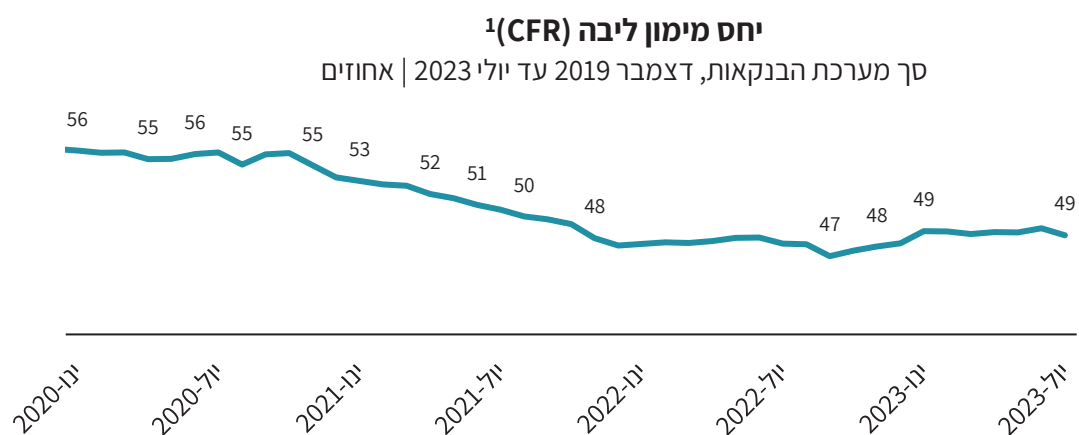
התחייבויות ארוכות מחודש

יחס מימון הליבה (CFR – Core Funding Ratio)³¹ שנועד לבחון את איכות המקורות שעליהם נשען הבנק, קרי שיעור ההתחייבויות היציבות מסך ההתחייבויות, עלה בחודש ינואר 2023 מעט ונותר יציב לאורך המחצית הראשונה של שנת 2023 (נע מ-48.7% עד 49.2%; איור 59). מחודש ינואר עד יולי 2023 נרשמה עלייה קלה בסך ההתחייבויות היציבות שמקורה בעיקר בעלייה שנרשמה ברבעון הראשון ברכיב הפיקדונות הקמעונאים והעסקים הקטנים.

³¹ בהתאם להגדרת ה-EBA, יחס מימון הליבה מורכב משני הרכיבים הבאים: במונה – סך ההתחייבויות היציבות – מורכב מיתרת הפיקדונות הקמעונאים, יתרת הפיקדונות הסיטונאים לתקופה של מעל לשנה ואג"ח וכתבי התחייבויות נדחים. במכנה – סך ההתחייבויות.

איור 59 – יחס מימון הליבה עלה בחודש ינואר 2023 ושמר על יציבות, בעיקר בשל גידול בפיקדונות קמעונאים ועסקים קטנים

¹ בהתאם להגדרת ה-EBA, יחס מימון הליבה מורכב משני הרכיבים הבאים: במונה – סך ההתחייבויות היציבות – מורכב מיתרת הפיקדונות הקמעונאיים, יתרת הפיקדונות הסיטונאיים לתקופה של מעל שנה ואג"ח וכתבי התחייבויות נדחים. במכנה – סך ההתחייבויות.

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

סיכון השוק

התפתחויות בשוקי ההון במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023, שכללו את המשך ההעלאות של שיעורי הריבית של הבנקים המרכזיים, ההתהפכות של עקומי התשואות והפיחות בשער החליפין של השקל, השפיעו בכיוונים מנוגדים על מדדי סיכון השוק השונים שאליהם חשופה מערכת הבנקאות, שכן מספר מדדים מעידים על ירידה בסיכון ומספר מדדים מעידים על עלייה בסיכון.

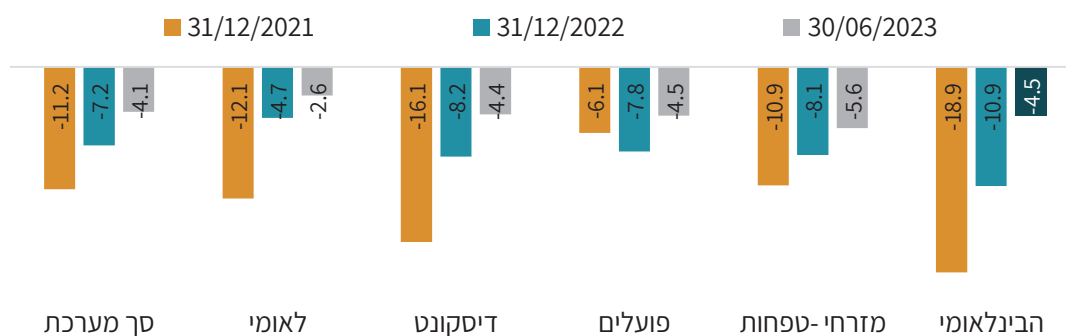
א. חשיפה לסיכונים הריבית³²

לפי גישת הרווחים, שבוחנת את ההשפעה של שינוי שיעורי הריבית על הרווחים הצפויים בטווח של שנים-עשר חודשים, עולה כי הסיכון שאליה חשופה המערכת בתרחיש של ירידת ריבית³³ ירד במחצית שנת 2023 בהשוואה לסוף שנת 2022. כך קטן בהשוואה לשנת 2022 שיעור ההפסדים האפשריים מסך ההכנסות³⁴ תחת תרחיש זה בכ-3 נקודות אחוז (איור 60). הקיטון בשיעור ההפסד האפשרי מסך ההכנסות נובע הן מהמשך העלייה בהכנסות הבנקים (רווח נקי של 13.9 מיליארד ש"ח במחצית הנוכחית בהשוואה ל-11.2 מיליארד ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד, להרחבה ראו פרק התוצאות העסקיות) והן מקיטון בהשוואה לסוף שנת 2022 בסך ההפסד האפשרי מתרחיש של ירידת ריבית.

איור 60 – ירידה בשיעור ההפסדים האפשריים במהלך שנת 2023

השפעת ירידה במקביל של נקודת אחוז בריבית על הכנסות מריבית ועל הכנסות מימון שאינן מריבית, מסך ההכנסות מריבית ושאין מריבית

סך מערכת הבנקאות,¹ 2021, 2022 ויוני 2023 | אחוזים

¹ בנק ירושלים אינו מדווח נתון זה.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

³² סיכון ריבית (ללא מרווח סיכון אשראי) הוא הסיכון שנשקף להון ולרווחי הבנקים כתוצאה מתנודות בשיעורי הריבית שמשפיעות על הפוזיציות הקיימות בכל אחד מהבנקים. כאשר שיעורי הריבית משתנים, משתנים עמם הערך הנוכחי והעיתוי של תזרימי המזומנים העתידיים. אלה, בתמורה, גורמים לשינוי בערכם הבסיסי של הנכסים, ההתחייבויות והפריטים החוץ-מאזניים ומשנים בכך את ערכו הכלכלי של הבנק. שינויים בשיעורי הריבית משפיעים גם על הרווחים של התאגיד הבנקאי, על ידי שינוי ההכנסות וההוצאות הרגישות לריבית, דבר שמשפיע על הכנסות הריבית נטו (NII). סיכון ריבית ברמה מופרזת יכול להוות איום משמעותי על בסיס ההון של תאגיד הבנק ו/או על רווחיו העתידיים, אם הוא לא ינוהל כהלכה.

³³ ירידת ריבית במקביל.

³⁴ הכנסות מריבית והכנסות מימון שאינן מריבית.

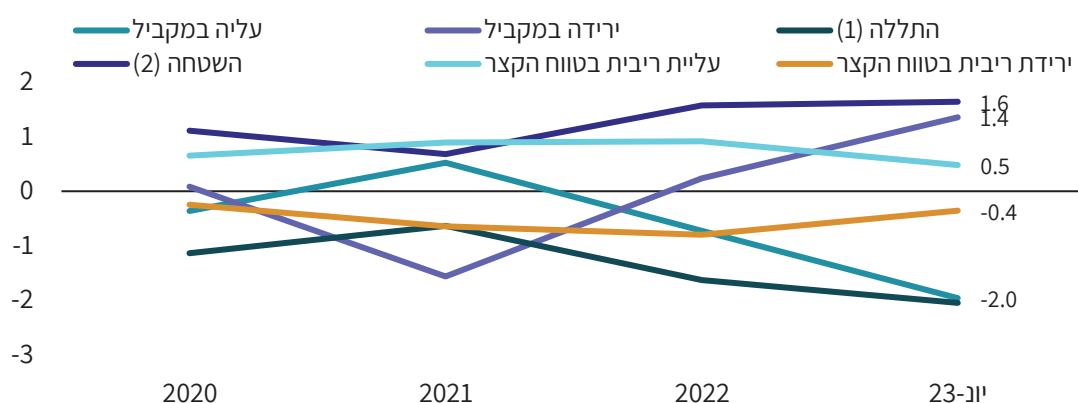
גישת השווי ההוגן, שמשמשת לאמידת סיכון הריבית באופק זמן ארוך יותר משנה, בוחנת את השפעתם של תרחישים שונים של שינויים בריבית השוק חסרת הסיכון על השווי ההוגן של הנכסים, על ההתחייבויות ועל הפוזיציות החוץ-מאזניות של התאגיד הבנקאי. **הסיכון המשמעותי ביותר למערכת הבנקאות, בדומה לסוף שנת 2022, בראייה מערכתית, הינו בגין תרחיש של התללה**, שמאופיין בירידת ריבית בטווח הקצר (עד שנתיים), לצד עליית ריבית בטווח הבינוני והארוך (מעל לשנתיים). שיעור ההפסד בשווי ההוגן נטו המותאם³⁵ כתוצאה מתרחיש ההתללה ביחס להון העצמי רובד 1, גדל במהלך שנת 2023 והוא עומד נכון לחודש יוני 2023 על שיעור של כ-2% בהשוואה ל-1.6% בסוף שנת 2022 (איור 61). **בשונה מניתוח הרגישות לפי גישת הרווחים, גדל סך ההפסדים המוחלט והוא עומד נכון למחצית שנת 2023 על כ-3.4 מיליארד ש"ח, בהשוואה ל-2.6 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2022. זאת על רקע גידול בפער שבין הנכסים לבין ההתחייבויות, הן בטווח הארוך (מעל לחמש שנים) והן בטווח הקצר (איור 62).**

איור 61 – הסיכון המשמעותי ביותר למערכת הבנקאות הינו בגין תרחיש של התללה

השינוי בשווי ההוגן נטו המותאם כתוצאה מתרחישים שונים לשינויים

בריבית, ביחס להון העצמי רובד 1

סך מערכת הבנקאות, 2020 עד יוני 2023 | אחוזים

¹ התללה - ירידה בריבית בטווח הקצר ועלייה בריבית בטווח הארוך.

² השטחה - עלייה בריבית בטווח הקצר וירידה בריבית בטווח הארוך.

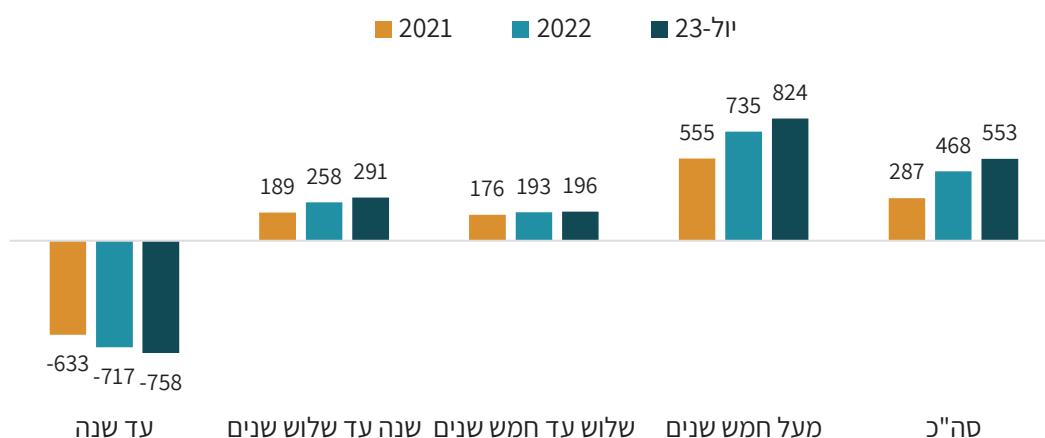
המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

³⁵ שווי הוגן נטו של המכשירים הפיננסים, למעט פריטים לא-כספיים ולאחר השפעת התחייבויות לזכויות עובדים ופריסה לתקופות של פיקדונות לפי דרישה.

איור 62 – המשך הגידול בפער בין הנכסים לבין ההתחייבויות

עודף תזרימי המזומנים הנכנסים על תזרימי המזומנים היוצאים

לפי תקופות, 2021 עד יולי 2023 | מיליארדי ש"ח

המקור: דיווחים לפיקוח על הבנקים וועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ב. סיכון בסיס ההצמדה

הסיכון שגלום בחשיפה לירידה במדד המחירים לצרכן גדל מעט במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 כתוצאה מהמשך העלייה בחשיפה למדד המחירים (להרחבה ראו פרק מאזן). כך עמד בסוף המחצית הראשונה של שנת 2023 שיעור החשיפה למדד ביחס להון העצמי רובד³⁶ על כ-60% וזאת בהשוואה לשיעור של 59.3% בסוף שנת 2022. כמו כן גדל שיעור החשיפה נטו למדד (לאחר השפעת מכשירים נגזרים), משיעור של 53.3% בסוף שנת 2022, לשיעור של 54.1% בסוף המחצית הראשונה של שנת 2023 (איור 63).

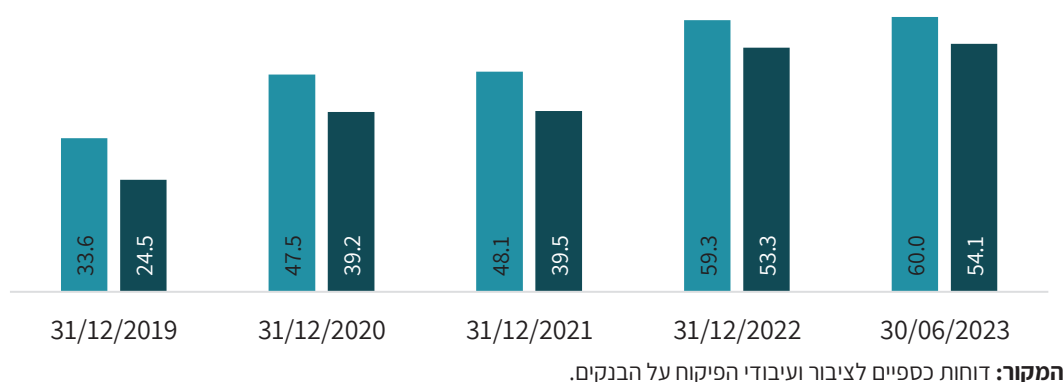
³⁶ שיעור החשיפה מחושב כהפרש שבין הנכסים צמודי המדד, לבין ההתחייבויות צמודות המדד.

איור 63 – עלייה קלה בשיעור החשיפה למדד המחירים לצרכן במהלך שנת 2023

חשיפה למדד המחירים לצרכן ביחס להון העצמי רובד 1

סך מערכת הבנקאות, 2019 עד יוני 2023 | אחוזים

חשיפה אחרי השפעת נגזרים (נטו) ■ חשיפה לפני השפעת נגזרים (ברוטו) ■

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ג. מטבע חוץ

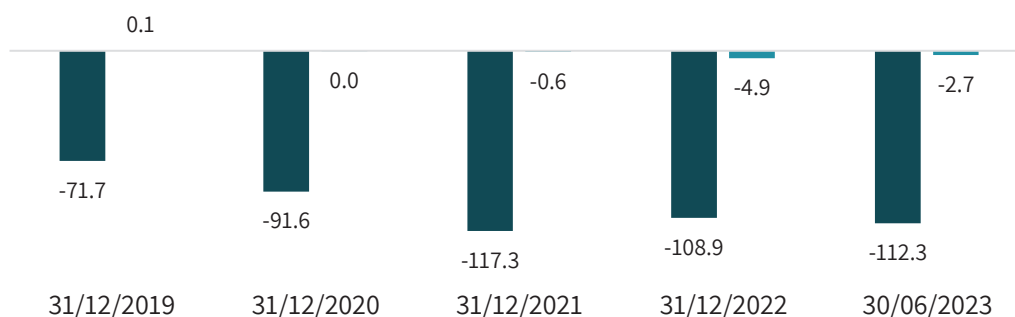
במגזר מטבע החוץ יש במאזן עודף של התחייבויות על נכסים, כאשר רוב החשיפה היא לדולר ארה"ב, אך פער זה מכוסה על ידי פעילות נגזרים, כך שהחשיפה נטו (לאחר השפעת נגזרים) היא נמוכה מאוד. במהלך המחצית הראשונה של שנת 2023 הצטמצמה החשיפה המאזנית נטו במעל לשתי נקודות אחוז, לשיעור של כ-3% וזאת בהשוואה לשיעור של כ-5% בסוף שנת 2022 (איור 64).

איור 64 – החשיפה נטו (לאחר השפעת נגזרים) למטבע חוץ נמוכה מאוד

החשיפה המאזנית למט"ח ביחס להון העצמי רובד 1

סך מערכת הבנקאות, 2019 עד יוני 2023 | אחוזים

מדד נטו ■ מטח ברוטו ■

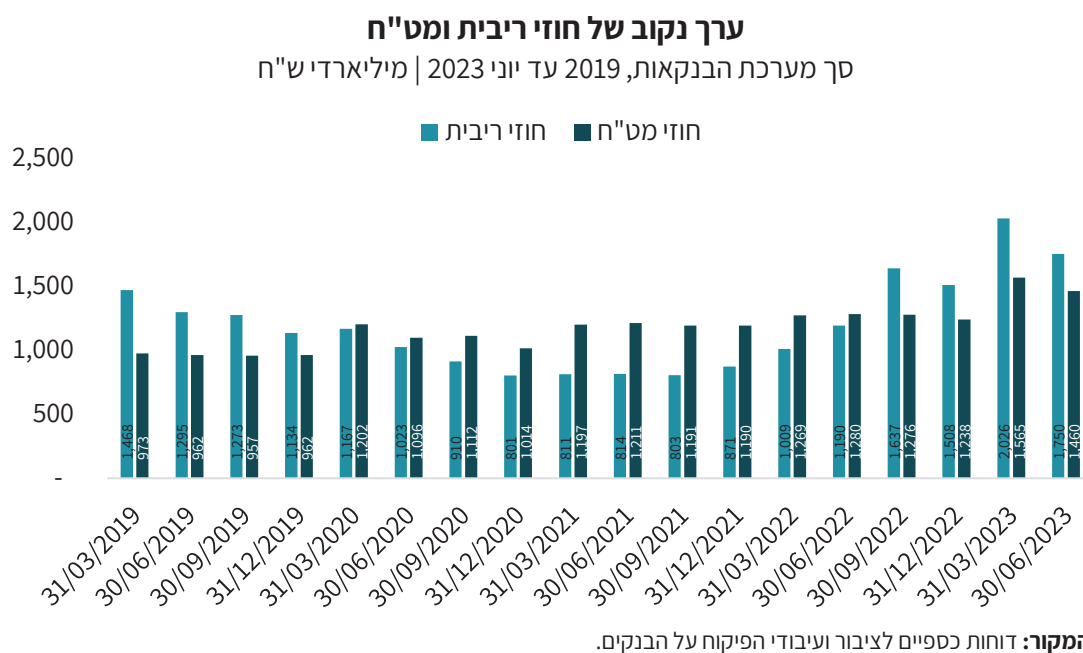

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

ד. פעילות בנגזרים³⁷

על רקע התנודתיות הגבוהה בשווקים, עליות הריבית והשינויים בשע"ח, נמשכה בתקופה זו העלייה בנפח המסחר בנגזרים, בעיקר מול הגופים המוסדיים ומול הבנקים (עלייה של כ-4 מיליארד ש"ח בכל תחום; איור 21 בפרק ההון), כאשר העלייה נרשמה הן בחוזי הריבית והן בחוזי המט"ח (איור 65).

איור 65 – המשך מגמת העלייה בנפח המסחר בנגזרים

³⁷ תיק הנגזרים כולל פעילות למסחר ושאילה למסחר. מטרתה של הפעילות שאינה למסחר לגדר סיכונים מטבע חוץ וסיכונים ריבית בתיק הבנקאי שנוצרו אגב פעילות תיווך פיננסי שוטפת. הפעילות למסחר כוללת פעילות במכשירים נגזרים למטרת הפקת רווחים בטווח הקצר וכן מתן שירות ללקוחות הבנק שמעוניינים לגדר את פעילותם הריאלית (לדוגמה: חוזי ריבית ורכישת מט"ח ללקוחות עסקיים) או לסחור בעצמם במכשירים פיננסיים מול הבנק כצד נגדי (לדוגמה: נגזרי מניות של גופים מוסדיים או מכירות בחסר של לקוחות אחרים מהמגזר הפיננסי ["ספקולנטים"]). במסגרת זו נהנים הבנקים כעושי שוק ממרווחי קנייה ומכירה של מכשירים פיננסיים נגזרים ושל מט"ח.

לוח 1
מדדים מרכזיים של סך מערכת הבנקאות, 2015 עד יוני 2023

יחס ההון	יחס המינוף ²	יחס ROE	יחס היעילות ³	יחס כיסוי הנזילות ^{4,8}	שיעור השינוי של האשראי המאזני	יחס האשראי הבנקאי	יחס השנתי להפסדי אשראי לסך	מדד ריכוזיות הרפינדל ^{5,8}	מרווחי התשואה בין אג"ח הבנקים לאג"ח ממשלתי ^{6,8}	יחס ערך השוק לערך בספרים ^{7,8}
(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(אחוזים)	(HHI)	(נקודות אחוז)	(MV/BV)
9.7	6.5	8.1	67.0	113	4.4	79.3	0.83	0.204	0.9	0.69
10.7	6.5	8.1	66.9	135.3	2.6	77.6	0.81	0.201	0.8	0.83
10.9	6.7	8.7	65.1	124.8	3.5	77.1	0.81	0.200	0.7	0.91
10.8	6.8	8.5	64.5	128.0	3.8	76.4	0.84	0.201	0.9	0.97
11.2	6.9	8.4	61.5	125.3	4.3	75.3	0.84	0.201	0.6	0.69
11.1	6.2	6.2	58.3	135.7	7.5	81.3	0.75	0.202	0.6	0.90
10.9	5.8	13.9	54.7	124.9	13.6	82.8	0.73	0.208	0.7	1.16
10.8	6.1	16.5	45.6	131.5	12.3	83.3	0.77	0.214	0.9	0.98
10.9	6.3	17.2	38.7	133.0	8.6	83.7	0.81	0.214 ⁹	0.80	0.98

(1) מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 221.

(2) מחושב בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין 218.

(3) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך ההכנסות מריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית (cost to income).

(4) הממד יחס כיסוי הנזילות פותח בידי ועדת באזל במטרה לקדם את העמידות קצרת הטווח של פרופיל הנזילות בתאגידים הבנקאים. היחס מראה מהי כמות הנכסים הנזילים האיכותיים שתאגידים צריכים להחזיק כדי לשרוד בתרחיש קיצון משמעותי שנמשך 30 ימי-לוח. ליחס כיסוי הנזילות יש שני רכיבים: במונה – מלאי הנכסים הנזילים האיכותיים (HQLA, High Quality Liquid Assets). מלאי זה בנוי משתי רמות של נכסים: רמה 1 – נכסים איכותיים שהיקף החזקתם לא מוגבל; ורמה 2 – נכסים שהיקף החזקתם מוגבל ל-40% ממלאי הנכסים הנזילים האיכותיים. (רמה זו מחולקת לשתי רמות משנה: 2' ו-1' 2'; היקף החזקתם של נכסים ברמה האחרונה מוגבל ל-15%). במכנה – סך תזרים המזומנים היוצא נטו, דהיינו סך תזרים המזומנים היוצא הצפוי בתרחיש הקיצון. בניכוי סך תזרים המזומנים הנכנס הצפוי באותו תרחיש. את סך תזרים המזומנים היוצא הצפוי מחשבים על ידי הכפלת היתרות של סוגי-אב או סוגים שונים של התחייבויות מאזניות וחוז' מאזניות בשעורי

משיכתן הצפויים (drawn down או run off). את סך תזרים המזומנים הנכנס הצפוי מחשבים על ידי הכפלת היתרות של חייבים חוזיים (contractual receivables) בשעורי קבלתן הצפויים בתרחיש, עד לרף מצטבר של 75% מסך תזרים המזומנים היוצא הצפוי.

(5) הממד מחושב סולו על בסיס אשראי.
$$H = \sum_{i=1}^n \frac{y_i^2}{y_i^2 + y_j^2}$$
 מדד הרפינדל-הירשמן לריכוזיות הענף, כאשר y_i = תפוקת בנק i (אשראי לציבור, נטו) בסך התפוקה y.

(6) הממוצע לחודש דצמבר של אותה שנה.

(7) בחישוב היחס MV/BV, הערך בספרים (BV) מחושב בפיגור של רבעון אחרי שווי השוק (MV). החל מדצמבר 2014 הערך בספרים כולל השפעת זכויות עובדים ועלויות תוכנה.

(8) מחושב עבור סך מערכת הבנקאות.

(9) החל מינואר 2022 הבנקים בישראל מיישמים שיטת הפרשה צופת פני עתיד (CECL). השינוי ביחסים נובע בין היתר מהמעבר לשיטת הפרשה זו.

המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, הבורסה לניירות ערך בתל אביב, בנק ישראל, דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 2 (המשך)
סעיפים עיקריים מדוח הרווח וההפסד המאוחד, סך מערכת הבנקאות יוני 2022 עד יוני 2023
(מיליוני ש"ח, במחירים שוטפים)

סך מערכת הבנקאות										ירושלים		הבינלאומי	
שער השני באחוזים, יוני 2023	שער השני באחוזים, יוני 2022	דצמבר		שער השני באחוזים, יוני 2023		דצמבר		שער השני באחוזים, יוני 2023		דצמבר		שער השני באחוזים, יוני 2023	
		2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022
104.7	59,876	29,248	71,978	70.3	12,099	7,105	16,195	137.9	4,699	1,975	5,161	466.1	2,106
306.5	28,373	6,980	21,969	130.1	5,772	2,508	5,955	466.1	2,106	372	1,358	466.1	2,106
41.5	31,503	22,268	50,009	37.6	6,327	4,597	10,240	61.8	2,593	1,603	3,803	61.8	2,593
-2669.1	2,700	-105	1,605	154.8	474	186	532	451.6	171	31	123	451.6	171
28.7	28,803	22,373	48,404	32.7	5,853	4,411	9,708	54.1	2,422	1,572	3,680	54.1	2,422
10.4	10,310	9,341	18,986	-17.9	1,494	1,819	3,428	8.6	842	775	1,611	8.6	842
93.4	2,298	1,188	3,350	15.0	337	293	754	558.3	79	12	113	558.3	79
-34.2	550	835	1,078	-220.0	30	-25	-44	-144.2	23	-52	-64	-144.2	23
1328.9	-603	-42	-486	-711.1	-55	9	38	-440.0	-34	10	-31	-440.0	-34
-43.3	11,124	19,613	22,778	-53.2	1,535	3,283	3,815	-49.9	694	1,384	1,616	-49.9	694
-54.7	-8,702	-19,221	-20,053	-60.6	-1,173	-2,974	-3,063	-54.6	-604	-1,330	-1,408	-54.6	-604
3.6	7,370	7,112	14,302	0.1	1,029	1,028	2,052	0.1	756	755	1,489	0.1	756
6.3	16,178	15,224	31,442	4.5	2,958	2,830	6,173	8.8	1,464	1,346	2,755	8.8	1,464
4.8	9,059	8,646	17,821	5.8	1,940	1,833	4,029	12.3	915	815	1,680	12.3	915
39.1	22,934	16,490	35,948	29.1	4,389	3,400	6,963	79.8	1,800	1,001	2,536	79.8	1,800
47.8	7,977	5,398	12,245	33.7	1,526	1,141	2,356	78.7	622	348	884	78.7	622
34.8	14,957	11,093	23,703	26.7	2,863	2,259	4,607	80.4	1,178	653	1,652	80.4	1,178
23.9	13,875	11,196	24,038	25.3	2,765	2,207	4,472	83.4	1,218	664	1,667	83.4	1,218
התשואה המכללת לרווח, לפני מס (ROE) (אחוזים)													
	28.46	23.52	24.60		35.24	31.74	31.30		33.40	20.05	25.25		33.40
התשואה המכללת לרווח, לאחר מס (ROE) (אחוזים)													
	17.22	15.97	16.45		22.20	20.60	20.10		22.60	13.30	16.60		22.60
התשואה המכללת לנכסים (ROA) (אחוזים)													
	1.16	0.99	1.04		1.28	1.09	1.09		1.21	0.71	0.89		1.21

(1) כולל את הרווחים/הפסדים מהשקעה במניות ומניות למכירה, רווחים ממכירת מניות חברה כלולות, דיבידנדים ורווחים/הפסדים מהראמות לשווי הון של מניות למסחר.
(2) כולל את הרווחים/הפסדים מהשקעה באג"ח מוחזקים לפידיון ולמטות למכירה וההכנסות/הוצאות שמומשו ממשל מהראמות לשווי הון של אג"ח למסחר.
(3) כולל מכשירים נגזרים אשר לא יועדו ליחס גידור (מכשיר ALM) ומכשירים נגזרים אחרים.

המקור: דוחות כספיים לצבור ועבודת הפיקוח על הבנקים.

4017

ינוב 2023

(1) ההתחייבויות והנכסים האחרים כוללים בין השאר גם אשראי לממשלה ופיקדונות שלה וניירות ערך שהושאלו/ נשאלו בהסכמי מכר חוזר

2) המרווח הפיננסי הינו היחס שבין הכנסות הריבית נטו לבין סך הנכסים נושאי הריבית. המרווח מוצג באחוזים ומחושב במונחים שנתיים.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 5
העלות ליחידת תפוקה¹ ויחס היעילות², סך מערכת³, 2019 עד יוני 2023
 (אחוזים)

השנה	לאומי	הפועלים	מזרחי טפחות	דיסקונט	הבינלאומי	ירושלים	סך המערכת
העלות ליחידת תפוקה							
2019	1.70	1.90	1.50	2.52	1.93	2.97	1.88
2020	1.38	1.50	1.35	2.41	1.66	2.79	1.59
2021	1.23	1.32	1.48	2.18	1.52	2.85	1.47
2022	1.01	1.22	1.50	2.03	1.46	2.74	1.35
יוני 2023	0.96	1.28	1.37	2.03	1.45	2.76	1.34
יחס היעילות							
2019	56.80	66.44	54.59	65.18	64.39	70.03	61.43
2020	53.83	56.93	53.94	67.45	61.75	69.10	58.17
2021	46.84	54.22	53.95	65.37	58.29	73.47	54.50
2022	37.50	44.49	45.16	55.76	50.89	59.76	45.40
יוני 2023	30.97	38.57	37.82	46.76	42.62	61.54	38.45

(1) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות ליתרת הנכסים הממוצעת (average cost).

(2) היחס בין סך ההוצאות התפעוליות והאחרות לסך ההכנסות מריבית נטו וההכנסות שאינן מריבית (cost to income).

(3) נתוני קבוצת הפועלים אינם כוללים את קבוצת ישראל כרט. החל משנת 2019, נתוני קבוצת לאומי אינם כוללים את קבוצת לאומי קארד.

(4) המיזוג עם אגוד ברבעון האחרון של 2020 היטה כלפי מטה את יחס עלות יחידת תפוקה לשנת 2020.

(5) החל מהדיווח השנתי ל-2020 נתוני קבוצת מזרחי כוללים את בנק אגוד.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 6
התפלגות ההון ויחסי ההון בסך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022 ויוני 2023

סך מערכת הבנקאות	ישראל		הבילאומי		מזרחי טפחות		דיסקונט		הפועלים		לאומי	
	ינוי 2023	דצמבר 2022	ינוי 2023	דצמבר 2022	ינוי 2023	דצמבר 2022	ינוי 2023	דצמבר 2022	ינוי 2023	דצמבר 2022	ינוי 2023	דצמבר 2022
168,923	1,315	1,256	11,817	11,035	26,990	24,868	27,682	25,478	49,343	46,503	51,776	49,443
168,017	1,314	1,256	11,525	10,802	26,908	25,072	27,448	25,353	49,449	46,745	51,373	48,797
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
48,107	359	347	3,553	3,448	8,482	8,015	7,434	6,878	13,612	14,349	14,667	12,020
216,124	1,673	1,603	15,078	14,250	35,390	33,087	34,882	32,231	63,061	61,094	66,040	60,817
2,408,277	19,969	18,907	208,130	195,955	432,722	428,292	391,815	376,754	668,784	665,353	686,857	699,166
1,412,950	11,523	10,833	98,045	94,786	242,280	234,383	241,143	227,129	396,991	386,550	422,968	392,658
18,884	81	32	980	789	1,710	1,301	5,200	3,633	4,957	4,007	5,956	6,610
104,179	1,175	1,128	9,268	8,061	18,919	16,567	18,884	16,685	27,492	25,020	28,441	26,375
1,536,014	12,780	11,994	108,293	103,636	262,909	252,251	265,227	247,447	429,440	415,577	457,365	425,643
10.9	10.3	10.5	10.6	10.4	10.2	9.9	10.3	10.2	11.5	11.2	11.2	11.5
14.1	13.1	13.4	13.9	13.8	13.5	13.1	13.2	13.0	14.7	14.7	14.4	14.3
	9.5	9.5	9.2	9.2	9.6	9.6	9.2	9.2	10.2	10.2	10.2	10.2
	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	12.5	13.5	13.5	13.5	13.5

יחס ההון העצמי רובד 1
יחס הלימות ההון המכלל
יחס ההון העצמי רובד 1 המזערי
יחס ההון המכלל המזערי הנדרש³

1. כולל הסויות של בעלי מניות חיצוניים, על פי סמךי הקבוצות.
2. לאחר הכיסוי.
3. דרישות דרישות הון בשער המבטא 1% מיתרת ההלוואות לדיון למעדי הדוחות, המושמעת בהדרגה בשיעורים רבעוניים שווים החל מה-1 באפריל 2015 ועד לסוף יוני 2017.

המקור: דוחות כספיים לצבור, דוחות לפיקוח על הבנקים ועבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 7
התפלגות חשיפות סיכון האשראי, דצמבר 2022 ויוני 2023

סך מערכת הבנקאות		ירושלים		הבנק לאומי		מזרחי טפחות		דיסקונט		הפועלים		לאומי	
יוני 2023	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022
26.5	29.3	15.9	18.3	40.1	38.1	20.6	22.5	22.6	25.7	27.8	30.2	27.7	32.5
1.4	1.3	0.2	0.1	0.4	0.4	0.5	0.4	3.1	3.0	1.2	1.0	1.6	1.5
2.6	2.4	1.6	1.1	2.4	2.1	1.1	1.0	3.4	2.1	2.7	2.7	3.0	3.1
0.3	0.3	0.2	0.2	0.2	0.4	0.2	0.2	0.1	0.2	0.4	0.3	0.5	0.2
23.6	24.1	13.6	13.6	22.2	22.7	20.7	19.7	25.6	34.0	23.7	23.0	25.1	23.3
7.4	7.5	0.0	11.0	12.1	12.3	6.3	6.3	8.9	9.0	7.6	7.5	5.9	6.0
2.5	2.5	13.0	0.8	2.3	2.5	3.0	3.0	3.7	3.8	1.4	1.4	2.4	2.5
22.7	22.6	0.9	50.5	17.1	18.0	44.4	43.4	17.6	17.5	18.6	18.0	17.9	17.5
10.4	7.5	50.4	0.0	1.5	1.6	1.2	1.2	11.4	1.2	14.0	13.1	13.6	11.3
0.5	0.5	0.6	0.5	0.2	0.3	0.7	0.8	0.6	0.6	0.4	0.4	0.3	0.3
2.1	2.1	3.6	3.9	1.5	1.6	1.4	1.6	2.9	2.8	2.3	2.3	1.9	1.8

המקור: דוחות כספיים לצבורי, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 8
מדדי הון מרכזיים, דצמבר 2018 עד יוני 2023

(אחוזים)

סך מערכת הבנקאות	ירושלים	הבינלאומי	דיסקונט	מזרחי טפחות	הפועלים	לאומי	השנה	
10.79	10.46	10.51	10.24	10.01	11.16	11.07	2018	יחס ההון העצמי רובד 1
11.15	10.40	10.81	10.31	10.14	11.53	11.88	2019	
11.11	10.48	11.18	10.20	10.04	11.52	11.87	2020	
10.86	10.71	11.46	10.14	10.04	10.96	11.50	2021	
10.85	10.47	10.42	10.25	9.94	11.25	11.46	2022	
10.94	10.28	10.64	10.35	10.23	11.51	11.23	יוני-23	
0.57	0.53	0.50	0.59	0.50	0.60	0.58	2018	יחס שבין נכסי סיכון האשראי לסך החשיפה
0.57	0.54	0.49	0.59	0.51	0.60	0.56	2019	
0.51	0.54	0.43	0.55	0.48	0.54	0.51	2020	
0.49	0.53	0.43	0.53	0.48	0.51	0.49	2021	
0.52	0.55	0.46	0.55	0.51	0.52	0.51	2022	
0.53	0.55	0.44	0.56	0.52	0.54	0.55	יוני-23	
6.76	6.17	5.76	6.90	5.42	7.51	7.05	2018	יחס המינוף
6.91	6.23	5.81	6.87	5.55	7.61	7.35	2019	
6.22	6.30	5.29	6.28	5.19	6.78	6.57	2020	
5.83	6.29	5.34	5.98	5.18	6.03	6.06	2021	
6.06	6.35	5.19	6.15	5.42	6.34	6.36	2022	
6.34	6.31	5.20	6.38	5.73	6.69	6.69	יוני-23	
7.42	6.73	6.27	7.39	5.97	8.17	7.85	2018	יחס בין ההון העצמי לסך הנכסים המאזניים
7.40	6.72	6.32	7.39	6.15	8.24	7.65	2019	
6.62	6.71	5.68	6.71	5.46	7.39	6.85	2020	
6.32	6.69	5.78	6.61	5.54	6.69	6.41	2021	
6.65	6.64	5.63	6.76	5.81	6.99	7.07	2022	
7.01	6.59	5.68	7.07	6.24	7.38	7.54	יוני-23	

המקור: דוחות כספיים לציבור, דיווחים לפיקוח על הבנקים ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 9 יתרת האשראי לציבור, לפי ענפי משק, סך מערכת הבנקאות דצמבר 2022 ויוני 2023

התפלגות		שיעור השינוי* בששת החודשים		שיעור השינוי ביחס לתקופה המקבילה אשתקד (אחוזים)		במחירים שוטפים (מיליוני ש"ח)		דצמבר 2021		יוני 2022	
2023	יוני 2023	דצמבר 2022	דצמבר 2022	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022	יוני 2023	דצמבר 2022
אשראי לציבור											
הפרשה להספדי אשראי											
אשראי לפיכר, ונו											
אשראי לממשלה											
השקעות בחברות בנות ובחברות מסונפות											
בנינים וצויד											
נכסים בלתי מורששים ומוניטין											
נכסים בגן מכשירים נגורים											
נכסים אחרים											
סך הנכסים											
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	2.0	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
78.7	80.1	80.1	80.1	80.1	2.4	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
התחייבויות והון											
פיקדונות הציבור											
2.3	2.5	2.5	2.5	2.5	-9.2	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
0.2	0.2	0.2	0.2	0.2	-4.4	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
1.5	0.9	0.9	0.9	0.9	125.8	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
4.9	4.5	4.5	4.5	4.5	17.2	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
2.6	2.5	2.5	2.5	2.5	13.4	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
2.9	2.8	2.8	2.8	2.8	8.6	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
93.0	93.3	93.3	93.3	93.3	1.2	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
0.1	0.1	0.1	0.1	0.1	18.9	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
6.9	6.6	6.6	6.6	6.6	13.0	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
7.0	6.7	6.7	6.7	6.7	13.0	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	2.0	12.7	12.7	6.5	1.0	23,002	2,219,901
סך ההתחייבויות והון											
זכויות שאינן מקנות שליטה											
הון העצמי המיוחס לבעלי המניות של התאגיד הבנקאי											
סך ההון העצמי											
סך ההתחייבויות והון											

10 חל

תיק ניהול הערך של סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2022-יוני 2023

בנק דיסקונט										בנק הפועלים										בנק לאומי									
ינוי 2023			דצמבר 2022			דצמבר 2022			ינוי 2023			דצמבר 2022			דצמבר 2022			ינוי 2023			דצמבר 2022			הערך במאזן					
התחלת			הערך במאזן			התחלת			הערך במאזן			התחלת			הערך במאזן			התחלת			הערך במאזן			התחלת			הערך במאזן		
(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)		
64.4	35,096	58.8	26,328	77.0	15,297	70.9	10,732	68.6	90,741	62.8	67,473	54.8	64,656	39.5	32,736	של ממשלת ישראל													
8.3	4,506	12.2	5,451	7.9	1,571	9.6	1,457	17.9	23,734	22.5	24,218	14.0	16,538	20.5	16,995	של ממשלת דות													
0.2	85	0.2	89	4.1	811	5.1	774	0.3	393	0.3	299	0.5	566	0.8	626	של מוסדות פיננסים בישראל													
1.9	1,022	1.2	549	1.2	240	1.7	262	7.3	9,685	7.4	7,954	8.9	10,560	13.3	11,001	של מוסדות פיננסים דים													
18.0	9,809	18.8	8,412	0.3	56	0.4	55	-	-	-	-	13.0	15,333	13.3	10,959	מנבי נכסים או מנבי משכנתאות													
0.6	352	0.9	398	5.2	1,040	6.3	953	-	-	-	-	0.8	914	1.1	927	של אחרים בישראל													
3.4	1,837	4.0	1,774	1.2	229	1.7	259	2.8	3,654	3.2	3,408	4.3	5,092	6.4	5,310	של אחרים דים													
3.4	1,830	4.0	1,793	3.1	621	4.3	652	3.1	4,094	3.8	4,048	3.7	4,381	5.3	4,356	מנכות													
100	54,537	100	44,794	100	19,865	100	15,144	100	132,301	100	107,400	100	118,040	100	82,950	סך נירות הערך													

בנק ירושלים										בנק הבינאומי									
ינוי 2023			דצמבר 2022			דצמבר 2022			ינוי 2023			דצמבר 2022			דצמבר 2022				
התחלת			הערך במאזן			התחלת			הערך במאזן			התחלת			הערך במאזן				
(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)			(מיליוני ש"ח)				
62.8	219,202	55.7	148,995	73.2	1,157	68.8	718	53.4	12,255	68.8	11,008	של ממשלת ישראל							
15.9	55,689	19.4	51,875	4.7	74	6.8	71	40.4	9,266	23.0	3,683	של ממשלת דות							
0.7	2,360	0.8	2,144	5.6	88	3.7	39	1.8	417	2.0	317	של מוסדות פיננסים בישראל							
6.3	21,911	7.5	20,126	-	-	-	-	1.8	404	2.2	360	של מוסדות פיננסים דים							
7.2	25,280	7.3	19,574	-	-	-	-	0.4	82	0.7	108	מנבי נכסים או מנבי משכנתאות							
0.7	2,505	0.9	2,458	10.3	163	11.4	119	0.2	36	0.4	61	של אחרים בישראל							
3.1	10,867	4.0	10,784	-	-	0.5	5	0.2	55	0.2	28	של אחרים דים							
3.3	11,472	4.3	11,386	6.2	98	8.8	92	2.0	448	2.8	445	מנכות							
100	349,286	100	267,341	100	1,580	100	1,043	100	22,963	100	16,010	סך נירות הערך							

אשר לניירות הערך מעבר משכנתאות (MBS) שהופקו טכנולוגיית ממשל ארה"ב (GSM+ FHLMC, FNMA), אלה כלולים בשפת "מעגבי נכסים" או מעגבי משכנתאות" אשר ביניהם נרשמו של הממשל ואם לאו.

כרולל יסויו ררר אונד (ימ נורכ מיוזנו לרנה מזרס-נופסוס)

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 11

עסקאות במכשירים פיננסיים חוץ-מאזניים שבהן הסכום הנקוב מייצג סיכון אשראי,
סך מערכת הבנקאות, דצמבר 2020 עד יוני 2023

התפלגות		שיעור השינוי* בששת החודשים הראשונים של שנת 2023	שיעור השינוי ביחס לתקופה המקבילה אשתקד	במחירים שוטפים		יוני 2022	דצמבר 2021	
יוני 2023	דצמבר 2022			יוני 2023	דצמבר 2022			
		(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)				
0.6	0.8	-31.1	-16.3	4,406	5,216	5,265	5,590	אשראי תעודות
3.5	3.1	11.7	14.9	24,002	22,671	20,885	19,485	ערבויות להבטחת אשראי
								ערבויות לרכש דירות
16.7	17.5	-4.2	0.0	116,061	118,536	116,095	96,993	ערבויות והתחייבויות אחרות
13.9	13.2	-4.5	9.8	96,409	98,651	87,774	78,937	מסגרות של כרטיסי אשראי שלא נוצלו
12.8	11.6	18.0	14.5	88,765	81,419	77,499	73,949	מסגרות חח"ד ומסגרות אשראי אחרות בחשבונות לפי דרישה שלא נוצלו
								התחייבויות בלתי חוזרות לתת אשראי שאושר ועדיין לא ניתן
								התחייבויות להוצאת ערבות
26.1	26.8	19.2	1.8	181,313	165,463	178,160	190,181	
13.3	12.0	35.1	15.8	92,389	78,582	79,758	77,121	
100.0	100.0	9.7	4.5	695,239	663,052	665,290	646,749	סך הכל

*במונחים שנתיים.

המקור: דוחות כספיים לציבור ועיבודי הפיקוח על הבנקים.

לוח 12
יתרת האשראי לציבור, לפי ענפי המשק, סך מערכת הבנקאות דצמבר 2022 ויוני 2023

יתרת האשראי המאזני (חובות) ²				יתרת סיכון האשראי הכולל ¹			
השנויים	התפלגות האשראי לציבור	היתרה	השנויים	התפלגות האשראי לציבור	היתרה		
באשראי ³			באשראי ³				
2023	יוני 2023	דצמבר 2022	2023	יוני 2023	דצמבר 2022	2023	דצמבר 2022
(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)	(אחוזים)	(אחוזים)	(מיליוני ש"ח)		
8.9	94.0	1,441,237	9.1	91.4	1,989,944	1,903,622	פעילות לווים בישראל
13.9	47.1	722,397	11.4	51.7	1,125,824	1,064,939	עסקי
20.6	11.6	177,134	11.1	15.6	340,497	322,634	ביוני נדל"ן - בינוי
12.0	6.9	105,504	14.8	5.7	124,189	115,656	ביוני נדל"ן - פעילויות בנדל"ן
26.5	6.9	106,375	21.7	8.4	183,193	165,250	שירותים פיננסיים
7.4	21.7	333,383	7.2	21.9	477,944	461,399	עסקי - אחר
4.2	46.9	718,840	6.1	39.7	864,121	838,683	אנשים פרטיים
5.0	37.0	567,918	5.5	27.8	605,774	589,594	אנשים פרטיים- הלוואות לדיוך
1.4	9.8	150,923	7.4	11.9	258,347	249,089	אנשים פרטיים- אחר
3.7	6.0	92,218	23.6	8.6	187,787	167,936	פעילות לווים בחו"ל
8.6	100.0	1,533,455	10.3	100.0	2,177,732	2,071,558	סך הכול

פעילות לווים בחו"ל **167,936**

סך הכול **2,071,558**

(1) כולל את סיכון האשראי המאזני וסיכון האשראי החוץ-מאזני.
(2) כולל את האשראי לציבור, למעט אג"ח וניירות ערך שנשאלו או נרכשו במסגרת הסכמי מכר חוזר.
(3) במונחים שנתיים.

המקור: דוחות כספיים וציבור ועובדי הפיקוח על הבנקים.